

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Eliška Pokorná

Kriminologické aspekty organizované kriminality

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Miroslav Scheinost

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 3. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 366 254 znaků včetně mezer.

Eliška Pokorná

V Praze dne 3. 3. 2023

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, PhDr. Miroslavu Scheinostovi, za jeho ochotu a laskavost při konzultacích a za čas, který mi věnoval. Jeho odborné vedení, díky kterému se tuto práci podařilo dokončit, bylo nepostradatelné.

Obsah

Úvod	1
1. Základní charakteristika organizované kriminality	3
1.1.Pojem organizované kriminality	3
1.2.Znaky organizované kriminality	6
1.2.1.Skupinovost a maximalizace zisku	7
1.2.2.Soustavnost, dlouhodobost a plánovitost	7
1.2.3.Hierarchická struktura a dělba práce	7
1.2.4.Internacionalizace	8
1.2.5.Zastírací aktivity a napojení na legitimní společenské struktury	9
1.2.6.Násilí	9
1.3.Formy trestné činnosti spojované s organizovanou kriminalitou	10
2. Typologie a struktura kriminálních organizací	13
2.1.Základní typologie	13
2.2.Typologie ze studie OSN	16
2.2.1.Standardní hierarchie	16
2.2.2.Regionální hierarchie	17
2.2.3.Shluky	17
2.2.4.Jádrové kriminální struktury.....	18
2.2.5.Organizované kriminální sítě	19
2.3.Typologie kriminálních sítí podle Klause von Lampeho	19
2.3.1.Kriminální sítě, které nemají sociální oporu	20
2.3.2.Kriminální sítě začleněné v subkultuře	20
2.3.3.Kriminální sítě, které mají kořeny v mainstreamové společnosti	21
2.3.4.Kriminální sítě, které jsou tvořeny členy mocenských elit	21
2.3.5.Aliance mezi politickými/podnikatelskými elitami a „kriminálním podsvětím“	21
2.4.Kriminální struktury podle Klause von Lampeho	22
2.4.1.Podnikatelské struktury	23
2.4.2.Sdružovací struktury	23
2.4.3.Kvazi vládní struktury	24
2.4.4.Formy kriminálních organizací v kontextu sociologa Powella	25
2.4.4.1.Trhy	26
2.4.4.2.Hierarchie	26
2.4.4.3.Sítě	26
3. Organizovaná kriminalita ve světě a u nás – historie a současnost	30
3.1.Historie světového organizovaného zločinu.....	30
3.1.1.Evropa	30

3.1.1.1.Itálie	30
3.1.1.2.Rusko	32
3.1.1.3.Albánie	33
3.1.1.4.Nizozemsko	34
3.1.2.Amerika	35
3.1.2.1.Spojené státy americké	35
3.1.2.2.Mexiko	37
3.1.2.3.Kolumbie	39
3.1.3.Asie	39
3.1.3.1.Čína	39
3.1.3.2.Japonsko	41
3.1.4.Afrika	42
3.1.4.1.Nigérie	42
3.2.Organizovaná kriminalita v České republice	43
3.2.1.Historický vývoj	43
3.2.2.Současný organizovaný zločin v České republice.....	52
3.2.2.1.Tuzemské skupiny	56
3.2.2.2.Smíšené skupiny	56
3.2.2.3.Mezinárodní skupiny	56
4. Kriminogeneze a prevence organizované kriminality	58
4.1.Kriminogeneze organizované kriminality	60
4.2.Společenské kriminogenní faktory organizované kriminality v České republice	65
4.3.Prevence organizované kriminality	75
5. Kontrola organizované kriminality	82
5.1.Mezinárodní organizace a mezinárodní právo	82
5.1.1.OSN	82
5.1.1.1.Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (UNTOC)	82
5.1.1.2.Další dokumenty OSN	84
5.1.2.FATF a MONEYVAL	84
5.1.3.Interpol	85
5.2.Evropská unie	86
5.2.1.Evropská multidisciplinární platforma pro boj proti hrozbám vyplívajícím z trestné činnosti (EMPACT)	87
5.2.2.Úřad evropského veřejného žalobce (EPPO)	89
5.2.3.Europol	91
5.2.4.Eurojust	92
5.2.5.Unijní legislativa	93

5.3.Vnitrostátní právo	95
5.3.1.Trestní zákoník	96
5.3.1.1.Organizovaná zločinecká skupina	96
5.3.1.2.Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny	97
5.3.1.3.Účast na organizované zločinecké skupině	98
5.3.2.Trestní řád	98
5.3.2.1.Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	98
5.3.2.2.Spolupracující obviněný	100
5.3.2.3.Operativně pátrací prostředky	101
5.4.Reflexe unijní legislativy a národní právní úpravy	103
Závěr	110
Seznam zkratk	112
Seznam použitých zdrojů	114
Seznam příloh	129
Příloha č. 1	130
Příloha č. 2	131
Příloha č. 3	132
Příloha č. 4	133
Příloha č. 5	134
Příloha č. 6	135
Příloha č. 7	136
Příloha č. 8	137
Příloha č. 9	138
Příloha č. 10	139
Abstrakt a klíčová slova	140
Abstract and keywords	142

Úvod

Organizovaná kriminalita je v českém prostředí velmi zmiňované téma přinejmenším od devadesátých let minulého století. Prostředí transformace režimu tento jev dostalo do středu pozornosti veřejnosti díky bezskrupulózním metodám. Kriminální organizace jsou, díky svým schopnostem efektivně se seskupit a zaměřit na mezery v právní úpravě, schopné lehce unikat justici a nepřerušeně dominovat v rámci kriminálního prostředí. Ač jde o v českém kontextu jev relativně nový, tak v zahraničí se můžeme setkat i s organizacemi, které mají kořeny stovky let zpět. Jde o mimořádně vytrvalý fenomén.

Ve stále více propojenějším světě má navíc organizovaný zločin otevřené dveře do většiny států. Prorůstá do společenských struktur jak v čase, tak v prostoru. Nejinak je tomu v České republice, kde už dlouho není přítomnost různých zločineckých organizací doménou národnostně primárně českých skupin.

Jedná se o nebezpečný jev hodný pečlivé pozornosti. Ve své práci se budu snažit o vytvoření základního vhledu do problematiky organizované kriminality. Orientačně jsem svou práci snažila zaměřit na tři oblasti: fenomenologie, etiologie a kontrola organizované kriminality.

V první části samotné diplomové práce se budu věnovat pojmu organizované kriminality a definicím různých autorů či institucí, které se snaží koncept charakterizovat. Následně se budu zabývat dílčími charakteristickými znaky spojenými s organizovanou kriminalitou. Jako poslední budu rozebírat formy trestné činnosti spojené s organizovaným zločinem, kde poskytnu přehled trestných aktivit asociovaných s organizovanou kriminalitou.

V rámci druhé části rozeberu různé přístupy ke kategorizaci a typologizaci organizovaných kriminálních skupin. Představím typologie z per českých odborníků na problematiku jako je Scheinost a Musil, nebo německý kriminolog Klaus von Lampe. Z typologií vypracovanými v rámci působení mezinárodních institucí zaměřených na organizovanou kriminalitu představím typologii ze studie Organizace spojených národů, resp. jejich Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

Ve třetí části se budu věnovat světové historii organizovaného zločinu a moderním souvislostem světové organizované kriminality na čtyřech světových kontinentech. Představím přehled nejvýznamnějších světových středisek organizovaného zločinu a připojím přehled konkrétních organizací tam, kde to bude účelné. Poté se budu v kapitole věnovat historii organizovaného zločinu u nás, přičemž se budu snažit dávat konkrétní známé trestní případy do kontextu s formami kriminality v Česku provozované. Snažila jsem se vybrat ty nejznámější kauzy, které dobře ilustrovaly zejména dobu „divokých devadesátých let“ v historii České

republiky. Nakonec se budu v kapitole zabývat současnou situací v České republice z hlediska organizované kriminality a představím stručně, jaké skupiny na našem území působí.

Ve čtvrté části se budu věnovat etiologii jevu organizované kriminality. Nejprve představím teorie kriminogeneze z obecné perspektivy s akcentem na tematiku organizovaného zločinu. Pak se budu zevrubněji věnovat společenským kriminogenním faktorům organizovaného zločinu v prostředí České republiky. Kriminogenezi organizované kriminality v tuzemsku se pokusím zasadit do historického kontextu a následně navázat s výkladem o aktuálních kriminogenních faktorech. Poslední část kapitoly bude věnovaná prevenci organizované kriminality jak z mezinárodněprávní perspektivy, tak z unijní a tuzemské perspektivy.

Poslední část mé práce bude věnovaná nástrojům kontroly organizované kriminality. Budu se věnovat jak právním nástrojům, tak i některým vybraným institucím zapojených v boji s organizovaným zločinem. Z institucí bude větší prostor věnován unijním institucím jako je Úřad evropského veřejného žalobce, Europol a Eurojust. Právní nástroje rozeberu na třech úrovních: na úrovni mezinárodněprávní, na úrovni unijní a na úrovni vnitrostátní. Konec poslední kapitoly bude věnováný úvaze de lege ferenda o unijních a vnitrostátních právních prostředcích.

Vzhledem k tomu, že organizovaná kriminalita je svou povahou jevem velmi obsáhlým, s návaznostmi na různá dílčí témata, představuje má diplomová práce pouze malou výseč dostupných informací o předmětném fenoménu. V závěru práce jsem se pokusila zaměřit na reflexi legislativy, unijní a české, a na některé legislativní otazníky do budoucna – obzvláště na ty, které vznikají v kontextu moderních vyšetřovacích metod.

1. Základní charakteristika organizované kriminality

1.1. Pojem organizované kriminality

Organizovaná kriminalita je v současnosti často skloňované téma jak v médiích, tak odborné literatuře. Není se čemu divit, protože organizovaná kriminalita mnohdy představuje pro veřejnost nezastavitelný moloch, ovlivňující nejvyšší patra společnosti. V kombinaci s tím, že nejde zdaleka o jev nový, protože organizovaná kriminalita provází život na některých kontinentech už po staletí, je jasné, že se jedná o mimořádný fenomén.

Čím se ale organizovaná kriminalita vymyká oproti kriminalitě jednotlivců? Lidská touha sdružovat se za společným cílem je koneckonců přirozená, a tak nedává smysl se domnívat, že by k utváření různých společenství netíhli i zločinci. Snaha získat moc či bohatství ve větším rozsahu se pochopitelně realizuje lépe, když člověk nepracuje sám. Bez určité disciplíny a profesionality ale zůstávají takové cíle nenaplněné. Zločinecké organizace verbují do svých řad osoby s rozsáhlými kvalitami doplňující schopnosti ostatních členů a vytváří hierarchie s vnitřní disciplínou – tím umožňují unikátní realizaci těchto ambicí.

V konečném důsledku tak může působení zločineckých organizací vést až k vytvoření tzv. paralelní společnosti. Jde o situaci, kdy nežádoucí struktura působící alternativně vůči oficiálním institucím a řídící se vlastními pravidly, začne prosakovat do institucí oficiálních. Začnou v nich kumulovat moc a přináší sebou nevhodné návyky, jako je korupce a násilí. Nelze zde čekat respekt k nějakým základním zárukám bezpečnosti a svobody, protože metody organizovaného zločinu jsou s moderní občanskou společností neslučitelné. Pokud situace dospěje až sem, pak jsou ohroženy základní společenské hodnoty. Eroduje víra občanů v systém a snaha najít rychlá a všeobjímající řešení může sama vést k neblahým vítězstvím extrémních názorů.

Organizovaná kriminalita je tedy jevem mimořádně nebezpečným, jehož potírání je v zájmu každého státu a vlastně i v zájmu mezinárodního společenství jako celku. Na počátku každého řešení nějakého problému je ale potřeba problém nejprve správně označit a vymezit. Bohužel se ale dá říci, že už zde narážíme na jeden z oříšků spojených s touto problematikou – jak něco takového vlastně udělat? Organizovanou kriminalitu totiž nelze lehce abstrahovat do nějaké perfektní všeobjímající definice. Pod tímto pojmem se schovává fenomén, se kterým je spojována rozmanitá škála trestné činnosti. Dokonce i samotná eponymní organizovanost, není vždy přítomna v silné podobě. Proto můžeme nalézt celou řadu různých definic, které se snaží

vystihnout hlavní znaky tohoto jevu¹. V této podkapitole se pokusím přinést jejich stručný přehled a porovnat přístupy různých autorů mezi sebou.

Nejdříve začneme s definicemi v českých publikacích. Musil a Scheinost přicházejí s následující definicí: „*organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku.*”² Jde tedy o definici popisnou, která se zaměřuje na vyjmenování nejpodstatnějších znaků. Mezi ty se zde řadí soustavnost, plánovitost, hierarchická struktura, dělba práce a ziskovost. Znaky jsou v dalším výkladu podrobněji rozebrány a rozříděny na znaky pojmové a na znaky doprovodné.

Obdobným způsobem, tedy zaměřením se na zmínění nejdůležitějších znaků, popisují i jiní autoři. Kupříkladu Cejp pracuje s touto definicí: „*Organizovaný zločin je opakující se (soustavné) páchaní cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s vícestupňovou vertikální organizační strukturou), a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika (zajišťovaného prostřednictvím kontaktů v rozhodovacích společenských strukturách).*”³ Zde je také využíván výčet hlavních vlastností, s tím, že jsou uváděny navíc doplňující informace k jednotlivým položkám – kupříkladu je přiblíženo, jak pachatelé minimalizují rizika. Znovu se setkáváme s obdobným přístupem, jako v prvním případě, kdy se znaky rozčlení, tady na znaky hlavní a znaky vedlejší. V práci je dále Cejpovo rozdělení kontextualizováno skrze porovnání s přístupy jiných, zejména zahraničních, autorů a to díky kapitole od Scheinosta⁴.

Cejp mimo jiné uvádí vodítko, které chápe jako klíčové pro určení, zda se jedná o skupinu angažovanou v organizovaném zločinu, či nikoliv. Jak již bylo nastíněno výše, ne každá skupina se vyznačuje vysokou mírou organizovanosti – jako korektiv k tomu má proto být vždy brána v potaz povaha činnosti organizace. Mělo by se jednat hlavně o závažnou kriminalitu.

Kuchta zase organizovanou kriminalitu definuje takto: „*organizovaná kriminalita představuje specifický typ, způsob trestné činnosti vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností, organizovaný za účelem dosahování maximálního zisku či jiných výhod bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání, reagující na strukturu společenské*

¹ O velkém počtu definic svědčí i tento internetový přehled: VON LAMPE, Klaus. Definitions of Organized Crime. In: *Organized Crime Research* [online]. Berlin: Klaus von Lampe, [2022] [cit. 2022-12-31]. Dostupné z: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.html>

² GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. In: *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 448. ISBN 978-80-7598-554-5.

³ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 13. ISBN 80-7338-027-7.

⁴ Tamtéž, str. 15–31

poptávky.⁵“ V této definici je akcentován aspekt podnikavosti – oproti předchozím zmíněným přístupům jde tedy o snahu vybrat hlavní prvek, kterým se organizovaná kriminalita odlišuje od jiných forem trestné činnosti. Vymezení je obecné a doplňované následným výkladem v knize, kdy jsou po vzoru německého kriminologa Schneidera představeny jednotlivé možné charakteristické znaky⁶.

Důraz na ziskovost dává pro tuto problematiku mimořádný smysl. Pokud budeme pozorovat vývoj a chování různých uskupení můžeme dospět k závěru, že mnohdy opakují vzorce známé z podnikání oprávněného. Evidentní podobnost lze spatřovat např. ve vytváření různých řetězců dodavatelů a odběratelů. To ale neznamená, že bychom měli vyvozovat, že organizovaná kriminalita vzniká pouze v podmínkách klasického tržního prostředí. Zejména teoretici původně ze zemí východního bloku, jako je třeba Andres Anvelt, dodávají cenný poznatek o formování zločineckých organizací i v netržních ekonomikách⁷.

Z další zahraniční literatury lze zmínit na anglicky píšící kriminology jako je Klaus von Lampe a jeho knihu *Organized Crime*, či na Dennise Jaye Kenneyho a James o Finckenuera, kteří jsou autoři knihy *Organized Crime in America*. Z evropských autorů lze ještě odkázat na původem italskou Annu Sergi.

Nemusíme se ale spokojit pouze s definicemi z odborných publikací – předmětný pojem se pochopitelně snaží definovat i právní prameny, ať už skrze zákony na úrovni vnitrostátní či různé dokumenty a úmluvy v rovině mezinárodní. Definice v právních dokumentech mají výrazný vliv na praxi orgánů činných v trestním řízení a tím pádem i na data, se kterými pracují dále kriminologové při dalším zkoumání. To ale neznamená, že by právní věda a kriminologie dospěly k totožným závěrům, spíše naopak. Pro potřeby trestního řízení se nemusí kriminologické definice jevit jako účelné. Zřejmě nejvýznamnější definicí tohoto rázu je definice poskytnutá Úmluvou Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, která ve svém článku 2 v písm. a) obsahuje definici organizované zločinecké skupiny: „*strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch*“⁸

Prozatím právní definice ponechám stranou a vrátím se k nim až později, v části věnované právním nástrojům kontroly organizované kriminality na samém konci práce.

⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 484. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

⁶ SCHNEIDER, Hans Joachim. *Kriminologie*. 3. Auflage. München : C. H. Beck, 1992, s. 145–147

⁷ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 17. ISBN 80-7338-027-7.

⁸ Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Žádná definice není zcela přesná a možná ani z podstaty věci být přesnou nemůže. Nejen kvůli velkému množství činností, do kterých se tyto organizace zapojují, ale i díky neustálému vývoji světa. Ze zahraničních autorů kupříkladu nizozemský P. C. van Duyne popisuje, jak se s touto proměnlivostí vypořádat. Podle něj je potřeba rozhodnutí o tom, co je a co už není organizovanou kriminalitou, operacionalizovat a odvíjet od podmínek v konkrétních zemích. To, co si vybavíme jako pod pojmem „organizovaná kriminalita“, či co budeme brát jako jevy související s tímto pojmem, jde tedy chápat jako do určité míry závislé na místě a čase – mají situační povahu.

Z výše uvedeného lze vyzorovat spojitosti s dalšími druhy trestné činnosti. Na mysl přichází kupříkladu hospodářská kriminalita. Přes existenci styčných znaků se však nejedná o tu samou činnost. Pro lepší chápání předmětu práce je tedy žádoucí, od sebe tyto podoby kriminality odlišit. Organizovaná kriminalita reaguje na poptávku ve společnosti, potažmo ji sama vytváří či podporuje, a tedy se v rámci tohoto jevu očekává určitá protihodnota pro strany, jejichž poptávku tyto organizace uspokojují. Nevylučuje se však ale situace, kdy se tyto druhy kriminalit začnou prolínat¹⁰.

Nakonec je nutné říci, že s tímto jevem se lze setkat pod různými názvy, čehož si lze všimnout i výše v textu. Někteří autoři nedávají mezi pojmy, jako je „organizovaná kriminalita“ a „organizovaný zločin“, rovnítko a chápou je jako jevy odlišné, ač příbuzné. Rozdíl zde může představovat míra prvku organizovanosti, kdy je „organizovaný zločin“ vyhrazen pro vysoce strukturované podoby této kriminality. Další možností je, že někteří autoři preferují zdůraznění míry závažnosti s organizovanou kriminalitou asociované¹¹. Ač je označení „organizovaný zločin“ tedy možné chápat jako více pejorativní oproti neutrálnějšímu a širšímu „organizovaná kriminalita“, nebudu mezi nimi v rámci mé práce dělat rozdíly, protože se mi to nejeví jako účelné pro mou diplomovou práci.

1.2. Znak organizované kriminality

V této podkapitole budu dále pracovat s pojmovými znaky organizované kriminality, které jsem nastínila v předchozí podkapitole. Řazení jednotlivých položek nemá pevný předobraz v žádné specifické systematické – výběr se řídil mou úvahou. Rozhodla jsem se vybrat

⁹ VAN DUYN, Petrus C. Fears, naming and knowing: an introduction. In: JAGER, Matjaž, Klaus VON LAMPE, Petrus C. VAN DUYN a James L. NEWELL. *Threats and Phantoms of Organised Crime, Corruption and Terrorism*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2004, s. 1-21. ISBN 90-5850-077-2.

¹⁰ CEJP, Martin a Miroslav SCHEINOST. Co víme o organizovaném zločinu? In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminologie očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 120-121. ISBN 978-80-7338-096-0.

¹¹ Tamtéž, str. 115-116

a propojit některé charakteristické rysy, u kterých jsem zaznamenala vyšší četnost výskytu napříč literaturou. Co se týče některých řazení konkrétních autorů, tak v českých učebnicích se lze setkat kupříkladu s dělením po vzoru německého kriminologa Schneidera¹². Z výčtů původem vyloženě z českých publikací lze znovu odkázat kupříkladu na Scheinosta¹³.

1.2.1. Skupinovitost a maximalizace zisku

Organizovaný zločin se realizuje skrze uskupení osob působících v rozmanitých oblastech činností. Z pohledu trestního práva se dá říci, že jednotliví aktéři bývají provázáni skrze různé podoby trestné součinnosti, jako je spolupachatelství, návod, pomoc apod.¹⁴ Jednotlivé osoby nejsou ale nutně nenahraditelné. Skupiny v ideálním případě vytváří samostatný celek, který může ve své podstatě „přežít“ jednotlivé členy.

Díky skupinovitosti jsou organizace schopné se pouštět do operací, které by jednotlivci nebyli schopni sami uvést do chodu. Jako celek mohou podstupovat vyšší rizika a zároveň generovat vyšší zisky. Právě vidinu vysoké ziskovosti je to, co můžeme chápat jejich jako hlavní cíl. Snahou o maximalizaci zisku z každé provozované aktivity se organizovaná kriminalita dá odlišit od jiných typů trestné činnosti. To, co je odlišuje od legálních společností s obdobným cílem existence, jsou prostředky, které užívají při dosahování svých cílů, a mnohdy i komodity, které nabízejí svým zákazníkům.

1.2.2. Soustavnost, dlouhodobost a plánovitost

Skupiny angažované v organizované kriminalitě se zaměřují na páchání dobře promyšlené trestné činnosti po dobu delšího období. Delší časové úseky lze chápat jako jeden z prostředků, které využívají k dosažení jejich nejdůležitějšího cíle, zisku. Jde tedy o činnosti, u kterých se uvažuje o budoucích dopadech – i čistě proto, že je k tomu dostatek prostoru. Organizace bývají zakládány na dobu neurčitou, nejúspěšnější uskupení nejsou závislá na specifických jednotlivcích a přetrvávají i po jejich odchodu.

1.2.3. Hierarchická struktura a dělba práce

Kriminální organizace se vyznačují organizační strukturou s jasně stanovenými pravomocemi. V jejich rámci se lze setkat s orgány řídicími a orgány řízenými. Lze rozlišit

¹² SCHNEIDER, Hans Joachim. *Kriminologie*. 3. Auflage. München : C. H. Beck, 1992, s. 145–147

¹³ SCHEINOST, Miroslav. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 25–26. ISBN 80-7338-027-7.

¹⁴ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. In: *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 448. ISBN 978-80-7598-554-5.

vícero forem těchto uspořádání, blíže se jim budu věnovat v kapitole o typologii a struktuře organizovaných skupin.

V rámci hierarchie můžeme pozorovat nejen vztahy na bázi podřízenosti, ale také vztahy založené na rozdělení úkolů. Členové si mezi sebou rozdělují činnosti mnohdy rozmanitého charakteru a obtížnosti. Tato dělba práce probíhající v rámci uskupení je činí efektivnějšími a schopnějšími provozovat trestnou činnost v rozsáhlém měřítku.

Dělba práce ale neprobíhá nutně pouze v rámci jednotlivých etablovaných struktur. Může se také realizovat prostřednictvím externistů. V takových případech se jedná o osoby, které jsou najaty pro dílčí činnosti různorodé povahy – od nepříliš sofistikovaných po náročné na specifické dovednosti (jako je třeba znalost počítačové techniky). Faktorem může být, že využití externistů je v dané situaci pro skupinu výhodnější, nebo také to, že se ještě nejedná o skupiny s plně rozvinutou strukturou. Velmi stručně by se jev dal popsat jako kriminální outsourcing. Můžeme ho zaznamenat i v souvislosti s jiným charakteristickým znakem organizovaného zločinu a to internacionalizací, v závislosti na tom, o jakou formu trestné činnosti má poptávající organizace zájem.

1.2.4. Internacionalizace

Značná část organizací provozuje své aktivity na území vícero států. Pokud by se omezily pouze na prostor jednoho státu, samy by se omezily na možnostech provozovat logisticky obtížnější aktivity. Zločinecké organizace nabízejí celou řadu komodit, které musí pochopitelně někde získávat či je dokonce vyrábět. Za tímto účelem jsou vybudované celé řetězce vztahů dovozců a vývozců. Charakteristickým nelegálním zbožím, jsou různé drogy – produkce se soustřeďuje do chudších světových oblastí, kdežto odbyt nacházejí v zemích s bohatší klientelou.

Tento prvek je posílený v posledních desetiletích měnícím se přístupem k roli hranic státu. Různá uvolnění obvykle neznamenají jenom pozitivní přínos na poli mezinárodních vztahů a obchodu, ale i lepší příležitost pro zločinecké organizace např. při převážení zboží.

Kromě otevírání hranic je nutné vzít v potaz i další jevy posledních desetiletí, jako je např. technické zdokonalení komunikačních technologií, které podstatně usnadnily získávání nových kontaktů napříč celým světem. To se týká jak kontaktů na jiné subjekty angažované v organizovaném zločinu, tak konzumentů komodit. Jsou známé případy e-shopů provozovaných na dark netu, kdy si uživatelé mohli objednat celou škálu ilegálního zboží¹⁵.

¹⁵ Jedním z nejznámějších příkladů takového online tržiště byla darknetová stránka Silk Road. Její činnost byla spolu s dalšími podobnými weby přerušena v roce 2014, v rámci tzv. Operace Onymous. Viz Global action against dark markets on Tor network. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2014 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/global-action-against-dark-markets-tor-network>

Kromě toho v dnešní době slouží technologie i k páčání různých moderních forem kriminality, jako je kyberkriminalita. Různé útoky na počítačové systémy či zařízení mohou nabývat přeshraničního rozměru, dále lze uvést trestnou činnost spojenou s porušováním autorských práv na internetu, či o různé snahy nelegálně získat osobní údaje jednotlivců pomocí tzv. phishingu.

1.2.5. Zastírací aktivity a napojení na legitimní společenské struktury

Kriminální organizace vyvíjí obvykle snahu zastírat své ilegální aktivity, aby mohly uniknout odhalení. Pro předcházení postižitelnosti si organizace vyvinuly řadu metod. Významně tím ztěžují nejen zjišťování individuální trestné činnosti, ale i zkoumání světa organizované kriminality jako takového.

Často se v souvislosti s různými snahami o minimalizaci rizik mluví o „praní špinavých peněz“. Jde o snahu vydávat zisky z ilegálních aktivit za zisky legálně obdržené. Využívají se nejen k schovávání ilegálních podniků, ale jsou obvykle nutné i pro další investování a na nejnižší úrovni jsou nutné i pro obvyklou potřebu jednotlivých členů.

Vyjma aktivit, které mají schovat nekalé činnosti mohou organizace vyvíjet snahu své činnosti zakrýt ještě komplexnějším způsobem. Záměrem je těchto případech snaha ovlivnit osoby působící ve veřejné správě či politickém životě, nebo se jim samotným podaří tato strategická místa obsadit vlastními lidmi. S organizovaným zločinem lze tedy spojovat i problematiku korupce. Jedná se o mimořádně nebezpečný znak, protože v konečném důsledku může mít jeho působení nedozírný vliv na fungování společnosti.

1.2.6. Násilí

Násilí je pro organizovanou kriminalitu prostředkem k dosažení zisku nebo zakrytí aktivit. Může být také použito při snaze vynutit osobní odpovědnost v rámci skupiny. Násilí zde obvykle není cílem samo o sobě. Organizace jej uplatňují zejména proti osobám, které chtějí zastrašit nebo odstranit.

Pochopitelným zájmem každé zločinecké organizace je nepřitahovat pozornost legitimních společenských struktur, proto lze pozorovat v některých regionech trend, kdy je násilí chápáno organizacemi jako až poslední možné řešení situace¹⁶. I to je ale značně závislé na podmínkách v jednotlivých místech působení. I dnes se můžeme setkat s případy nebyvalé brutality. Ač tedy lze v některých státech, Českou republiku nevyjímaje, pozorovat pokles

¹⁶ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 482–483. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

důrazu zločineckých organizací na násilí, nelze ani v případech těchto států na tento významný znak organizovaného zločinu nikdy zapomínat.

1.3. Formy trestné činnosti spojované s organizovanou kriminalitou

V této podkapitole se budu věnovat trestným činnostem spojených s organizovaným zločinem. Scheinost rozděluje činnosti do tří skupin aktivit, podle toho, co skupinám mají přinášet: základní – ziskové, zabezpečovací a krycí, a nakonec legalizace výnosů z trestné činnosti. Aktivity základní – ziskové mají se nejvíce podobají podnikání a jsou součástí tržních vztahů nabídky a poptávky. Aktivity zabezpečovací a krycí umožňují skupinám nerušeně operovat beztrestně. Nakonec legalizace výnosů z trestné činnosti převádí zisky z trestné činnosti do ekonomiky legální¹⁷. Toto dělení představuje příklad teoretického rámce pro fungování organizací.

V této podkapitole bych se ale chtěla věnovat spíše specifickým podobám ziskových aktivit organizovaného zločinu. Domnívám se, že čistě teoretickým vymezením bych opakovala výklad v předchozí podkapitole o charakteristických znacích organizované kriminality. Ráda bych zde proto přiblížila hlavní oblasti pro výdělečnou činnost organizované kriminality. S ohledem na výše zmíněné dělení se bude tedy jednat primárně o aktivity základní – ziskové, s jedinou částečnou výjimkou na samém konci. Vzhledem k tomu, že skupiny „podnikají“ v různých odvětvích se nedá očekávat, že bude dán prostor všem odvětvím. Zaměřím se proto pouze na některé z nejčastějších a pokusím se přiblížit, jak vlastně fungují a způsobují v současnosti škodu společnosti. Specifičtějšímu popisu forem činností organizací působících v České republice se budu věnovat v rámci jiné kapitoly.

Nejprve začnu s „klasickými“ formami trestné činnosti, to jest s prodejem ilegálních komodit. Organizovaný zločin vydělává na mezerách trhů a odpovídá na poptávku ve společnosti. Zejména se jedná o poptávku po různých omamných látkách, resp. drogách. Angažuje se jak ve výrobě těchto látek, tak v přepravě a prodeji. V dnešní době jsou pro obchod s drogami charakteristické rozpracované řetězce dodavatelů a odběratelů, díky kterým je umožněna přeprava přes velký počet zemí. Typické je, že drogy putují z chudších oblastí, kde probíhá výroba, do zámožnějších zemí, kde nacházejí koncové uživatele.

Europol a Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) eviduje, že u nejdůležitějších látek cirkulujících po Evropě, jako je např. marihuana, heroin či

¹⁷ SCHEINOST, Miroslav. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 25. ISBN 80-7338-027-7.

kokain, je obchod ve větším objemu pořád realizován offline. Online nákupy jsou realizovány obvykle koncovými konzumenty a nakupují se obvykle menší dávky určené pro spotřebu¹⁸.

Specifický pro organizovaný zločin je i obchod se zbraněmi. Subjekty angažované v obchodu mohou získávat zbraně z různých zdrojů, potažmo je samy dokáží vyrobit či upravit existující. Mohou se také prodávat různé součástky a podobné nástroje k tvorbě efektivnějších zbraní, munice, výbušniny a další. Obchod se zbraněmi dává prostředky k páčání násilí do rukou organizovaných skupin a tím jim může umožňovat další trestnou činnost.

Obecně se tento druh protiprávního obchodování vyznačuje velmi vysokou společenskou škodlivostí. I tak je možné rozlišovat různé úrovně rizika v závislosti na typu obchodovaných zbraní. Obchod se zbraněmi hromadného ničení pochopitelně může mít nedozírné důsledky jak pro životy a zdraví osob, tak i pro životní prostředí a představuje tak jasnou hrozbu oproti jiným zbraním.

Předmětem obchodu ale nemusí být pouhé věci, i lidé slouží těmto skupinám jako komodity na prodej. Takzvaný obchod s bílým masem tvoří stále významnou společensky nebezpečnou záležitost, kdy právě kriminální organizace zajišťují pro potřeby jiných skupin nebo i pro legální podniky. Osoby mohou být zajišťovány pro další služby kriminologicky relevantní jako je prostituce. Mohou ale zajišťovat i pracovníky do běžných podniků v rámci ilegální podoby agenturního zaměstnávání. Při obchodování s lidmi lze zaznamenat různé taktiky shánění obětí. Může jít o snahu využít naivitu či zoufalství jednotlivců, či o dobrovolnou transakci. Jako krajní případ lze chápat nedobrovolné únosy.

Organizovaný zločin je obecně schopen velmi rychle reagovat na mimořádné události a u obchodu s bílým masem najdeme některé zajímavé ilustrační případy. Lze poukázat na migrační krizi v Evropě z posledního desetiletí, kdy různí převozníci vydělávají na příslibu bezpečného převozu migrantů na kontinent. V takových situacích lze snadno najít dostatek zoufalých osob ochotných zaplatit a smířit se s těžkými podmínkami, exploatace je zde snadná. Převozníkům přitom jde jen o zisk a nemají tedy nutně zájem na zajištění bezpečnosti lidských životů při převádění osob přes hranice – za vše hovoří známé případy udušení v nákladních vozech kvůli nezajištěné ventilaci¹⁹. Ač je ilegální pohyb osob nevhodný, tak ztráty na životech či poškození zdraví osob představují tragédii, se kterou státy nesmí ve sféře svého vlivu spokojit. Při mimořádných situacích nevznikají jen příležitosti, ale také někdy mizí, resp. některé činnosti se

¹⁸ EUROPOL a EMCDDA. *EU Drug Markets Report 2019*. Lucemburk: Publications Office of the European Union, 2019, str. 101, 124, 147, 168. ISBN 978-92-9497-422-8.

¹⁹ Pašeráci, kteří nechali v chladírenském voze udušit 71 uprchlíků, dostali 25 let. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2021, 14. 6. 2018 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelivize.cz/svet/2509561-paseraci-kteri-nechali-v-chladirenskem-voze-udusit-71-lidi-dostali-25-let>

najednou nevyplatí dále provozovat. Kupříkladu během pandemie covidu-19 zanechaly organizace působící v Itálii tisíce žen živící se prostitucí bez jakéhokoliv zajištění či pomoci, protože přestalo být lukrativní provozovat podniky, do kterých nikdo v uzavřené Itálii nemohl²⁰. Osoby v obzvlášť citlivém postavení, kdy se nachází v zemi jejíž jazyk nutně neovládají a obvykle bez dokladů a vlastních prostředků, pak nejsou bez pomoci schopné fungovat v běžném životě. Už samotné vyhledání pomoci může představovat problém, pokud se do země nedostaly legálně. Strach z reakce autorit i z odvety zločineckých organizací je udržuje v šachu.

Kyberkriminalita je poslední forma činnosti, na kterou bych chtěla v této podkapitole poukázat. Celosvětově se můžeme setkat s růstem trestné činnosti v této oblasti a dá se očekávat, že tento trend bude pokračovat i nadále. Kupříkladu Europol ji ve své zprávě SOCTA 2021 uvádí, v části věnované hlavním činnostem, jako první, a to jak kvůli rostoucímu počtu jednotlivých útoků, tak i kvůli rostoucí sofistikovanosti použitých metod. Jako příklad vyšší komplexnosti zpráva uvádí malware Emotet, kdy bylo zaznamenáno, že tento malware nebyl používán pouze jediným útočníkem – stal se z něj nástroj, který si mohli pořídit zákazníci z řad dalších pachatelů a pak pomocí něj páchali další trestnou činností. Na tomto případě lze poměrně dobře pochopit moderní ekosystém kyberkriminality. Rozvíjí se trh s nástroji či službami kyberkriminality, které dokáží dobře zneužívat bezpečnostní děry ve stále více se digitalizující společnosti. Spolu s celosvětovým dosahem, platbami pomocí kryptoměn a operováním na dark netu se kyberkriminalita řadí mezi nejobtížnější zločinnost k odhalování. Tyto výdobytky moderní doby usnadňují zločincům páchat trestnou činnost nepozorovaně a vyvíjí značný tlak na orgány činné v trestním řízení, které musí samy vymýšlet stále sofistikovanější metody odhalování.

Kromě toho může sama tvořit zázemí pro klasičtější podoby kriminality například provozováním darknetových e-shopů či šifrovaných zařízení a programů ke komunikaci. Právě díky této všestrannosti ji zmiňuji hned na začátku, protože jiné podoby trestné činnosti obvykle nejsou schopny najít tak širokého využití i pro páchaní dalších aktivit. Domnívám se, že v následujících letech bude klíčové věnovat právě této formě kriminality pozornost.

²⁰ TONDO, Lorenzo. Sex traffickers left thousands of women to starve during Italy lockdown. *The Guardian* [online]. London: Guardian News & Media Limited, 2020 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jul/10/sex-traffickers-left-thousands-of-women-to-starveduring-italy-lockdown-coronavirus>

²¹ EUROPOL. *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Luxemburg, Publications Office of the European Union, 2021, str. 38–42 ISBN: 978-92-95220-23-2.

2. Typologie a struktura organizací

Organizované skupiny můžeme rozlišovat podle různých kritérií, které dávají základ různým přístupům ke kategorizaci. Můžeme je dělit kupříkladu podle geografického rozsahu jejich působení, podle druhů provozovaných činností, podle struktury skupiny.

Pokud chceme zjistit, jak jakákoli zločinecká skupina funguje, pak je logickým krokem se začít zajímat o její strukturu. Skrze poznání rozvržení moci v rámci organizované struktury můžeme lépe pochopit způsob vedení aktivit v konkrétních případech. Tato znalost pak funguje jako vodítko pro co nejdřívejší identifikaci vlastností dané skupiny.

Typologie jsou užitečné pro poznání nejen ve vztahu k jednotlivým příkladům skupin. Díky nim jsme schopni identifikovat trendy v čase a prostoru a zjistit, proč jsou některé skupiny úspěšné. A naopak můžeme studiem struktur lépe objasnit, co přivede některé skupiny k neúspěchu a jak tento neúspěch vyvolat.

Skupiny můžeme třídit podle různých měřítek. Můžeme se zajímat o to, jaké struktury se v rámci skupin vytváří, jak pevně realizovanou hierarchií ovládnou. Rozdělit je můžeme podle činností ve kterých se angažují, jakou funkci plní v životech svých členů či jaké postavení zaujímají oproti většinové společnosti. Zajímat nás může, zda skupina provozuje zločin pouze v jednom státě, nebo expanduje do většího počtu států.

V následujících podkapitolách představím čtyři různá dělení. První jsem převzala z českého zdroje a tři následující vycházejí ze zahraničních zdrojů, hlavně z odborné literatury. Původem česká typologie byla zpracována Scheinostem a Musilem pro učebnici kriminologie. Druhá typologie má institucionální zdroj – vypracovala ji OSN, specificky Úřad OSN pro drogy a kriminalitu. Obě typologie se zabývají otázkou, jaké struktury kriminální organizace utváří. Autorem posledních dvou typologií je německý kriminolog Klaus von Lampe, první typologie pochází z jeho článku vydaném v roce 2008 a druhá odkazuje na syntézu jeho předchozí práce, kterou vytvořil pro účely jeho knihy vydané v roce 2015. První Lampeho typologie má značně sociologický rozměr, druhá se snaží organizace klasifikovat dle jejich primární funkce.

Stejně jako u definic je možné se setkat s velkým množstvím pokusů o typologizaci organizovaného zločinu, a proto je tato kapitola pouze stručnou výsečí přístupů. Některé z dále popsaných modelů si napříč podkapitolami mohou odpovídat.

2.1. Základní typologie

Začnu s dělením vycházejícím z české literatury, které bude představovat úvod do problematiky. Musil a Scheinost představili tři pravděpodobné základní modely. Jde o model síťový, model buněčný a model pyramidální.

Model síťový je založen na relativně volných vztazích mezi členy organizované skupiny. Členové organizované skupiny provozují samostatné aktivity a situačně utváří dočasné struktury vzájemné podpory v rámci širší organizace. V širší organizaci existuje hierarchie, ale absentuje figura s přímou řídicí mocí nad všemi aktivitami – hierarchie zde existuje jako prostředek zajišťující kontinuitu skupiny. Prim zde hrají ad hoc utvářené struktury, vznikající díky vzájemnému udržování známostí v rámci skupiny²². V současnosti zločinecké organizace preferují volnější a pružnější typy sdružování, zejména díky obtížné odhalitelnosti. Minimalizuje se zde risk odhalení a maximalizuje ziskovost, větší podíl na činnostech zde mají externisté a různí specialisté²³. Jako příklad organizace, naplňující charakteristiky síťového modelu, Scheinost s Musilem uvádějí čínské triády²⁴.

Model buněčný V rámci organizace existuje vícero skupin, resp. buněk, které jsou schopné operovat víceméně samostatně. Všechny nezbytné činnosti jsou buňky schopné realizovat samy. Existující centrála zde určuje obecné směřování aktivit, na které se budou buňky zaměřovat, jednotlivé akce jsou pak v režii buněk. Eliminace jedné buňky nezasáhne širší celek a není obvykle schopná fatálně narušit fungování organizace jako takové. O uspořádání organizací tohoto typu můžeme hovořit jako o horizontálním uspořádání co se týče postavení jednotlivých buněk, pouze centrála představuje vertikální linii. Příklady organizací jsou podle Scheinosta a Musila drogové kartely z Kolumbie, či nigerijské organizace²⁵.

Model pyramidální se vyznačuje uspořádáním členů ve striktní hierarchii vertikálního charakteru. Jsou zde jasně vymezené vztahy nadřízenosti a podřízenosti, veškerá činnost je řízena z jediného centra. Klasickým identifikačním znakem je využití třístupňového organizačního uspořádání, viz níže. Pod tento model můžeme podřadit kupříkladu japonské organizace zvané souhrnně Jakuza, italskou Camorru či italoamerickou La Cosa Nostru²⁶.

Vedle výše uvedených modelů představili prvky, které lze přes rozdíly ve struktuře organizací chápat jako společné pro typický organizovaný zločin. Za významný prvek Scheinost a Musil považují takzvané třístupňové organizační uspořádání, dále se zmiňují o kritériu etnického původu.

Třístupňové organizační uspořádání je tvořeno třemi složkami: nejvyšším vedením, středním článkem a řadovými členy.

²² GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. In: *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 459. ISBN 978-80-7598-554-5.

²³ Tamtéž, str. 460

²⁴ Tamtéž, str. 459

²⁵ Tamtéž, str. 459

²⁶ Tamtéž, str. 459

Nejvyšší vedení se zabývá celkovým koncepčním a strategickým směřováním skupiny. Může se jednat buď o jednu vedoucí osobu, nebo o skupinku šéfů. Jejich aktivity mají obvykle zajištěné krytí skrze legální podnikání. Díky zapojení do legálního podnikání udržují kontakty i mimo podsvětí. K nejvyššímu vedení se přiřazuje i ochranka vedení, která chrání jak šéfy samotné, tak jejich rodinné příslušníky. Ochranka se neomezuje pouze na ochranu fyzických osob, jejich úkolem je i ochrana majetku organizace. Má významnou roli při kontrole podřízených členů organizace, protože jsou vykonavateli sankcí. Jako mezičlánek mezi nejvyšším vedením a středním článkem funguje v některých případech styčná osoba²⁷.

Střední článek představuje vrstvu níže postavených vůdčích figur výkonných podskupin. K nim se přidávají jejich pomocníci. Rozhodují o způsobu provádění jednotlivých akcí. Skupiny jsou obvykle specializované na určitý druh kriminality. Střední článek už představuje část kriminální organizace, která se přímo participuje na páchání trestné činnosti vlastními silami. Naproti tomu nejvyšší vedení se navenek snaží působit bezúhonně a do trestné činnosti se nezapojuje přímo. Představitelé velkých organizací působících v Česku jsou primárně na úrovni středního článku²⁸.

Řadoví členové pak tvoří poslední stupeň v rámci hierarchie. Ti provádí jednotlivé činnosti nebo jim poskytují zázemí. Na pomocné aktivity se často najímají externisté, kteří nejsou členy kriminální organizace a spolupracují s organizací jen při jednotlivých úkolech, pro které byly najati²⁹.

Identifikační znak třístupňového uspořádání můžeme najít i v další české literatuře. Kupříkladu dosud poslední publikovaná studie IKSP zaměřující se na analýzu trendů organizovaného zločinu s tímto prvkem pracuje. Užívá ho jako znak stupně organizace skupin působících v České republice podle expertních odhadů³⁰.

O kritériu etnického původu se učebnice vyjadřuje jako o nejvýraznější charakteristice při rozlišování tradičních kriminálních organizací. Kritérium reflektuje často opakovanou charakteristiku, která udává, že i přes možný současný mezinárodní charakter se organizace formovaly na počátku v rámci jednoho státu a na společném etnickém základě. Teprve v důsledku úspěšné existence a expanze dochází ke spolupráci napříč etniky³¹.

²⁷ Tamtéž, str. 460

²⁸ Tamtéž, str. 461

²⁹ Tamtéž, str. 461

³⁰ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. In: *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 14. ISBN 978-80-7338-171-4.

³¹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. In: *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 459. ISBN 978-80-7598-554-5.

2.2. Typologie ze studie OSN

V roce 2002 byla Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu vypracována studie zaměřující se na komparativu čtyřiceti různých zločineckých organizací působících v šestnácti zemích. Výsledkem je detailní členění těchto skupin, podle deseti identifikovaných znaků, do 5 možných modelů struktur. Přes své stáří se jedná o práci s širokým záběrem a je na místě ji dále, alespoň stručně, rozebrat. Jde o příklad typologie vypracované na základě empirického zkoumání dat mezinárodní organizací, která se podílí na potírání organizovaného zločinu.

S touto studií již dále v české literatuře pracovala Blatníková v publikaci pro IKSP, kterou vedl Cejp³² – pro překlad jednotlivých názvů z anglického originálu zde čerpám z této knihy.

V příloze jsem zahrnula vizuální zobrazení jednotlivých typů (viz příloha č. 1)³³.

2.2.1. Standardní hierarchie organizované kriminální skupiny

V rámci sběru dat pro studii se jednalo o nejběžnější druh. Charakterizuje je jediná vůdčí figura a relativně jasně definovaná hierarchie rolí s přísnou vnitřní disciplínou³⁴. Je pro ně typické, že jsou známé pod nějakým jménem, pod kterým působí i navenek. Bývá obvyklé, že členové mají obdobný společenský či etnický původ a ten pak určuje zázemí skupiny jako takové. Aktivity skupin spadajících pod standardní hierarchii mají kořeny v násilných aktivitách, kupříkladu ve vydírání. Teprve po získání prostředků násilím dochází k jejich využití v rámci sofistikovanějších podniků. Násilí nemusí hrát významnou roli pouze v kontaktu s okolím, ale může být užíváno pro vynucení poslušnosti v rámci skupiny samé.

Tento druh byl identifikován OSN zejména v Číně a dále v oblasti bývalého východního bloku, jako je Rusko, Ukrajina, Litva a Bulharsko. Většina ze zkoumaných skupin provozovala podniky nejen vyloženě podstatou zločinecké, protože dokázaly působit už v rámci legitimní ekonomiky – ať už jako samostatní provozovatelé nebo jako účastníci různých soukromých společností³⁵.

³² CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 21-23. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna, 2002, s. 34-41.

³⁴ Tamtéž, str. 34.

³⁵ Tamtéž, str. 35

2.2.2. Regionální hierarchie/s přenesenou působností

Stále existuje v rámci organizace nějaké centrum, ze kterého jdou ostatním příkazy, ale existují různé podskupiny, které, ač jsou centru pořád podřízené, vykazují relativní míru autonomie. Tyto podskupiny jsou často utvářené na regionálním základu. Dokonce je možné se setkat až se zločineckou obdobou franšizingu, kdy podskupiny platí centru za používání jména. Podskupiny mají tendenci kopírovat strukturu centrální skupiny. Blatníková identifikuje jako klíčový znak přenesení kompetencí na různé podskupiny, od čehož odvíjí pojmenování modelu³⁶.

Obvykle mají početnou členskou základnu díky svému rozprostření po území, na kterém operují. Stejně jako u standardní hierarchie se rekrutují osoby s obdobným společenským či etnickým zázemím, ač ne bezvýjimečně. Kontakty mají často u pro ně užitečných osob i mimo typickou členskou základnu, kupříkladu právníky či účetní. Pro velkou část jejich klasických aktivit je nezbytnou součástí násilí.

Jako příklad, který podle studie nejlépe ukazuje znaky regionálního modelu, jsou uvedeny motorkářské gangy z Austrálie. Vyjma jejich takřka spolkové struktury, která je člení do oddílů a do čela každého oddílu dosadí vedoucího, se u nich můžeme setkat vyloženě se stanovami, které etabloují základní pravidla společenství, či dokonce s kodexy etických pravidel.

Z původem asijských jsou uvedeny dále některé japonské skupiny (Jamaguči-gumi v samotném Japonsku, odnož Jakuzy v Austrálii³⁷) a z evropských příkladů je klasickým zástupcem italská mafie³⁸. Blatníková ještě uvádí organizované skupiny z Ruska či Albánie³⁹.

2.2.3. Shluky

Pro tento typ je klíčové, že existuje větší počet organizovaných skupin sdružených pod jedno hlavní řídicí těleso. Jednotlivé skupiny mohou mít rozmanitý charakter co se týče vlastní hierarchie a míra jejich autonomie bývá poměrně vysoká⁴⁰. Pokud budeme kupříkladu hovořit o

³⁶ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 22. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³⁷ Tamtéž, str. 36

³⁸ Tamtéž, str. 37

³⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 22. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

⁴⁰ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna, 2002, s. 37.

shluku, kde převažují skupiny se standardní hierarchií, můžeme užít pojmu hierarchický konglomerát⁴¹.

Klasickou situací, při které dojde k formování shluků je, když si skupiny rozdělí různé segmenty „trhu“, který chtějí pokrýt. Řídící těleso přitom neztrácí vlastní identitu a moc, jednotliví členové podskupin se pořád identifikují s větším celkem a vnímá je tak i jejich okolí. Je klíčové, že nejde o případ prosté spolupráce více samostatných skupin.

Neobjevují se příliš často. Studie k tomu dodává, že tato hierarchie mnohdy doplácí na konflikty mezi jednotlivými podskupinami mezi sebou – rozepří mohou dobře využít orgány činné v trestním řízení⁴². Jako jeden z příkladů lze uvést shluky vězeňských gangů v Jihoafrické republice, tzv. číselných gangů⁴³.

2.2.4. Jádrové kriminální skupiny

V případě této hierarchie existuje skupina tvořená nepříliš početnou členskou základnou, s pevně rozdělenými rolami – ta tvoří jádro. Jádro se obvykle zabývá omezeným počtem trestných aktivit, dochází ke specializaci.

Na jádro je jakoby „nabalen“ větší počet přidružených osob, které jádro někdy potřebuje na výkon práce pro skupinu. Jejich role je důležitá, když skupina potřebuje něco mimo její obvyklý okruh činností.

Vztahy členů v jádru nejsou obvykle založeny na nějaké etnické či společenské identitě, členům jde zde primárně o zisk. Je běžné, že tyto skupiny nemají žádné vlastní jméno. Vedle standardní hierarchie se jedná o jeden z nejběžnějších typů organizovaných skupin⁴⁴. Může se dokonce stát, že tlak ze stran orgánů činných v trestním řízení donutí skupinu k transformaci ze standardní hierarchie na jádrovou skupinu⁴⁵.

Je možné identifikovat podtyp této hierarchie. Představují jej jádra, která si zajistila legitimní zástěrku pro své aktivity. Skupina má všechny předpoklady pro legitimní podnikání, ale nejpodstatnější z jejich činností jsou pořád trestné. Členové bývají obvykle vysoce specializovaní a věnují se sofistikovanějším podobám trestné činnosti – násilí je zde atypické.

⁴¹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 22. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

⁴² UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna, 2002, s. 37.

⁴³ Tamtéž, str. 38

⁴⁴ Tamtéž, str. 39

⁴⁵ Tamtéž, str. 40

Bude se jednat hlavně o případy různých investičních či daňových podvodů. Obvyklé je, že navazují známosti s jinými účastníky trhu a politiky⁴⁶.

2.2.5. Organizované kriminální sítě

Tuto podkapitolu završuje model vyznačující se velmi volným sdružením jednotlivců, tzv. sítí, kteří mezi sebou mají proměnlivé vztahy. Tato proměnlivost a absence pevné struktury vede k situacím, kdy se účastníci sítě mezi sebou navzájem neznají. Osobní vztahy a loajalita jednotlivců mezi sebou zde hraje prim, bez nich není možné síť udržet.

Jednotlivci se nemusí dokonce ani považovat sami za členy nějaké organizované skupiny, hlavní jsou pro ně spojení s dalšími jednotlivci. Obvykle ale spojení navazují v souvislosti s vlastními podniky, které na sebe poté navazují. Některé osoby zainteresované v síti mají větší význam. Jde o klíčové osoby, či tzv. uzly, skrze které jsou směřovány aktivity sítě.

Stejně jako předchozí zmíněný typ organizované skupiny, jsou i sítě těžko odhalitelné. Způsob jejich volného seskupení nenahrává jak snadnému objevu existence skupiny jako takové, tak účastníků se jednotlivců⁴⁷. Jejich nespornou výhodou je i to, že je lze velmi obtížně skutečně rozbít, protože není možné se zbavit jen vedoucích figur – pokud se orgány činné v trestním řízení zaměří jen na ně, síť se prostě seskupí kolem nového uzlu⁴⁸.

2.3. Typologie sítí podle Klause von Lampeho

Výše jsme se seznámili s pojmem kriminálních sítí. S ním pracuje ve svém díle kriminolog von Lampe, který využívá pojmu sítě vlastně obdobně, jako jiní autoři užívají pojmu kriminální organizace. Nepřekrývá se pojmově ani s jediným modelem sítí představeným výše. Představil svébytnou klasifikaci, která má výrazně sociologický ráz. Tato podkapitola dále rozebere jeho typologii představenou v článku z roku 2008⁴⁹.

Von Lampe se v článku zaměřuje se na pojetí organizovaného zločinu jako jev vzniknuvší interakcí společenských vazeb. Laicky řečeno von Lampe uvádí, že různé vrstvy společnosti se chovají vůči zločineckým skupinám odlišně v závislosti na společenském postavení jak zločinců, tak společenských vrstev samotných. Typologie přitom vychází ze dvou základních předpokladů. Prvním je, že kriminální sítě jsou relativně homogenními útvary. Druhým je pozitivní souvislost mezi společenskou pozicí pachatelů a kvalitou jejich příležitostí k

⁴⁶ Tamtéž, str. 40

⁴⁷ Tamtéž, str. 41

⁴⁸ Tamtéž, str. 42

⁴⁹ VON LAMPE, Klaus. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities. *Policing*. 2008, 2(1), 7-17. ISSN 1752-4512. Dostupné z: doi:10.1093/police/pan015

páchání trestné činnosti. Čím vyšší má pachatel společenské postavení, tím je vyšší společenský dopad činu, a naopak je nižší pravděpodobnost dopadení⁵⁰.

Za tím účelem pracuje s typologií, ve které rozvrstvil společnost na tři úrovně (marginalizované subkultury, mainstreamová společnost a politické/ekonomické elity), které dále reagují na zločinecké sítě působící v celospolečenském rámci. Podle vztahu těchto úrovní společnosti k jednotlivým subjektům pak identifikoval pět různých modelů kriminálních sítí. Stejně jako v předchozí podkapitole bude překlad jednotlivých termínů vycházet z knihy vydané pod vedením Cejpa, relevantní kapitolu psala Blatníková⁵¹. V příloze je čtenáři k dispozici diagram ukazující postavení různých sítí vůči společenským vrstvám (viz příloha č. 2⁵²).

2.3.1. Kriminální sítě, které nemají sociální oporu

Vykazují velkou ochotu k užívání násilí pro dosažení svých cílů, což koresponduje s absencí jakékoliv společenské opory. Žádná ze společenských vrstev se s nimi není ochotná asociovat a žádná jim neposkytne zázemí⁵³. Pro žádnou společenskou vrstvu by to totiž nedávalo smysl – trestná činnost těchto sítí má výrazně predátorskou povahu, nezajímající se o škody na majetku a životech. Rekrutují další členy díky netečnosti policejních orgánů⁵⁴.

Jako příkladu uvádí von Lampe gangy z východní Evropy zaměřující se na loupežná přepadení⁵⁵.

2.3.2. Kriminální sítě začleněné v subkultuře

Pro tento typ je důležitá podpora společensky marginalizované minoritní subkultury. Zločinecké sítě mají oporu přesahující samotný okruh členů a kompliců, pořád ale stojí mimo hlavní instituce společnosti. Jde o outsidersy pouze z perspektivy zaměřené na míru společenské akceptace jejich existence, protože na rozdíl od výše jmenovaného typu sítí mají znalosti o společenské infrastruktuře a dokážou ji využít ke svému prospěchu. Mají přehled o fungování podnikání a finančnictví. Kořeny v menšinové subkultuře je od mainstreamu oddělují a slouží k utajení zločineckých aktivit a k prevenci odhalení⁵⁶.

⁵⁰ Tamtéž, str. 14

⁵¹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 24-25. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

⁵² VON LAMPE, Klaus. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities. *Policing*. 2008, 2(1), s. 14. ISSN 1752-4512. Dostupné z: doi:10.1093/police/pan015

⁵³ Tamtéž, str. 14

⁵⁴ Tamtéž, str. 15

⁵⁵ Tamtéž, str. 14

⁵⁶ Tamtéž, str. 15

Jako příklad uvádí von Lampe, s odkazem na Pearsona a Hobbse, turecké a kurdské pašeráky drog, kteří mají distribuční síť rozprostřenou po komunitách migrantů v západní Evropě. Zločinecké aktivity jsou typicky realizované díky síti rodinných vazeb⁵⁷.

2.3.3. Kriminální síť, které mají kořeny v mainstreamové/tradiční společnosti

Kriminální síť začleněná do mainstreamové společnosti má členskou základnu složenou z osob, které navenek budí dojem zákona dbalých členů společnosti. Nemají žádné překážky kulturního či právního rázu, co se týče využívání společenské infrastruktury. Typickými aktivitami jsou různé finanční podvody⁵⁸. Oproti předchozímu typu kriminální sítě mají výhody při komunikaci s autoritami, působí jako přirození aktéři v rámci společnosti, což je chrání před odhalením⁵⁹.

2.3.4. Kriminální síť, které jsou tvořeny členy mocenských elit

Jedná se o situaci, kdy elity využívají svého střetu zájmů k vlastnímu prospěchu. Osoby mající rozhodující vliv na směřování společnosti se mohou dostat k příležitosti se neprávem obohatit či jinak zneužít své pravomoci⁶⁰. Von Lampe uvádí jako příklad, s odkazem na Griffithse, i situace, kdy se vládní elity podílely na případech pašeráctví⁶¹.

2.3.5. Aliance mezi politickými či podnikatelskými elitami a „kriminálním podsvětím“

Poslední typ sítě odmítá bazální předpoklad, že kriminální síť jsou vždy pevně svázané pouze s jednou společenskou vrstvou. Vzniká společnost, kde se mažou rozdíly mezi zločineckou sférou a klasickou společností díky spojení politických a podnikatelských elit s podsvětím. Elity a podsvětí sdílí zájmy. Dekriminalizují se společensky škodlivé aktivity, a naopak elity jsou ochotné využívat nástrojů kriminálních organizací k dosažení svých ambicí – zejména užití násilí. Přestávají fungovat společenské instituty zamezující zneužití moci⁶².

Může se jednat o situace, ve kterých si elity zajistí podporu kriminálních sítí s úmyslem získat větší moc a výměnou garantují kriminálním organizacím imunitu⁶³.

2.4. Kriminální struktury podle Klause von Lampeho

⁵⁷ Tamtéž, str. 15. Lampe zde čerpá od Pearsona a Hobbse.

⁵⁸ Tamtéž, str. 15

⁵⁹ Tamtéž, str. 15. Lampe zde čerpá od Duyna.

⁶⁰ Tamtéž, str. 15

⁶¹ Tamtéž, str. 15. Lampe zde čerpá z Griffithse.

⁶² Tamtéž, str. 15

⁶³ Tamtéž, str. 15. Lampe zde čerpá od Klebnikova a Stojarové

V roce 2016 byla von Lampemu vydána obsáhlá učebnice na téma organizovaného zločinu. V ní lze nalézt typologii, u které von Lampe provedl komplexní syntézu jak své práce, tak práce jiných kriminologů. Navazuje kupříkladu na práci kriminologů, jako Ianni či Haller. Vrací se i ke svým dřívějším článkům, včetně článku z roku 2008, o jehož nejdůležitější části pojednávala předchozí kapitola. Rámec této podkapitoly, tedy řazení položek po sobě, následuje von Lampeho učebnici.

Tato klasifikace rozčleňuje kriminální organizace podle toho, jakou funkci, resp. účel, skupiny mohou plnit. V učebnici poskytl k dispozici tabulku, která zasazuje tuto typologii do kontrastu oproti jiným typologiím⁶⁴ (viz příloha č. 3). Klíčovým poznatkem pro toto dělení je, že každá kriminální organizace naplňuje potřeby svých členů. Za účelem naplnění těchto potřeb se v rámci organizací formují různé struktury určené k naplnění potřeb. V knize von Lampe rozlišuje tři typy kriminálních struktur podle jejich funkce: podnikatelské struktury, sdružovací struktury a kvazi vládní struktury.

Typologie je dobře ukázána na případové studii zabývající se sítí pedofilů, která v sobě obsahuje všechny uvedené druhy struktur zároveň, vtělené do různých větví kriminální sítě. Jednotlivé kriminální organizace v sobě tedy mohou obsáhnout všechny představené struktury zároveň, anebo naopak vykazovat znaky pouze jediné struktury.

Představené struktury dává von Lampe do kontextu s prací sociologa Powella. Von Lampe předkládá struktury v knize pouze jako první vrstvu, kterou má čtenář vzít v úvahu při analýze organizovaného zločinu. Skrze odkaz na Powella se pak vrací k pojmu kriminálních sítí, přičemž v učebnici užívá terminologie ze svých předchozích článků. Obecně ho zajímá, jaké vztahy v rámci sítí vznikají a jak spolu aktéři sítí různými způsoby interagují. Vytváří tak komplexní rámec pro chápání organizovaného zločinu v kontextu kriminologické teorie, obecné sociologie a vlastní práce zaměřené na kriminální sítě.

Pro lepší pochopení krátce přiblížím případovou studii sítě pedofilů, na které Lampe v knize vysvětluje svou typologii. V Berlíně byla počátkem tisíciletí infiltrována novinářem Manfredem Karremannem síť sdružující pedofily. Dostal se k podpůrné skupině pedofilů, kde se diskutovalo zejména o snaze vyrovnat se s pedofilními tendencemi. Setkání měla různé režimy utajení, některá byla nedostupná novým členům sítě. Na utajnějších setkáních probíhala volnější konverzace, pedofilové si vyměňovali znalosti o zneužívání dětí. Příkladem vážnější výměny informací je zde myšleno například sdílení adres rodin ochotných prostituovat své děti. Kromě výměny znalostí a know-how dala setkání pedofilům i prostor k organizování vážné trestné

⁶⁴ VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 96. ISBN 9781544359861.

činnosti. Příkladem bylo cílené vylákání dětí do berlínského bytu pronajatého za účelem vytvoření zázemí pro pohlavní zneužívání⁶⁵.

2.4.1. Podnikatelské struktury

Podnikatelské zločinecké struktury jsou zaměřené na generování zisku a jiných materiálních benefitů. Skrze ně členové struktury mohou snáze páchat komplexní trestnou činnost na trhu a minimalizovat rizika spojená s odhalením a trestním stíháním.

Von Lampe uvádí několik možných příkladů, jako skupiny kapsářů nebo management ilegálního kasina. Dále se vrací k případové studii o síti pedofilů z Německa, na jejíž částech bude ukazovat jednotlivé aspekty struktur. V rámci sítě fungovala skupina pedofilů, která si pronajala v Berlíně byt, do kterého vylákala děti pod příslibem hraní a které následně pohlavně zneužila – tyto aktivity skupina byla schopná provozovat rok. Vztahy v rámci skupiny byly rozvrženy tak, aby skupina minimalizovala riziko odhalení⁶⁶.

Podnikatelské struktury jsou nejběžnějším ze všech typů kriminálních struktur⁶⁷. V učebnici je užit pojem *entrepreneurial structures*⁶⁸, v článku z roku 2008 je preferováno *enterprise structures*⁶⁹.

2.4.2. Sdružovací struktury

Sdružovací struktury pro své členy vytváří společenské zázemí a utužuje pouta mezi jednotlivými členy. Svým členům nabízí hlavně identifikaci s určitou skupinou a vymezení vůči jiným subjektům. To neznamená, že tyto struktury neprovozují ilegální aktivity za účelem zisku – jejich role je ale podružná oproti vytváření pocitu soudržnosti mezi členy.

Podstatným znakem je pocit exkluzivity, v rámci širšího podsvětí může členům garantovat vyšší status oproti nečlenům. Utužují se pozitivní pocity asociované se členstvím, které normalizují zločinné chování a dodávají členům představy, že trestná činnost je přijatelný či dokonce aspirativní způsob obživy. Dodávají členům pocit bezpečí a jistoty.

Jako příklad von Lampe uvádí italoamerickou mafii, sicilskou mafii a čínskou triádu. Znova se pak vrací k síti pedofilů, tentokrát však k jiné části, která se zaměřovala na pořádání

⁶⁵ Tato infiltrace byla předmětem knihy: KARREMAN, Manfred. *Es geschieht am helllichten Tag: Die verborgene Welt der Pädophilen und wie wir unsere Kinder vor Missbrauch schützen*. Kolín: DuMont Buchverlag, 2007. ISBN 978-3832180409.

⁶⁶ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 101. ISBN 9781544359861.

⁶⁷ Tamtéž, str. 137

⁶⁸ Tamtéž, str. 102

⁶⁹ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities*. *Policing*. 2008, 2(1), 11. ISSN 1752-4512. Dostupné z: doi:10.1093/police/pan015

setkání podpůrných skupin pro pedofily. Pedofilové zde sdíleli své zkušenosti, které nemohli běžně vypustit na veřejnost. Samotné podpůrné skupiny neorganizovaly pohlavní zneužívání dětí, ale daly svým členům volný prostor k diskuzi o zneužívání a ospravedlňování chování členů⁷⁰.

2.4.3. Kvazi vládní struktury

Kvazi vládní struktury slouží jako figura autority, která vynucuje dodržování pravidel mezi členy sítě⁷¹. Von Lampe navazuje na Skarbeka, který popsal tři hlavní cíle vládnutí. Vytváří definice majetkových práv členů a vynucuje jejich dodržování. Vynucuje smluvní závazky. Dosahuje společných zájmů sítě skrze kolektivní jednání⁷².

Je typické, že mají pod svou kontrolou geograficky ohraničenou oblast, jako sousedství či čtvrť. Prostředí, které ovlivňují, stojí mimo sféru moci státních autorit a díky tomu má kriminální síť stabilní prostředí pro provozování trestné činnosti.

Von Lampe ukazuje na příkladu organizovaného kuplířství, co kvazi vládní struktury zajišťují v praxi. Síť radící se pod kvazi vládní struktury řekne členům, jaká mají majetková práva – zde exkluzivní práva k prostitutce. Kdyby původnímu kuplíři prostitutka utekla k jinému kuplíři, přišla by na řadu funkce týkající se vynucování závazků. Síť uniká odhalení tím, že je schopná své závazky řešit soukromě s užitím menší míry násilí. Nakonec je schopná schraňovat prostředky sítě a ty pak směřovat tak, aby byly užitečné pro organizaci jako celek, kupříkladu strategickým podplácením policistů nebo politiků. Může také uvalit „daně“ na aktivity, prováděné pod její záštitou.

Typickými příklady organizací působících v roli této struktury jsou Cosa Nostra, nebo pouliční gangy vybírající výpalné. Do třetice se von Lampe vrací k jiné skupince v rámci větší sítě pedofilů, tentokrát se zaměřuje na orgán, který konfrontoval infiltrovaného žurnalistu. Výše jsem se zmínila o případu zneužívání dětí v pronajatém berlínském bytě. Po odhalení této skupiny se síť pedofilů začala zajímat o to, jak se informace dostaly k policejním orgánům. Podezření padlo i na infiltrovaného žurnalistu, který byl konfrontován vedoucím orgánem sítě. Byl povolán k výslechu vedoucím podpůrné skupiny, která se sama na zneužívání neparticipovala. V podstatě došlo k vytvoření ad hoc tribunálu, jehož cílem bylo vynutit nepsaná

⁷⁰ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 102. ISBN 9781544359861.

⁷¹ Tamtéž, str. 102

⁷² Tamtéž, str. 103

pravidla o diskretnosti. Skupina původně spadající pod kategorii sdružovací struktury se na krátkou dobu přetvořila na strukturu kvazi vládní pro berlínské pedofily⁷³.

Překlad vychází z označení v učebnici, kde je použito v angličtině *quasi-governmental structures*⁷⁴. V předchozí literatuře ale von Lampe používá pojmu *illicit power structures*⁷⁵.

2.4.4. Formy kriminálních organizací v kontextu sociologa Powella

Žádná z výše uvedených kriminálních struktur nevylučuje jedna druhou. Jedna organizace zločinců může sloužit vícero účelům. Žádná struktura není výlučně propojena se specifickou formou kriminální organizace. Von Lampe proto dává představené struktury do souvislosti s prací sociologa Waltera W. Powella⁷⁶.

Powell identifikoval tři ideální typy forem ekonomických uskupení: trhy, hierarchie (neboli organizace) a sítě. Von Lampe uvádí, že v kontextu organizovaného zločinu se od sebe liší využívanými mechanismy interakce a koordinace mezi členy, což je dáno různými stupni vzájemné závislosti členů na sobě. Jde v podstatě o stručný výtah článku Powella, který rozvádí tématiku podstatně detailněji, v příloze jsem zahrнула tabulku z jeho článku pro stručné shrnutí⁷⁷ (viz příloha č. 4).

V první části mé práce bylo nastíněno, že kriminální organizace vykazují chování velmi podobné běžnému podnikání – propojení kriminologické typologie s analýzou od trestněprávního kontextu oprostěnou, tak dává pro von Lampeho práci smysl. Do přílohy jsem doplnila grafické znázornění vztahů mezi zločinci v rámci trhů, hierarchií a sítí⁷⁸ (viz příloha č. 5).

⁷³ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 103-104. ISBN 9781544359861.

⁷⁴ Tamtéž, str. 104

⁷⁵ VON LAMPE, Klaus. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities. *Policing*. 2008, 2(1), 11. ISSN 1752-4512. Dostupné z: doi:10.1093/police/pan015

⁷⁶ POWELL, Walter W. Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: CUMMINGS, L. L. a Barry M. STAW. *Research in Organizational Behavior - Vol. 12*. London: Elsevier, JAI Press, 1990, s. 295-336. ISBN 1-55938-029-2.

⁷⁷ Tamtéž, str. 300

⁷⁸ VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 105. ISBN 9781544359861.

2.4.4.1. Trhy

Jednotlivci zde interagují jako autonomní aktéři, přičemž jde hlavně o jednorázové dohody. Mezi jednotlivci neexistuje žádné jiné pouto, než to utvořené dohodou a nutností dodržet podmínky v ní stanovené, ať už implicitně či explicitně. Každý jedná ve vlastním zájmu, absentuje snaha o komplexnější spolupráci či bezpodmínečná vidina další spolupráce do budoucna⁷⁹.

Čistě tržní transakce jsou raritou, protože v případě trestné činnosti je obvyklé, že se dotčené osoby už znají z dřívějšího – obvyklejší je, že transakce probíhají v kontextu předem utvořených společenských vazeb⁸⁰. Pro příklad skutečných tržních situací můžeme uvést pouliční prodej ilegálního zboží, jako jsou drogy či padělky. I zde je ale typický vývoj z povrchní vztahů na jinou formu⁸¹.

2.4.4.2. Hierarchie

Jsou opakem trhů – mezi aktéry jednotlivých činů existují předem utvořené vazby. Jednotlivé části organizace jednají koordinovaně na základě příkazů vedoucího organizované skupiny. Hierarchie mají vnitřně rozdělené kompetence a jasný řetězec velení⁸².

2.4.4.3. Sítě

Jsou podobné trhům v tom smyslu, že zde interagují autonomní aktéři, činící samostatná rozhodnutí. Odlišnost spočívá v existenci vzájemném vztahu, který přesahuje individuální situaci. V sítích najdeme osoby, které nechtějí poškodit vazby mezi sebou a jsou proto ochotné dát stranou vlastní zájmy a jednat ku prospěchu ostatních zainteresovaných osob⁸³.

Sítě se od hierarchií odlišují tím, že v případě sítí se jedná o ekosystém vztahů, které propojují dva a více osob přímými či nepřímými vazbami. Hierarchie tvoří celek, který je sám o sobě více než pouhým součtem jednotlivých částí, resp. osob. Každá hierarchie v sobě obsahuje síť, či dokonce síť různých vztahů, ale ne každá síť dosáhne konsolidované úrovně, kterou požívají hierarchie.

⁷⁹ POWELL, Walter W. Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: CUMMINGS, L. L. a Barry M. STAW. *Research in Organizational Behavior - Vol. 12*. London: Elsevier, JAI Press, 1990, s. 302. ISBN 1-55938-029-2.

⁸⁰ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 104. ISBN 9781544359861.

⁸¹ Tamtéž, str. 105

⁸² POWELL, Walter W. Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: CUMMINGS, L. L. a Barry M. STAW. *Research in Organizational Behavior - Vol. 12*. London: Elsevier, JAI Press, 1990, s. 303. ISBN 1-55938-029-2.

⁸³ Tamtéž, str. 303

Von Lampe v části učebnice věnované kriminálním sítím navazuje na některé své dříve publikované články. Od tohoto odstavce dále budu proto odkazovat na von Lampeho předchozí tvorbu, s výjimkou odkazů na grafická znázornění, která jsou převzata z jeho učebnice.

Kriminálně využitelné vztahy představují pro pachatele sítí vztahů, které jim buď umožní páčání trestné činnosti nebo jim v páčání pomohou⁸⁴. Nejde zde o členství v kriminální organizaci, členové kriminální organizace se navzájem nemusí vůbec znát, natož spolu páchat trestnou činnost⁸⁵. Protiprávní jednání člena hierarchie může být realizováno za pomoci osob, kteří vůbec nejsou členy hierarchie. Lze si představit mnoho konstelací, které reduktivní náhled na zločinecké vztahy nepokryje. Tyto mezery vyplňuje koncept sítí kriminálně využitelných vztahů⁸⁶.

Sítě kriminálně využitelných vztahů jsou interpersonální vztahy, které umožňují jedincům interagovat s jinými jedinci za účelem usnadnění páčání zločinného jednání, a to kdykoliv se naskytne jednotlivci potřeba či příležitost. Vztahy se realizují v uskutečněné či latentní podobě. Uskutečněné vazby jsou vztahové vzorce, které byly v rámci zločinného jednání skutečně manifestovány navenek – při vzájemném působení zúčastněných jedinců na sebe vzájemně, jsou tyto vazby evidentní a aktivované. Latentní vazby sestávají ze vztahů, které by byly jednotlivci dostupné k využití v době páčání trestné činnosti, pokud by si je využít přál, ale aktivovány z nějakého důvodu nebyly. Jedná se o skutečně existující vazby, ne pouze o potenciální vztahy⁸⁷ (viz příloha č. 6)⁸⁸. Nepostradatelnou roli v rámci utváření těchto vztahů hraje role důvěry⁸⁹.

Tyto sítě zločinecky využitelných vztahů existují v návaznosti na takzvaný **společenský mikrokosmos protiprávních podnikatelů**. Ten v sobě obsahuje všechny osoby, které mohly, ať už pozitivně či negativně, ovlivnit páčání trestného činu⁹⁰. Středobodem mikrokosmu je

⁸⁴ VON LAMPE, Klaus. Criminally exploitable ties: A network approach to organized crime. In: VIANO, E. C., J. MAGALLANES a L. BIDE. *Transnational organized crime: Myth, power and profit*. Durham: Carolina Academic Press, 2003, s. 9-22. ISBN 978-0-89089-196-4.

⁸⁵ Pro úplnost dodávám, že nejsou myšleny situace, u kterých jsou naplněny znaky skutkové podstaty některého z trestných činů zaměřených na trestnou součinnost jako takovou.

⁸⁶ VON LAMPE, Klaus. *Organized Crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2015, s. 108. ISBN 9781544359861.

⁸⁷ VON LAMPE, Klaus. Criminally exploitable ties: A network approach to organized crime. In: VIANO, E. C., J. MAGALLANES a L. BIDE. *Transnational organized crime: Myth, power and profit*. Durham: Carolina Academic Press, 2003, s. 9-22. ISBN 978-0-89089-196-4.

⁸⁸ VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 107. ISBN 9781544359861.

⁸⁹ VON LAMPE, Klaus a Per Ole JOHANSEN. *Organised crime and trust: On the conceptualization and empirical relevance of trust in the context of criminal networks*. *Global Crime*, 6(2), 2004, 159-184. Dostupné z: doi:10.1080/17440500096734

⁹⁰ VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNE, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a

pochopitelně pachatel či spolupachatelé, ale objevují se i osoby na páchání zcela nezúčastněné jako kolemjdoucí⁹¹ (viz příloha č. 7). Existují tři faktory podstatné pro existenci mikrokosmu: spolupachatelství, společenská ukotvenosti zločineckých sítí a kontakt mezi legální a ilegální sférou společnosti⁹². V článku von Lampe pracuje s analýzou německých pašeráků cigaret. Analýza poskytuje poznatky, které pravděpodobně nejsou dost obecné na to, aby měly výpovědní hodnotu i o jinak zaměřených organizovaných skupinách, ale přesto dobře ukazuje vzorce chování podmnožiny pašeráků.

Spolupachatelství je klíčové pro vznik zločinecky využitelných vztahů. Von Lampe navazuje na pojetí vypracované Tremblayem, který tvrdí, že spolupachatelství v sobě obsahuje všechny vztahy, kterých pachatel využije při, před a po páchání trestné činnosti. Analýza dat týkajících se německých pašeráků cigaret v článku obsažená ukazuje, že u většiny případů zjištěných německými celníky z let 1990 až 1999 se podařilo zjistit pouze jediného podezřelého⁹³. Tato skutečnost se nedá jednoduše interpretovat jako neúplné zjištění všech skutečných pachatelů. Von Lampe podotýká, že pašerácké operace o nízkém objemu mohou uskutečnit i jednotlivci⁹⁴. Co data opravdu naznačují je, že pro vyšší efektivitu operací a větší objem kontrabandu je zapojení vícero osob nutné – spolupachatelství je, alespoň pro větší pašeráky cigaret, klíčové⁹⁵.

Faktorem společenské ukotvenosti⁹⁶ se myslí fakt, že pachatelé nejednají pouze v kontextu trestné činnosti – mají vazby, které nejsou z principu povahou kriminální a uskutečňují i trestněprávně irelevantní aktivity, které ale zároveň mohou trestnou činnost nějakým způsobem podnítit⁹⁷. Jde o prvky poskytující osobám zázemí. Běžné rodinné vztahy mohou vytvořit zázemí plné vzájemné loajality ideální pro členskou základnu zločineckého

Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

⁹¹ VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 109. ISBN 9781544359861.

⁹² VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNE, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

⁹³ Tamtéž, str. 136-137

⁹⁴ Tamtéž, str. 139-140

⁹⁵ Tamtéž, str. 140

⁹⁶ Tamtéž, str. 132. Von Lampe zde navazuje na Besta a Luckenbilla, dále také na Kleemanse a Van de Bunta (viz dále).

⁹⁷ VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNE, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

spolčení⁹⁸. Zahrnují se sem ale i situace, kdy je pachatelům poskytnutá pomoc nevědomky, kupříkladu předáním informací⁹⁹. Může se jednat o příslušnost k minoritní komunitě – zde se lze často setkat s etnickým základem vazeb¹⁰⁰.

Kontaktem mezi legální a ilegální sférou jsou myšleny interakce pachatelů s osobami působícími v rámci legitimních institucí, ať už státních či podnikatelských. Má velkou spojitost s jevem korupce, ale neomezuje se pouze na ni – jde i o situace využití legálních struktur, myšlených pro běžné užití, ve prospěch pachatelů. Do tohoto faktoru by se dalo zahrnout využití přepravních uzlů k pašování ilegálního zboží, nebo užití komunikačních technologií k předání informací. Konkrétně si lze představit situaci, kdy kurýr převáží malý balíček, třeba cigaret určených pro černý trh, v příručním zavazadle vlaku – kurýr se při pašování potká a pohovoří s průvodčím, který o pašování nic netuší. Dá se dovodit, že v chování pachatelů vůči legální sféře nabývá jiných kvalit v závislosti na velikosti operace, u pašeráků cigaret tedy když dojde k navýšení objemu zboží. Za změny v chování mohla u německých pašeráků například skutečnost, že transport zásilky kvůli velikosti nešlo od určitého bodu uskutečnit za pomoci pouze jednoho osobního automobilu, ale bylo potřeba zajistit vozidlo nákladní¹⁰¹.

⁹⁸ VON LAMPE, Klaus a Per Ole JOHANSEN. *Organised crime and trust: On the conceptualization and empirical relevance of trust in the context of criminal networks*. *Global Crime*, 6(2), 2004, 159-184. Dostupné z: doi:10.1080/17440500096734

⁹⁹ VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNE, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

¹⁰⁰ KLEEMANS, Edward R. a Henk G. VAN DE BUNT. The social embeddedness of organized crime. *Transnational Organized Crime*. 1999, 5(1), 19-36.

¹⁰¹ VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNE, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

3. Organizovaná kriminalita ve světě a u nás – historie a současnost

K předchozím teoriím věnovaným kapitolám, které se zabývají různými definicemi organizovaného zločinu a typologiemi organizovaných zločineckých skupin, je nutné připojit kontext konkrétních reálií. V této kapitole proto podám stručný přehled historie organizovaného zločinu ve světě, doplněný o příklady světových organizací a následně se podrobně zaměřím na organizovaný zločin v tuzemsku.

Sestavený přehled historie světového organizovaného zločinu a vybraných organizací v něm zapojených ukazuje pouze malý fragment existujícího zločinu napříč kontinenty. Zvýšenou pozornost budu věnovat části vyhrazené Evropě, podrobněji se pak zaměřím na oblasti se silnými vazbami na organizovaný zločin v České republice jako je Rusko.

V podkapitole věnované České republice se budu věnovat nejprve historickému vývoji organizovaného zločinu u nás, počínaje dobou totality před rokem 1989 a následně nastíním současnou situaci. Historická sekce věnovaná Česku připomene některé z větších případů organizovaného zločinu, které se v České republice objevily. Jednotlivé aféry jsem vybrala tak, aby ukázaly charakteristickou trestnou činnost doby a pomohly případným čtenářům dát obecné informace o kriminalitě do společenského kontextu doby. Část věnovaná současnosti nabídne typový přehled skupin operujících v tuzemsku.

3.1. Historie světového organizovaného zločinu

3.1.1. Evropa

3.1.1.1. Itálie

S Itálií jsou spojované některé ze světově nejznámějších kriminálních organizací. Pod italský organizovaný zločin podřazujeme tři hlavní organizace: sicilskou **Mafii**, neapolskou **Camorru** a nakonec kalábrijskou **'Ndranghettu**. Vzhledem k odlišným kořenům spojeným s různými regiony Itálie, je každé organizaci věnován samostatný prostor.

Jako první představím sicilskou **Mafii**. Údajně se její vznik spojuje s obdobím okupace Sicílie Araby a později s okupací Francouzů¹⁰². Ve snaze bránit Sicílii se vytvořili ozbrojené skupiny, které se staly základem pro vytvoření nejstarší a nejvlivnější z italských organizovaných skupin¹⁰³. Slovo mafie je někdy užíváno jako synonymum organizovaného zločinu, pro tuto kapitolu ale bude výhradně asociováno se svým sicilským původcem.

Vedle názvu Mafie je s touto skupinou spojován název *Cosa Nostra*, znamenající „naše věc“. Vrchol organizace je obsazen osobou s titulem *Capo di Tutti Capi*, neboli šéf všech šéfů.

¹⁰² SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 33. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁰³ Tamtéž, str. 33

Druhou organizací v řadě je **Camorra** (plurálem je Camorre). Původní Camorra vznikla přibližně ve 14. století¹⁰⁴ našeho letopočtu. Jednalo se o spolek vězňů, kteří se chtěli bránit brutalitě dozorců¹⁰⁵. Spojována byla s Kampánií a to zejména s Neapolí. Ač se různými rituály a zvyklostmi současná Camorra k původní odkazuje, nedá se o ní uvažovat jako o klasickém přímém pokračovateli¹⁰⁶. Její moderní podoba se zrodila z příležitostí jako bylo pašování tabáku a později drog v šedesátých letech minulého století. Její řady sestávají z různorodých zločineckých skupinek a gangů¹⁰⁷.

Jako poslední budu pojednávat o **'Ndranghettě**. Je spojována s Kalábrií, oblastí položenou na jihu Itálie. Charakter členství se v začátcích odvozoval od kořenů v chudých rolnických komunitách¹⁰⁸. Lokajová a Ranostajová s odkazem na Arlacchiho uvádí, že původně organizace podporovala chudinu proti venkovské šlechtě Kalábrie¹⁰⁹. Jde o decentralizovanou horizontální síť rodin, které spojují tradice a sdílené hodnoty¹¹⁰. V rámci 'Ndranghetty existují vazby mezi různými členskými rodinami, třeba skrze sňatky – mají silné meziklanové vazby pokrevního charakteru. V řadách 'Ndranghetty působí i ženy¹¹¹.

Dříve byla, co se aktivit týče, takřka ztotožňována s organizováním únosů. Motivace pro únosy byly různé, podstatnou informací je, že peníze z výkupného byly použity pro nastartování obchodu s drogami¹¹². Brutalita únosů spolu s nevybíravostí v obětech jim zaručila proslulost¹¹³.

'Ndranghetta dokázala také dobře manipulovat s veřejnými zakázkami, které měly rozvíjet Kalábrii. Projekty, na které byly peníze určené, se mnohdy nikdy nerealizovaly ani v omezené podobě, protože peníze určené na výstavbu byly odvedeny jinam¹¹⁴. 'Ndranghetisti podílející se na těchto manipulacích s veřejnými financemi se nazývají *La Santa*. Podle Kupky a Sergi představují strukturu vyšší třídy 'Ndranghetty, která disponuje mimořádnými prostředky a společenským vlivem¹¹⁵.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 36

¹⁰⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 462. ISBN 978-80-7598-554-5.

¹⁰⁶ FIJNAUT, Cyrille a Letizia PAOLI, ed. *Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond*. Dordrecht: Springer, 2004, s. 278. ISBN 978-1-4020-5136-4.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 277

¹⁰⁸ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 3. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 37. Navazují na: ARLACCHI, Pino, Hana LHOTÁKOVÁ a Zdeněk GRANÁT. *Italská mafie a její podnikání*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002. ISBN 80-7325-008-X.

¹¹⁰ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 27. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹¹¹ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 37. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹¹² ALLUM, Felia, Isabella Clough MARINARO a Rocco SCIARRONE, ed. *Italian mafias today territory, business and politics*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019, s. 48. ISBN 1-78990-414-5.

¹¹³ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 36. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹¹⁴ Tamtéž, str. 32-33

¹¹⁵ Tamtéž, str. 31, 34-35

La Santa mají vazby na obskurní politické organizace či zednářské lože¹¹⁶. Politická angažovanost představuje odklon od původní podstaty 'Ndranghetty, která se chápala jako spolek znevažovaných a společností opuštěných¹¹⁷.

3.1.1.2. Rusko

Kriminální prostředí Sovětského svazu bylo tvořeno hlavně tzv. *vory*. Nejváženějšími *vory* jsou *vory* v zákoně, kteří představují kriminální elitu, vedoucí figury ruského podsvětí. *Vorové* se řídili přísnými pravidly, která je oddělovala od běžné sovětské populace. Skutečný *vor* podle těchto pravidel neměl nikdy mít práci, rodinu či trvalé bydliště. Ideálem bylo stát zcela mimo systém, být skutečným zločincem z povolání¹¹⁸. *Vorové* trávili značnou část života v gulazích, kde jim jejich postavení garantovalo pohodlnější život v pracovním táboru oproti ostatním vězňům. Šlo je dobře odlišit od běžných vězňů díky jejich argotu *fenja* a specifickým tetováním, která odrážela kupříkladu kolikrát už byli ve vězení¹¹⁹. Kromě vorů se v Sovětském svazu objevují i tzv. bandité, z vorů zformovaní zločinci, s laxnějším přístupem k vorovským pravidlům¹²⁰.

Po pádu stalinismu se rozšířil prostor pro rozvoj šedé ekonomiky, kdy bylo pro zločince výhodné se zapojit alespoň do některých oficiálních struktur. Explicitní odpor vůči všem legálním způsobům obživy začal upadat. Začal se formovat ekosystém vazeb mezi zločinci a nomenklaturou.

V současném Rusku organizovaný zločin opustil skryté podsvětí a pronikl do běžného hospodářství a veřejného života. Těžil z procesu privatizace po pádu Sovětského svazu a stal se významným aktérem ruské ekonomiky. Je výrazně propojen s ruskou státní správou. Aktivity ruského organizovaného zločinu mají nyní mnohdy legitimní podnikatelský charakter, který je doprovázen nezákonnými postupy¹²¹. Jednou z nelegitimních aktivit, která byla výrazně rozšířena hned po pádu SSSR, bylo všudypřítomné vybírání výpalného¹²². Dalším příkladem

¹¹⁶ Tamtéž, str. 35

¹¹⁷ Tamtéž, str. 29

¹¹⁸ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 74-75. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹¹⁹ KLÍMA, Josef a Adam MIKLICA. Tetování a přísný kodex zlodějů. Tak fungovala ruská mafie v 90. letech. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2020 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tetovani-a-prisny-kodex-zlodeju-tak-fungovala-ruska-mafie-v-90-letech-112400>

¹²⁰ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 95. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹²¹ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 73. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹²² KLÍMA, Josef a Adam MIKLICA. Tetování a přísný kodex zlodějů. Tak fungovala ruská mafie v 90. letech. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2020 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tetovani-a-prisny-kodex-zlodeju-tak-fungovala-ruska-mafie-v-90-letech-112400>

čistě nelegálních aktivit, je obchod se zbraněmi – zločinecké organizace získaly obrovské zisky díky prodeji vojenské techniky, kterou si destabilizovaný stát nedokázal ohlídat¹²³. Od druhé poloviny 90. let lze sledovat postupný úbytek brutálních střetů mezi zločineckými skupinami, které byly charakteristické pro celou destabilizovanou zemi¹²⁴.

Příkladem současných v Rusku působících organizací jsou původem moskevské organizace jako Dolgoprudněnskaja, kořeny vorovská, a Solncevskaja bratva, kořeny banditská¹²⁵.

Po pádu Sovětského svazu lze sledovat výrazný jev asociovaný s ruským a ruskojazyčným organizovaným zločinem obecně, kterým je výrazná expanze do zahraničí¹²⁶. Pojem ruskojazyčný organizovaný zločin zde odkazuje ke skupinám pocházejících z jiných částí Sovětského svazu, než Rusko – příkladem je třeba Kavkaz či Ukrajina. Ruskojazyčné skupiny se dokázaly úspěšně etablovat na mezinárodním poli a začaly konkurovat dříve usazeným skupinám. Cílovými zeměmi byly ze začátku zejména země bývalého východního bloku. Mezi nimi bylo i Československo a později Česká republika, kdy ruskojazyčné skupiny vytěžily kontakty získané vojáky během okupace po pražském jaru¹²⁷.

3.1.1.3. Albánie

Albánský organizovaný zločin je specifický svou kulturou násilí, která existuje v širším celospolečenském kontextu Albánie¹²⁸. Albánská společnost se tradičně uspořádala podle rozsáhlé sítě příbuzenských vazeb zakládající klanovou společnost. Vznikly ústně předávané normy zvané *kanuny*, které protkával koncept cti jménem *ndera*. Klanová společnost přitom nikdy neupustila od praktiky krevní msty. Pokud se rodina potrestaného neshodla na jeho vině, mohla si vynutit stejně přísnou odplatu na rodině vymáhající původní trest. Do chodu se tak daly těžko ukončitelné konflikty, protože smíru nešlo dosáhnout penězi přes ekvivalent institutu *wergeld* – pouze opravdovým odpuštěním. Tyto krevní msty se týkají tradičně pouze mužů, včetně osob přijímajících tradičně mužské genderové role, tzv. přísežné panny, kterým se v Albánii říká *burrneshat* nebo *virgjinat*¹²⁹. Výkon krevní msty je brán jako povinnost a pokud jí není dostáno, vyvíjí okolí na nečinného muže společenský tlak¹³⁰. Toto zvykové právo je v

¹²³ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 77-78. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹²⁴ Tamtéž, str. 74

¹²⁵ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 105-111. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹²⁶ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 76. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹²⁷ Tamtéž, str. 77

¹²⁸ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 49-50. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹²⁹ Tamtéž, str. 50-51

¹³⁰ Tamtéž, str. 52

Albánii pořád přítomné, navzdory postupnému úpadku samotného vykonávání a právního vědomí Albánců o *kanunu*¹³¹. Před krevní mstou se pořád schovávají rodiny, včetně dětí¹³².

Samotný organizovaný zločin přímo z Albánie se objevuje oproti ostatním balkánským skupinám později. V zemi byla dlouho dobu tvrdá komunistická diktatura, izolující je od světa, a to včetně východního bloku. Kosovští Albánci naproti tomu měli více příležitostí emigrovat. Rychle se zformoval na klanovém základu, navazujíc na předchozí trestnou činnost klanů. Na začátku 90. let začalo rozsáhlé propouštění osob navázaných na komunistický režim, jako byli příslušníci tajné policie. Propuštění se připojily ke zločineckým klanům¹³³. Po pádu režimu ale nedošlo okamžitě k nastolení relativně funkčního státu, postupně dezintegrovala státní autorita, přičemž vrcholu nestability bylo dosaženo roku 1997. Tehdy velká část Albánců přišla o své úspory a v zemi zavládly nepokoje. Na jihu země byla státní autorita vytlačena. V tu dobu se zároveň konsolidovalo podsvětí¹³⁴.

Stejně jako v Rusku (viz výše) docházelo ke ztrátám v arzenálu zbraní, které se korupčními způsoby dostávaly do rukou překupníků¹³⁵, v roce 1997 docházelo k hromadnému rabování armádních skladů¹³⁶. Narušení původních obchodních cest a uvalení embarg na válčící státy kvůli sérii válek v Jugoslávii dala albánskému zločinu příležitost se dobře uchytit díky pašeráctví¹³⁷.

Kromě sítí zaměřených na přesun věcí vznikly i sítě specializující se na převaděčství, často zneužívající tísně vyvolané nepříznivou hospodářskou situací¹³⁸. Albánský organizovaný zločin devadesátých let je charakterizován svou ochotou spolupracovat s teroristickými skupinami. Od roku 2002 Albánie činí kroky ke zlepšení situace a potírání jak organizovaného zločinu, tak terorismu¹³⁹.

3.1.1.4. Nizozemsko

Nizozemí je důležitou spojnicí Evropy, a tedy i transnacionálního organizovaného zločinu. Kleemans popisuje, že velká část organizovaného zločinu páchaného na nizozemském

¹³¹ Tamtéž, str. 53

¹³² Sisters of the Blood Feud: Revenge Killings in Albania. *Al Jazeera* [online]. Dauhá: Al Jazeera Media Network, 2017 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/program/witness/2017/6/11/sisters-of-the-blood-feud-revenge-killings-in-albania>

¹³³ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 134-135. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹³⁴ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 60. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹³⁵ Tamtéž, str. 57

¹³⁶ Tamtéž, str. 60

¹³⁷ Tamtéž, str. 56

¹³⁸ Tamtéž, str. 57-58

¹³⁹ Tamtéž, str. 62

území se dá chápat jako tranzitní kriminalita. Převážná většina skupin, které se podílejí na nizozemské organizované kriminalitě, se angažuje v mezinárodním pašování drog a zbraní, obchodu s lidmi a aktivitami spojenými s legalizací výnosů z trestné činnosti¹⁴⁰.

Domnívám se, že právě vzhledem k tomu, že v Rotterdamu sídlí nejvytíženější přístav Evropy, si zaslouží Nizozemsko vlastní podkapitolu, byť jen stručnou. Do Rotterdamu se často přiváží drogy z jiných částí světa, jako kupříkladu heroin z Turecka, kokain z Kolumbie či hašiš z Maroka. Ty jsou pak distribuované do dalších částí Evropy, případně určené i pro lokální černý trh¹⁴¹.

V současnosti jsou obavy z nárůstu aktivit organizovaného zločinu, včetně těch násilných. Vražda investigativního novináře Petera R de Vriese v roce 2021 otevřela společenskou debatu¹⁴². Podnítila snahu o větší kontrolu nad organizovaným zločinem v zemi¹⁴³.

3.1.2. Amerika

3.1.2.1. Spojené státy americké

Nejznámější severoamerickou kriminální organizací je **La Cosa Nostra**. Jde o organizovaný zločin s kořeny v imigrantských skupinách, které opustily Itálii a usadily se ve Spojených státech. Hlavní základny vznikly v Chicagu, New Yorku, Philadelphii, Detroitu a dalších velkoměstech. V době, kdy ve Spojených státech byla uzákoněna prohibice alkoholu, zažil italoamerický organizovaný zločin velký rozmach. Původně šlo o samostatné gangy, které na sebe nebyly navázané, ke konsolidaci do jednotného syndikátu došlo až ve třicátých letech minulého století pod vlivem Salvatora Maranzana. Do její nejznámější podoby ji reorganizoval Charles „Lucky“ Luciano¹⁴⁴, který vytvořil výbor složený z hlav pěti newyorských klanů La Cosy Nostry a Al Caponeho z Chicaga. Později došlo na rozšíření o další hlavy rodin z jiných měst¹⁴⁵.

¹⁴⁰ FIJNAUT, Cyrille a Letizia PAOLI, ed. *Organised crime in Europe: concepts, patterns, and control policies in the European Union and beyond*. Dordrecht: Springer, 2004, s. 307. ISBN 978-1-4020-5136-4.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 308

¹⁴² DAHLKAMP, Jurgen, Jorg DIEHL a Roman LEHBERGER. *Narco-State Netherlands: The Slippery Dutch Slope from Drug Tolerance to Drug Terror*. *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co., 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/europe/narco-state-netherlands-the-slippery-dutch-slope-from-drug-tolerance-to-drug-terror-a-4c064859-9faf-495f-b1f7-c74900910568>

¹⁴³ BOZTAS, Senay. *Mob-style killings shock Netherlands into fighting descent into ‘narco state’*. *The Guardian* [online]. Amsterdam: Guardian Media Group, 2022 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/03/mob-style-killings-shock-netherlands-into-fighting-descent-into-narco-state>

¹⁴⁴ SMOLIK, Josef, Tomáš ŠMID, Vladimír VAŽURA a Martin HRABALEK. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 42-43. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 43-44

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století dochází k úpadku italoamerického organizovaného zločinu. Kromě vymírání předchozích generací, nedostatečné imigrace z Itálie a zvýšeného zájmu policejních orgánů hraje roli i lepší integrace do většinové společnosti novými generacemi¹⁴⁶. Roli hraje i snížení xenofobních nálad vůči Italům v severoamerické společnosti¹⁴⁷.

Členství není otevřeno všem – uchazeči musí být muži italského původu, kteří jsou schopni vydělat organizaci peníze a ochotní pro rodinu zabít. Rekrut je přijat na základě doporučení stávajícího člena klanu, který má dobré postavení. O samotném přijetí rozhoduje organizace hlasováním. Pokud se na přijetí shodnou, přijde na řadu iniciační ceremonie¹⁴⁸.

Má pyramidovou strukturu, na jejím vrcholku stojí *boss* neboli *don*, který má poslední slovo takřka ve všech rozhodovacích procesech v rámci organizace. Jde obvykle o staršího člena rodiny. Zástupce *underboss* pracuje přímo pro *bosse*, vykonává jeho vůli a pokud boss není k dispozici jedná místo něho. Hlavní úlohou je předávat pokyny bosse dál po řetězci. Zvláštní pozici má poradce jménem *consigliere*. Často jde o osoby s právním vzděláním. Pod *underbossem* jsou *caporegime*, střední článek, který se stará o vedení běžných vojáků. Vojáci jsou na spodku hierarchie, jejich hlavním úkolem je vyhledávat zdroje financí pro rodinu¹⁴⁹.

Vyjma italoamerického organizovaného zločinu se můžeme v Severní Americe setkat s aktivitou různých **gangů**. Pouliční gangy mladistvých zažily v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století vzestup, obvykle asociovaný s rozšířením černého trhu s omamnými látkami¹⁵⁰. Jsou obvykle spojovány se sousedstvími, která jim slouží jako teritoria – jedním z potencionálních faktorů ovlivňujících jejich vznik je prostorová segregace obydlí minorit od většinové populace¹⁵¹. Věk členů se obvykle pohybuje od osmi let do dvaceti pěti let¹⁵². Jiným příkladem severoamerických gangů jsou gangy motorkářské. Motorkářské gangy původně rekrutovaly členy z řad veteránů druhé světové války. Ne každý motorkářský gang je zločineckou organizací. Sounáležitost s gangem dávají najevo způsobem oblékání, podle čehož jsou jednoduše identifikovatelní¹⁵³. Zřejmě nejznámějším kriminálním motorkářským gangem jsou Hells Angels (sic).

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 45

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 43

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 40

¹⁴⁹ CRESSEY, Donald. The functions and structure of criminal syndicates. In: Task Force on Organized Crime in America, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1967, s. 25-55. citováno podle LYMAN, Michael D. a Gary W. POTTER. *Organized crime*. 5th ed. Boston: Pearson Prentice Hall, 2011, s. 45-46 ISBN 978-0-13-245777-4.

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 207

¹⁵¹ Tamtéž, str. 208

¹⁵² Tamtéž, str. 210

¹⁵³ Tamtéž, str. 216

3.1.2.2. Mexiko

Počátky různých pašeráckých skupin můžeme datovat k počátku minulého století, kdy se mexické organizace chopily příležitostí vytvořenými protidrogovou politikou Spojených států. Šlo o různé zákazy na výrobu omamných látek¹⁵⁴ a ve třicátých a dvacátých letech o zavedení prohibice alkoholu¹⁵⁵. Základny si tyto skupiny udělaly v příhraničních městech jako je Tijuana a Ciudad Juarez, které jsou pro obchodování s narkotiky významné dodně¹⁵⁶. Mexiko bylo jak producentem, tak tranzitní zemí pro drogový kontraband¹⁵⁷.

Mexický organizovaný zločin má silné vazby v politice, zejména na Institucionální revoluční stranu (PRI), která měla po velkou část minulého století takřka absolutní moc nad celým Mexikem. Svůj vliv dokázala uplatňovat i na kriminální organizace a korigovat jejich působení. Tato moc začala trochu upadat v osmdesátých letech po volebních porážkách v severních regionech. Tehdy začalo pro severní regiony období kartelového násilí motivované teritoriální rivalitou¹⁵⁸.

Od roku 2000 už se o mexickém politickém systému dá uvažovat jako o pluralitním systému. S pádem nadvlády PRI přišly snahy o změnu korupčního prostředí mexické státní správy a policejních složek, drogové kartely se ocitly pod tlakem. Na tento tlak kartely reagovaly násilně a vláda Mexika se začala více spoléhat na angažmá armády. Snahy o zlepšení korupční situace vyvolaly brutální nepokoje¹⁵⁹, z obou stran postupně začalo docházet k eskalaci násilí¹⁶⁰.

Korupce není omezená pouze na politiky, známé jsou případy celých kompromitovaných policejních složek, které bylo nutné rozpustit¹⁶¹. Přesun osob z ozbrojených složek státu do služeb organizovaného zločinu je další častý jev¹⁶², což vzhledem k výše zmíněné závislosti mexické vlády na armádní podpoře odhaluje další velký problém pro Mexiko.

Vliv Spojených států na mexický organizovaný zločin je patrný dodnes. Spojené státy se angažovaly v operacích zaměřených na mexické skupiny, a to jak s podporou Mexika samotného

¹⁵⁴ Jedná se o US Opium Exclusion Act of 1909, Harrison Narcotic Act of 1914, Narcotic Drug Import and Export Act of 1922.

¹⁵⁵ Prohibice byla ve Spojených státech uzákoněna novelizací ústavy. Byla obsažena v osmnáctém dodatku. Dosud se jedná o jediný dodatek ústavy Spojených států, který byl derogován.

¹⁵⁶ PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 196. ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 203

¹⁵⁸ Tamtéž, str. 197

¹⁵⁹ Tamtéž, str. 205-206

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 210

¹⁶¹ Tamtéž, str. 198

¹⁶² Tamtéž, str. 208

(tzv. *Operation Condor*) nebo bez ní (např. *Operation Intercept*)¹⁶³. Od sedmdesátých let začaly Spojené státy s tzv. Válkou proti drogám („*War on drugs*“), které není pouze vnitrostátní politikou ale i přístupem v zahraniční politice¹⁶⁴.

Operation Condor, při které došlo k masivní devastaci zemědělské půdy a obrovskému přesunu obyvatel, měla nepředvídané následky. Eliminovány byly menší skupiny a přežily pouze silnější a větší organizace, které omezením konkurence ještě zesílily, lépe se vyzbrojily a užívaly většího násilí¹⁶⁵. Mexický organizovaný zločin se tehdy začal více angažovat v pašování kokainu, původem z jiných států, přes Mexiko. Kromě produkce a transportu těchto drog se Mexiko stalo také producentem syntetických drog, jako je metamfetamin¹⁶⁶. Mexická výroba metamfetaminu je relevantní i pro Českou republiku, protože končí někdy v tuzemské koncové distribuci¹⁶⁷.

Mexické kartely jsou spojovány s extrémně brutálními metodami. Mučení a mrzačení obětí je běžným jevem¹⁶⁸. Známé jsou případy únosů a mučení prováděné ve snaze o zastrašení policejních složek¹⁶⁹. Jejich působení ve městech, ve kterých se objevuje femicida devastující ženskou populaci, jako kupříkladu v Ciudad Juárezu, má obrovský vliv na míru páchaného násilí¹⁷⁰.

Mezi známé kartely patří kupříkladu kartel Sinaloa, jehož vedoucí figuru, Joaquína Guzmána-Loera, přezdívaného el Chapo, zatkla policie v roce 2016.

¹⁶³ PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 202. ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁶⁴ Thirty Years Of America's Drug War. *PBS* [online]. Crystal City: Public Broadcasting Service, 2000 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/cron/>

¹⁶⁵ Killing Two Condors with One Stone: The War on Drugs, Counterinsurgency, and the State of Siege in Northwestern Mexico. *LACIS - UW-Madison* [online]. Madison: University of Wisconsin-Madison, 2018 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://lacis.wisc.edu/2018/11/01/killing-two-condors-with-one-stone-the-war-on-drugs-counterinsurgency-and-the-state-of-siege-in-northwestern-mexico/>

¹⁶⁶ QUINONES, Sam. A New, Cheaper Form of Meth Is Wreaking Havoc on America. In: *The Atlantic* [online]. Washington, D.C.: Emerson Collective, 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2021/11/the-new-meth/620174/>

¹⁶⁷ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva NPC 2021*. Praha, 2022, s. 6, 8. 30. Dostupné také z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-npc-2021.aspx>

¹⁶⁸ PAOLI, Letizia ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 208. ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 203

¹⁷⁰ Je nutné říci, že organizovaný zločin představuje pouze jeden z násilných faktorů přítomných v Juárezu, viz: MONARREZ FRAGOSO, Julia. Ciudad Juarez. Surviving: Superfluous Lives and the Banality of Death. In: *Alter/nativas* [online]. Columbus: Ohio State University, 2014 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://alternativas.osu.edu/en/issues/autumn-2014/essays2/monarrez.html>

3.1.2.3. Kolumbie

Pro kolumbijský organizovaný zločin je charakteristická produkce kokainu, pro které nachází odběratele z celého světa. Produkuje také falešnou měnu¹⁷¹.

Kolumbijské území sestává z mnoha poměrně izolovaných a nerozvinutých regionů. Silná sounáležitost obyvatel s jednotlivými regiony a kulturní různorodost oblastí nepřispívají k zvnitřnění kolumbijské národnosti populace. Této povaze odpovídá i politický systém, se značně decentralizovaným vedením politických stran. Kolumbie je státem, který nedokáže zcela efektivně uplatňovat státní moc. V minulosti si Kolumbie prošla obdobím zvané *La Violencia*, ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století, při kterém zahynula přinejmenším dvě procenta celé populace. Brutální konflikt dále podryl legitimitu státu¹⁷². Došlo k velkým přesunům obyvatelstva, které v útěku před konfliktem začalo zakládat osady mimo státní dozor. V těchto osadách panovaly tvrdé podmínky, násilí bylo běžné. Mezeru po státní moci v některých osadách zaplnily levicové gerily¹⁷³.

Neschopnost zajistit vynucení státní moci se v některých oblastech stát snažil suplovat skrze podporu domobran, které financovali místní vlastníci půdy a obchodníci. Vzniklo prostředí přející pravicovým paramilitárním skupinám¹⁷⁴.

Opatření přijatá ve dvacátém století (nechtěně) podpořila dominantní postavení organizovaného zločinu. Držení zahraniční měny obyvateli bylo nelegální, proto se rozvinul černý trh se směňováním měn. Po velkou část minulého století byla uvalena vysoká cla na dovoz a různá omezení dovozu zboží, což vytvořilo velkou poptávku po pašeráctví¹⁷⁵.

Známými kartely jsou například kartel z Medellínu a kartel z Cali. Medellínský kartel je asociován s osobami Pabla Escobara a Carlose Lehdera¹⁷⁶.

3.1.3. Asie

3.1.3.1. Čína

Nejznámějšími čínskými zločineckými organizacemi jsou **triády**. Název má původ ve znaku vepsaném do trojúhelníku vyjadřující spojení nebes, země a člověka – proto se někdy

¹⁷¹ PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 177.
ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁷² Tamtéž, str. 178

¹⁷³ Tamtéž, str. 178-179

¹⁷⁴ Tamtéž, str. 179

¹⁷⁵ Tamtéž, str. 178

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 184

triádám říká společnosti nebes a země¹⁷⁷. Mají dlouhou historii sahající až k 17. století našeho letopočtu¹⁷⁸.

Pocházejí z tajných spolků založených za účelem organizování opozice proti vládnoucí vrstvě Číny, s cílem svrhnout dynastii Čching. Později se přeorientovali na boj s evropskou koloniální nadvládou. V roce 1911 v Číně odstartovala občanská válka, které destabilizovala zemi a spolky s primárně politickými ambicemi přiměla ke kriminalizaci. Šlo o lupiče a piráty, provozovatele hazardních her, obchodníky s lidmi a obchodníky drogami, zejména opiem¹⁷⁹. Triády prorazily i mimo čistě ilegální sféru kupříkladu do filmového průmyslu či bankovníctví¹⁸⁰.

Roku 1949 vznikla komunistická Čínská lidová republika a většina triád se přesunula buď do Hongkongu, který byl tehdy pod britskou správou, do Macaa, tehdy pod správou Portugalska, nebo na Tchaj-wan. Tento přesun na několik desetiletí roztránil kriminální skupiny, ale po zavedení tzv. politiky otevřených dveří v osmdesátých letech navázaly pevninské skupiny a skupiny v provinciích pevné vazby. V devadesátých letech lze pozorovat navazování dalších kontaktů, tentokrát s triádami v zahraničí, kupříkladu ve Spojených státech¹⁸¹.

Triády bývají složené z nezávislých skupin. Nejde o centrálně řízenou síť, která by všechny triády propojovala a usměrňovala. Skupiny mohou dokonce operovat v různých státech pod stejným názvem bez garance propojení. V rámci jednotlivých skupin existovala přísná hierarchie (viz příloha č. 9), která byla s postupem času moderními triádami upravena¹⁸².

Kromě triád můžeme k čínským organizacím zařadit ještě **tongy**, což jsou pouliční gangy působící v čínských imigrantských komunitách¹⁸³. Ty někde předběhly svojí přítomností triády, jako kupříkladu ve Spojených státech, kde se zformovaly už v 19. století. Provozovaly prostituci, herny a opiová doupata¹⁸⁴. Triády a tongy spolu často spolupracují, může se prolínat i členská základna¹⁸⁵.

Mezi známé triády se řadí kupříkladu Sun Yee On či hongkongská 14K. Příkladem známých tongů mohou být On Leong či Hip Sing. Výše uvedené informace poskytují víceméně

¹⁷⁷ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 55. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 56

¹⁷⁹ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a Jan MUSIL. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 464. ISBN 978-80-7598-554-5.

¹⁸⁰ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 56. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 56-57

¹⁸² Tamtéž, str. 58-60

¹⁸³ Tamtéž, str. 55

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 57-58

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 61

zjednodušující dělení čínských kriminálních organizací, který nepoužívá pojmy jako je třeba *jiaotou*. Pro úplnost jsem v příloze zahrнула tabulku s přehledem různých čínských organizací a sítí spolu s jejich primárními činnostmi¹⁸⁶ (příloha č. 8).

3.1.3.2. Japonsko

V 18. století se v Japonsku zformovaly dvě společenské skupiny s nízkým postavením – *tekija*, zabývající se pouličním prodejem, a *bakuto*, provozující gambling¹⁸⁷. Obě skupiny k sobě lákaly nezaměstnané samuraje a nejnižší společenskou kastu Japonska *barakumin*, která byla spojována s nečistotou kvůli práci se smrtí (šlo například o balzamovače či řezníky). Dále se k nim přidávali členové etnických minorit, jako Korejci a Číňani¹⁸⁸. Toto společenské podhoubí vytvořilo základ pro vznik skupin, které dnes souhrnně nazýváme **Jakuza**.

Charakteristickým prvkem je vztah *ojabun-kobun*, který Scharfen překládá jako vztah otec-syn. Má předobraz v tradiční japonské rodině, obdobné vztahy se objevují v i v rámci jiných společenských vazeb s prvkem seniority, jako třeba vztah mezi učitelem a žákem¹⁸⁹. Dalším významným znakem je identifikace členů s tradičním systémem středověkých hodnot, navazující na samurajský kód *bušido*¹⁹⁰.

Pro jakuzu jsou specifické různé rituály, mezi nejznámější patří kupříkladu potetování velké části těla zdobným tetováním *irezumi*, přičemž jde vzhledem k starším užívaným technikám tetování o značně bolestivý proces. Tetování není užíváno výhradně jako znak spojení s určitou skupinou, má vyjadřovat osobní hodnoty či minulost potetovaného, jsou symbolickým odrazem jednotlivců¹⁹¹. Známý je také rituál pro odpuštění *jubicume*, při kterém dochází k amputaci malíčku – buď dobrovolně, na důkaz odhodlání se omluvit za spáchané provinění, či nedobrovolně, jako způsob potrestání provinilce¹⁹².

Hlavními japonskými skupinami jsou Jamaguči-gumi se základnou ve městě Kóbe, tokijská Sumijoši-kai či Inagawa-kai z regionu Kantó.

¹⁸⁶ PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 221. ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁸⁷ SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 93. ISBN 978-80-87284-27-8.

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 95

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 95

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 94

¹⁹¹ VIRK, Kameron. Tattoos in Japan: Why they're so tied to the yakuza. *BBC News* [online]. London: British Broadcasting Corporation, 2019 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/newsbeat-49768799>

¹⁹² BOSMIA, Anand, Christoph J. GRIESSENAUER a Shane TUBBS. Yubitsume: ritualistic self-amputation of proximal digits Among the yakuza. *Journal of Injury and Violence Research* [online]. 2014, 6(2), 54-56 [cit. 2022-12-16]. ISSN 20082053. Dostupné z: doi:10.5249/jivr.v6i2.489

3.1.4. Afrika

3.1.4.1. Nigérie

Po skončení koloniální nadvlády nástupnické státy nabyly hranice, které nebraly v úvahu etnické složení domorodých kmenů¹⁹³ a vytvořilo tenze mezi africkými etniky. V Nigérii, jakožto nejlidnatější africké zemi, má domov přes 250 etnických skupin¹⁹⁴. Obrovské přírodní zdroje kontinentu nepřinesly většině obyvatelům blahobyt, typické jsou velké rozdíly v rozložení bohatství ve společnosti. Slabé státní útvary podrývané občanskými válkami a nezkušeným vedením nejsou schopné účinně korigovat nežádoucí jednání. Všechny tyto faktory hrají roli v historii afrického organizovaného zločinu.

Vaďura ve svém sborníkovém příspěvku o organizovaném zločinu v západní a střední Africe uvádí, že za prvním rozvojem organizovaných zločineckých skupin v této oblasti stála nigerijská občanská válka, separatistický konflikt v Biafře v letech 1967 až 1970. V kombinaci s nepříznivým dopadem hospodářských změn, dalšími ozbrojenými konflikty a otevřením hranic mezi státy ve Společenství západoafrických států (ECOWAS) se v 70. a 80. letech minulého století v subsaharské oblasti etabloval organizovaný zločin, jehož struktury přetrvávají dodnes¹⁹⁵.

V případě států, jako je Nigérie, lze hovořit o státem organizovaném zločinu¹⁹⁶. Takřka kleptokraticky si počínal kupříkladu generál Sani Abacha, který stál v čele Nigérie od roku 1993 do roku 1998 a státní pokladnu připravil miliardy¹⁹⁷.

Organizovaný zločin je v Africe nyní silně spjat se skupinami povstalců, které dnes nejsou obvykle podporovány zahraničními velmocemi jako dřív – pro ně představuje organizovaná kriminalita alternativní financování. Faktorem jsou také teroristické skupiny, které financování zajišťují obdobně¹⁹⁸.

Struktury organizací jsou obvykle mimořádně fluidní, dokážou dobře reagovat na změnu podmínek. Organizují se obvykle kolem konkrétních projektů, není nutně vždy předpoklad dlouhodobé spolupráce s každým zúčastněným. Často u nich najdeme podobné rysy jako u legálních obchodních společností. Pokud je někdo v trestné činnosti úspěšný a „podniku“ se daří

¹⁹³ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAĎURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 185. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁹⁴ PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 255. ISBN 978-0-19-973044-5.

¹⁹⁵ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAĎURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 186. ISBN 978-80-210-4438-8.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 187

¹⁹⁷ Sani Abacha - the hunt for the billions stolen by Nigeria's ex-leader. *BBC News* [online]. London: British Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54929254>

¹⁹⁸ SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD, Vladimír VAĎURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 186. ISBN 978-80-210-4438-8.

dobře, může vedoucí skupiny přijmout učedníky, aby se na „podniku“ podíleli¹⁹⁹. Jiné skupiny vznikají na půdorysu pokrevních vazeb či etnik.

Některé skupiny se ale vyznačují stabilnějšími vazbami, které mají vliv na ostatní navázané skupinky – včetně těch mimo Nigérii samotnou. Pokyny přicházejí obvykle z Lagosu, bývalého hlavního města Nigérie, kde mají zločinci z řad elity svou základnu²⁰⁰.

Z hlediska transnacionálního zločinu jsou nigerijští zločinci obratnými distributory drog a převaděči osob. V České republice kupříkladu mají nigerijské skupiny významnou roli v drogové kriminalitě, kde organizují přepravu kokainu dále do Evropy, ale i pro české zákazníky. Jinak jsou také koncovými distributory marihuany a tabletovaných amfetaminů hlavně pro noční kluby²⁰¹. V anglicky mluvících zemích se objevily případy nigerijských podvodů šířených po internetu²⁰².

3.2. Organizovaná kriminalita v České republice

3.2.1. Historický vývoj

Organizovaný zločin v Československu a později v České republice je spojován s obdobím po roce 1989. Před tímto rokem neměla populace dostatečnou koupěschopnost, která by vytvořila dostatečnou poptávku po ilegálním zboží. Nadto naddimenzovaná přítomnost represivních složek ve státě bránila potenciálním skupinám ve skutečném rozmachu²⁰³. Rozšíření tohoto jevu je asociováno v tuzemsku s obdobím devadesátých let.

Trestná činnost spojovaná s organizovaným zločinem před rokem 1989 na českém území je kupříkladu ilegální směna valut či krádeže a pašování uměleckých děl²⁰⁴. Ač jsou výše zmíněny nedostatečné finanční prostředky obyvatelstva, tak malý černý trh s pašovaným zbožím pochopitelně existoval i v Československu. Kupříkladu probíhalo pašování alkoholu z Polska do Česka tzv. *mruvkami*²⁰⁵.

¹⁹⁹ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Transnational Organized Crime in the West African Region*. Vienna, 2005, s. 15. Dostupné také z: https://www.undoc.org/pdf/transnational_crime_west-africa-05.pdf

²⁰⁰ PAOLI, Letizia ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 259. ISBN 978-0-19-973044-5.

²⁰¹ Ministerstvo vnitra, *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, str. 31.

²⁰² Ringleader of global network behind thousands of online scams arrested in Nigeria. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2016 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/es/Noticias-y-acontecimientos/Noticias/2016/Ringleader-of-global-network-behind-thousands-of-online-scams-arrested-in-Nigeria>

²⁰³ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 13. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-105-9.

²⁰⁴ Tamtéž, str. 13

²⁰⁵ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017, s. 69. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.

Je na místě zmínit některé ze skupin, které na území Československa v předlistopadovém období operovaly. V sedmdesátých a osmdesátých letech byl v Československu aktivní gang pod vedením JUDr. Jana Urbánka. Organizoval spekulace, hlavně s cennými uměleckými díly, díky kontaktům na různé diplomatické sbory²⁰⁶. Byl vyšetřován policejními složkami a ve strachu z trestního stíhání emigroval v roce 1987 do Kanady²⁰⁷. Vedle něho měl vedoucí pozici v čele gangu Jiří Shrbený. Shrbený rozjel obchod s nedostatkovou elektronikou, kosmetikou či luxusním alkoholem. Zboží pro černý trh částečně distribuoval mezi veksláky, kteří jej prodávali dále²⁰⁸. Nakonec se Shrbený dostal do hledáčku Státní bezpečnosti, která případ vyšetřovala kvůli návaznosti skupiny na různé pracovníky diplomatických sborů. V roce 1986 byl gang rozbit díky operaci s krycím názvem Skupina²⁰⁹.

Mezi předlistopadovými zločinci můžeme najít osoby, které byly později úspěšnými figurami organizované kriminality devadesátých let. Jedním z nich je kupříkladu František Mrázek, o kterého měla Veřejná bezpečnost zájem už v osmdesátých letech, pro podezření z organizované kriminality v souvislosti s ilegálním obchodem s valutami²¹⁰. Byl jedním z veksláků, kterým Jiří Shrbený dodával zboží²¹¹ a když byl Shrbený odhalen, poskytl Státní bezpečnosti informace o dalších aktivitách Shrbeného²¹². Od soudu Mrázek odešel pouze s podmíněným trestem odnětí svobody a v trestné činnosti pokračoval dále²¹³. Svou činností se vyšplhal takřka až na vrchol českého podsvětí devadesátých let. Velký majetek získal skupováním nemovitostí v malé privatizaci. Finance získával také díky nastrčeným bílým koňům, na které si bral obrovské úvěry²¹⁴. V roce 2006 byl zavražděn, předpokládanou motivací pro vraždu byly zákulisní spory o podnik Setuza²¹⁵.

Po listopadu došlo k nárůstu násilné kriminality²¹⁶, včetně té páchané organizovaně. Významnými figurami násilného polistopadového organizovaného zločinu v očích veřejnosti se

²⁰⁶ KMENTA, Jaroslav. *Kmotr Mrázek: [tajný život šéfa českého podsvětí]*. Praha: JKM, 2007, s. 24. ISBN 978-80-903603-1-0.

²⁰⁷ Tamtéž, str. 35

²⁰⁸ Tamtéž, str. 25

²⁰⁹ Tamtéž, str. 27

²¹⁰ Tamtéž, str. 15

²¹¹ Tamtéž, str. 25

²¹² Tamtéž, str. 31

²¹³ Tamtéž, str. 33

²¹⁴ Smrt českého kmotra. František Mrázek se stal symbolem divokých 90. let. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2019 [cit.2022-12-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/smrt-ceskeho-kmotra-frantisek-mrazek-vekslak-amiliardar-symbolem-divokych-devadesatych-let.A190909_094856_domaci_blj

²¹⁵ SLOŇKOVÁ, Sabina. *Kmotr Mrázek zemřel kvůli Setuze, máme další svědectví. Aktuálně.cz* [online]. Praha: Eonomia, 2009 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kmotr-mrazek-zemrel-kvulisetuze-mame-dalsi-svedectvi/r-i:article:647048/>

²¹⁶ DRAGON, Radek a Tomáš KLÉZL. *Byly devadesátky opravdu tak krvavé? Vraždilo se třikrát víc než dnes, ukazují data. Aktuálně.cz* [online]. Praha: Eonomia, 2022 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z:

stal gang, který stál za orlickými vraždami podnikatelů. V první polovině devadesátých let bylo do Orlické přehrady shozeno několik mrtvol, většinou naložených do sudu s louhem. Nález těl byl pro policii komplikovanou záležitostí, protože policejní potápěči neměli dostatečnou techniku pro výlov. Policie o pomoc požádala báňské potápěče, kteří v létě roku 1995 začali prohledávat dno²¹⁷. Skupina spáchala více vražd, po kterých nedošlo k odhození do přehrady. Vrazi byli zodpovědní i třeba za odeslání bomby. Nešťítily se vraždit i vlastní příbuzenstvo, pokud měli dostatečnou finanční motivaci. Aktivitu gangu organizoval Karel Kopáč, který byl krátkodobě příslušníkem Útvaru rychlého nasazení. Vykonavatelem všech vražd byl Ludvík Černý, který byl jako jediný z gangu odsouzen na doživotí. Tento případ charakterizuje brutální metody asociované s tzv. divokými devadesátými lety²¹⁸.

Úmyslné krácení daní bylo dílčím předmětem výzkumu IKSP v rámci výzkumu organizovaného zločinu v České republice. Ve výsledné publikaci je krácení daní uváděno, jako jeden z nejtypičtějších příkladů organizované kriminality v Česku²¹⁹. Podvody jsou atraktivní díky nízké pravděpodobnosti odhalení v kombinaci vysokými zisky²²⁰. Jako pachatelé byly identifikováni zejména podnikatelé nebo osoby s kontakty ve státní správě²²¹. Daňovými úniky je myšlena situace, kdy je přiznaná výše daňové povinnosti nižší, než výše skutečná²²². K podvodům se často užívaly řetězce obchodních společností, obvykle společností s ručením omezeným²²³.

Můžeme se podívat na podvody s daní z přidané hodnoty. První subjekt v řadě získal zboží výhodně a pak ho za výrazně nadsazenou cenu „prodá“ dál, ale jde o pouze dokladovou operaci. Další případné subjekty v řadě si pak zboží mohou zanést do účetnictví, bez toho, aniž by nějaké zboží skutečně převzali či uhradili. Vytvoří se tak mimořádně velký vstup a výstup s minimální daňovou povinností. Nakonec poslední plátce DPH zboží „vyvezl“ a kvůli osvobození si nárokoval vysoký odpočet. Zboží se buď vůbec nevyvezlo, nebo alespoň šlo o

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prechod-k-demokracii-sanci-pro-zlocin-v-90-letech-sevrazdil/r-ff6e4e568a6f11eca0d8ac1f6b220ee8/>

²¹⁷ Archivní záběry zachycující vylov těl jsou k dispozici v: VAŇURA Mirek a Dana VAŇUROVA, Legendy kriminalistiky, první série, epizoda 6 – Orlické vraždy [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2017. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/316292320130006/>

²¹⁸ SÍS, David a Martin FROJDA, Polosvět, epizoda 4 – Polosvět nájemných vrahů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970004/>

²¹⁹ MAREŠOVÁ, Alena. *Úmyslné zkrácení daní - analýza vybraných trestných činů a jejich pachatelů: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 1. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0866-5.

²²⁰ Tamtéž, str. 1
²²¹ Tamtéž, str. 2
²²² Tamtéž, str. 15
²²³ Tamtéž, str. 1

zboží s velmi nízkou hodnotou. Někdy se posílalo neexistujícím zahraničním firmám a končilo ve skladech zahraničních celních orgánů²²⁴.

Problematické bylo i nijak neomezené provádění úhrad v hotovosti od určitých částek. Subjekty si pak mohly vystavovat doklady na operace, které nebyly nikdy uskutečněné a na základě předložení těchto falšovaných dokladů pak snižovat svou daňovou povinnost²²⁵. Dnes je tento problém adresován existencí AML zákona²²⁶. Stíhání pak bylo komplikováno i absencí trestní odpovědnosti právnických osob, kterou české trestní právo tehdy neznalo. Trestní odpovědnost právnických osob se do českého právního řádu dostala až se zákonem v roce 2011²²⁷.

Obecně se dá říci, že neplnění daňové povinnosti bylo významným problémem devadesátých let. V roce 1997 se problému začala věnovat větší pozornost, protože se státní pokladna dostala do červených čísel. Snaha státu poté byla zaměřena na získání dlužných částek spolu s nabíhajícími penále²²⁸. Situace s nedoplatky by se měla odlišovat od případů daňových úniků, jde o jiný jev.

Úspěšnými pachateli organizovaného zločinu se staly osoby, které měly dobré společenské zázemí za předchozího režimu. Lidé napojení na podniky obchodujícími se zahraničím, jako byl Chemapol nebo JZD Slušovice, se dokázali po pádu režimu rychle zorientovat v nových podmínkách²²⁹. Mezi nové podmínky patřily neuvážené rozdílné sazby u spotřebních daní na navzájem zaměnitelné komodity²³⁰. Skuliny v zákoně využili k páchání daňových úniků, jako byly ty v kauze lehké topné oleje (LTO), která se týkala obchodů s nezdaněnou naftou. Do České republiky se ve velkém objemu dovážely ropné produkty, jejichž účel byl deklarován pro technické účely. LTO jsou normálně určeny k vytápění domácností. Ve skutečnosti ale tyto oleje končily na čerpacích stanicích jako palivo. Z LTO se na rozdíl od nafty neplatila spotřební daň a chemickým složením odpovídaly LTO naftě, což z nich činilo perfektní komoditu pro daňové úniky, které Českou republiku zkrátily o miliardy. Řidiči tankující na čerpacích stanicích zaplatili cenu za naftu, do nádrže natankovali LTO, které nebyly řádně

²²⁴ Tamtéž, str. 28

²²⁵ Tamtéž, str. 29

²²⁶ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

²²⁷ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

²²⁸ MAREŠOVÁ, Alena. *Úmyslné zkrácení daní - analýza vybraných trestných činů a jejich pachatelů: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 14. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0866-5.

²²⁹ ŠKOPKOVÁ, Jana, Polosvět, epizoda 5 – Polosvět olejů smrti, [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022 dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970005/>

²³⁰ MAREŠOVÁ, Alena. *Úmyslné zkrácení daní - analýza vybraných trestných činů a jejich pachatelů: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 15. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0866-5.

zdaněné²³¹. Podnikatele, kteří zaujali role bílých koňů, čekala mnohdy poprava objednaná jejich obchodními partnery²³².

Příkladem jiných velkých daňových podvodů devadesátých let jsou například rumová aféra, nebo kauza Carbopur. Rumová aféra se týkala předstíraného vývozu alkoholu do zahraničí, která byla spojována i s nejvyššími patry politiky²³³. Kauza Carbopur byla dalším případem podvodů se cly. Látka carbopur je směsí lihu a aktivního uhlí – z ní pachatelé po dovozu líh vyfiltrovali a užili pro výrobu alkoholu. Vyhnuli se tak placení vyšších daní za alkohol²³⁴.

Ekonomická kriminalita v době transformace narostla, enormní růst nastal za takzvané velké privatizace²³⁵. Kupříkladu v roce 1997 tvořila finanční kriminalita takřka třetinu škod z veškeré registrované kriminality, ač trestné činy do této kategorie spadající představovaly pouze 1,5% veškeré registrované kriminality²³⁶.

Kuponová privatizace představovala příležitost pro podvodníky, kteří cílili na širší populaci státu, která neměla víru v opatření směřující k transformaci ekonomiky. Kuponová privatizace spočívala v nabídnutí vlastnictví podílů občanům země²³⁷. Viktor Kožený založil takzvané harvardské investiční fondy a slíbil investorům několikanásobný zisk z vložených kuponových knížek²³⁸. Spousta lidí věřila, že větší šance na zisk čeká ve svěřeni kuponových

²³¹ ŠKOPKOVÁ, Jana, Polosvět, epizoda 5 – Polosvět olejů smrti, [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022 dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970005/>

²³² Policejní záznamy z rekonstrukce vraždy jednoho zainteresovaného podnikatele jsou k dispozici v: VAŇURA Mírek a Dana VAŇUROVÁ, Legendy kriminalistiky, třetí série, epizoda 10 – Obchodník s LTO [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/320295350060010/>

²³³ Východočeská rumová aféra se soudí už osm let. In: *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, a. s., 2003 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/vychodoceska-rumova-afera-se-soudi-uz-osmlet.A031112_101927_krimi_ton

²³⁴ První obvinění v kauze Carbopur. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2001 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/prvni-obvineni-v-kauze-carbopur.A010601_111307_ostr_cernakr_inc

²³⁵ BALOUN, Vladimír. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 5. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0869-X.

²³⁶ Tamtéž, str. 3

²³⁷ Milovaná i nenáviděná. Češi si připomenou 30 let od kuponové privatizace. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2021 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/kuponova-privatizace-akcieekonomicka-transformace-vyroci-tricet-let.A210930_115850_ekonomika_kou

²³⁸ JANOUŠ, Václav. Vítěz z Harvardu: Koženýho slibu o desetinásobku uvěřily tisíce lidí. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2019 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/viktor-kozyeny-kuponovaprivatizace-investicni-fond-harvard.A190527_160736_domaci_rko

knížek investičním fondům²³⁹. Kožený investory připravil o vložený majetek, který vyvedl do zahraničí. Aféra se dotkla financí 240 tisíc lidí²⁴⁰.

Příkladem kontroverzní privatizace napojené na specifický podnik byl případ Mostecké uhelné společnosti, který prošetřovala jak česká, tak švýcarská policie²⁴¹. Komplikovaný soudní spor dosud pokračuje²⁴². Jiným příkladem s přesahem do nového tisíciletí je privatizace bytů OKD. Byty výhodně získala obchodní společnost, která se zavázala je převést na nájemce bytů za obdobných podmínek. Nájemníci v domnění, že se tak skutečně stane do bytů investovali zařízením oprav. Nestalo se tak a nájemníci se domnívají, že tím byla porušena privatizační smlouva²⁴³.

I v rámci probíhajících restitucí se našly podvody, zřejmě největším byla restituce Bečvářova statku, kdy restituenti získali větší podíl na lukrativních pozemcích v dnešní pražské čtvrti Strašnice, než ke kterému byli skutečně oprávněni²⁴⁴.

Vydírání bylo další aktivitou, která se stala předmětem dílčí studie IKSP v devadesátých letech. Vzhledem k podstatě trestné činnosti, která zahrnuje užití výhrůžek vůči oběti či její rodině, se vykazuje u vydírání vysoká míra latencí²⁴⁵. V roce 1993 odhadovali policisté, že přibližně 15 % ze všech případů vydírání za rok 1993 představovalo vydírání páchané organizovanou skupinou²⁴⁶. Většina kriminálních skupin provozující vydírání nebyla zaměřena pouze na tuto formu trestné činnosti²⁴⁷, přičemž míněny jsou trestné činnosti nepáchané ve skutkovém souběhu. Typickými oběťmi vydírání byli v devadesátých letech podnikatelé, poté

²³⁹ Milovaná i nenáviděná. Češi si připomenou 30 let od kuponové privatizace. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2021 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/kuponova-privatizace-akcieekonomicka-transformace-vyroci-tricet-let.A210930_115850_ekonomika_kou

²⁴⁰ KMENTA, Jaroslav a Zuzana KUBÁTOVÁ. Podvody Koženého v Česku asi převezmou soudy v USA. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2005 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/podvodykozeneho-v-cesku-asi-prevezmou-soudy-v-usa.A051007_221447_ekonomika_bih

²⁴¹ ZATLOUKAL, Jiří. Největší privatizační spor je ve finále. Padnou rozsudky v Mostecké uhelné. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2022 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-nejbohatsi-lide-nejvetsi-privatizacni-spor-je-ve-finale-padnourozsudky-v-mostecke-uhelne-209475>

²⁴² Kauza Mostecké uhelné nekončí. Ústavní soud zrušil rozhodnutí o švýcarském verdiktu nad Krausem. *IROZHLAS - spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mostecka-uhelna-ustavni-soud_2208311002_pj

²⁴³ RYCHLÍKOVÁ, Apolena. Privatizace OKD byla tragédie, která negativně ovlivnila všechny aspekty života v Moravskoslezském kraji. *A2larm* [online]. Praha: A2larm, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2021/04/privatizace-okd-byla-tragedie-ktera-negativne-ovlivnila-vsechny-aspekty-zivota-v-moravskoslezskem-kraji/>

²⁴⁴ Kdo a jak profitoval na velké restituční kauze Bečvářova statku? Zjišťovali Reportéři ČT. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3063772-kdo-a-jak-profitoval-na-velke-restitucni-kauze-becvarova-statku-zjistovali-reporteri>

²⁴⁵ CEJP, Martin. *Vydírání jako jedna z forem organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995, s. 66.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 66

²⁴⁷ Tamtéž, str. 65

majetné osoby či osoby se strategickým postavením. Nejčastěji byli vydírání prodejci ojetých aut a majitelé autobazarů, provozovatelé restaurací či nočních klubů, obchodníci s počítači nebo majitelé stavebních firem. Obvykle se zaměřovali na podnikatele s předchozí trestnou minulostí, nebo současným nepoctivým podnikáním²⁴⁸.

Berdychův gang byla skupina fungující od druhé poloviny devadesátých let do roku 2004. Ústřední figurou byl David Berdych, který pracoval jako vyhazovač v baru Discoland Sylvie pro majitele Ivana Jonáka. V Discolandu dokázal získat známosti z českého podsvětí, které dál uplatnil ve svých aktivitách. Je spojován se samotnými brutálnějšími aktivitami gangu, jako byly např. únosy či loupeže – sám nebyl na úplném vrcholu hierarchie gangu. Skutečným šéfem skupiny byl Luděk Žalud, který tehdy vlastnil myčku aut. Na gang byli napojeni detektivové z Oboru pro boj s organizovaným zločinem (OBOZ), hlavně major Petr Koňářík a plukovník Josef Opava, kteří vynášeli ven informace o vyšetřování a gang kryl²⁴⁹. Gang si opatřil pravou výstroj českých policistů a trestnou činnost prováděl vydáváním se za příslušníky policie. Oběti se často báli trestnou činnost na nich páchanou hlásit, protože byli v domnění, že je unesli skuteční policisté²⁵⁰. Gang byl udržován životaschopným díky nastrčeným „obětním beránkům“ – vybraný člen gangu byl při záměrně nepovedené akci zadržen policií. Gang nakonec rozkryli jiní detektivové z OBOZ, kteří tajně vyšetřovali aktivity kolegů²⁵¹.

Případ Berdychova gangu je jedinečný rozsahem vlivu skupiny a počtem stíhaných osob. V hlavní větvi bylo stíháno kolem čtyřiceti osob, skutečný počet navazujících bude ale podle odhadu novináře Janka Kroupy řádově ve stovkách²⁵². Nejedná se však o ojedinělý případ, ve kterém byli zainteresovaní členové policejních složek, dalším příkladem podobné organizované skupiny je Toflův gang²⁵³.

Sepětí policejních složek s organizovaným zločinem je mimořádně problematické. Pro každý stát je nutné zřídit kontrolní orgán, který by se trestnou činností policejních složek zabýval. Existence takového orgánu ale nezaručuje, že kontrola policistů bude efektivní –

²⁴⁸ Tamtéž, str. 76

²⁴⁹ ŠKOPKOVA, Jana, Polosvět, epizoda 3 – Polosvět policajtů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česka televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>

²⁵⁰ BLAŽEK, Pavel. Gang v uniformách policistů bestiálně mučil své oběti. *Novinky* [online]. Praha: Seznam.cz, 2004 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-gang-v-uniformach-policistubestialne-mucil-sve-obeti-310655>

²⁵¹ ŠKOPKOVA, Jana, Polosvět, epizoda 3 – Polosvět policajtů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česka televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>

²⁵² Tamtéž

²⁵³ V případě Toflova gangu ale soud rozhodl, že nešlo o organizovanou skupinu ve smyslu § 129 TZ: Skupina kolem Tofla nebyla gang, řekl soudce. Do vězení poslal 11 lidí. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2014 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/soud-rozhodne-o-toflove-gangu.A140227_164741_brno-zpravy_daj

v případě Berdychova gangu selhala²⁵⁴. Původně činnost policistů vyšetřoval orgán Ministerstva vnitra – tzv. Inspekce ministra vnitra²⁵⁵. V roce 2008 vznikla Inspekce Policie České republiky²⁵⁶. V dnešní době je kontrolním a vyšetřovacím orgánem některých bezpečnostních sborů, včetně Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS), která vznikla v roce 2012²⁵⁷.

Ač by se mohlo zdát, že s transformací ekonomiky vymizela poptávka po běžně dostupných komoditách na černém trhu, není to tak. Černý trh je schopen nabídnout nižší cenu výrobku. Nižší cena se ale promítne do kvality produktu, někdy i se smrtelnými důsledky²⁵⁸.

Poslední z větších případů, které zde chci připomenout, je metanolová aféra. Metanolová aféra je zřejmě jednou z procesně nejnáročnějších trestních kauz v Česku²⁵⁹, stíháno bylo 61 osob²⁶⁰ a poškozených bylo více než 124²⁶¹. V roce 2012 se do oběhu dostaly láhve s alkoholem pančovaných metanolem. Aféra si vyžádala škodu na lidských životech, zahynulo 48 osob a otráveno bylo celkem 117. Újmou na zdraví představovala zejména výsledná slepota po požití směsi. Státní zástupce Roman Kafka, který měl případ na starost, tvrdí, že pokud by se do distribuce dostal veškerý vyrobený otrávený alkohol, dokázal by otrávit více než 150 tisíc osob²⁶². V reakci na kauzu byla v České republice poprvé vyhlášena částečná prohibice alkoholu mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví²⁶³. Prohibice trvala pouze dva týdny, přesto v důsledku prohibice došlo ke ztrátám pro některé české výrobce a prodejce lihovin. Vliv kauzy

²⁵⁴ ŠKOPKOVA, Jana, Polosvět, epizoda 3 – Polosvět policajtů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česka televize, 2022 dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>

²⁵⁵ § 2, odst. 4 zákona ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky

²⁵⁶ § 103 a násl. původního znění zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

²⁵⁷ Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

²⁵⁸ Čtyři roky po metanolové aféře: Černý trh s alkoholem se zmenšil, říkají výrobci lihovin. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2016 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ctyri-roky-pometanolove-afere-cerny-trh-s-alkoholem-se-zmen/r~eaaa1cf078ca11e68d00002590604f2e>

²⁵⁹ MORAVCOVÁ, Květa. Vyšetřování metanolové aféry vrcholí. Před soud se postaví zhruba 60 obžalovaných. *IROZHLAS - spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vysetrovani-metanolove-afery-vrcholi-pred-soud-se-postavi-zhruba-60-obzalovanych-201305031627_mvdydrova

²⁶⁰ Po měsíci v nemocnici zemřel muž otrávený metanolem. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2012 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/otravy-metanolem-v-cesku.A121111_112651_ostrava-zpravy_mad

²⁶¹ MORAVCOVÁ, Květa. Vyšetřování metanolové aféry vrcholí. Před soud se postaví zhruba 60 obžalovaných. *IROZHLAS - spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vysetrovani-metanolove-afery-vrcholi-pred-soud-se-postavi-zhruba-60-obzalovanych-201305031627_mvdydrova

²⁶² LIBIGER, Milan. Mohlo zemřít přes 150 tisíc lidí, vrací se žalobce k metanolové aféře. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2017 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/metanolova-kauza-zalobce-romankafka-zlin.A171019_358883_zlin-zpravy_ras

²⁶³ Mimořádné opatření vyhlášené Ministerstvem zdravotnictví dne 12. 9. 2012 pod Čj.: MZDR 32037/2012, k ochraně zdraví fyzických osob, bezprostředně ohrožených nebezpečnými a z nebezpečnosti podezřelými lihovinami

ekonomicky rezonoval i dále a ovlivnil český trh ²⁶⁴. Metanolová aféra se dotkla i příjmů České republiky ze spotřební daně ²⁶⁵. V kauze se daly rozlišit dvě větve – zlínská a ostravská. Zlínská větev v čele s podnikatelem Radkem Březinou vykazovala dělbu rolí vlastní organizovaným skupinám. Krytá byla legálním podnikáním a ochotou zastrašovat či vyhrožovat, aby pachatelé ochránili zisky z nezdaněného alkoholu. Ostravská větev je spojená hlavně s distribucí otráveného alkoholu ²⁶⁶. IKSP vypracovalo na základě dat z 19 soudních spisů sítovou analýzu skupiny, včetně grafického znázornění pomocí sociogramu ²⁶⁷.

Výše uvedené aféry, ač měly v některých případech vazby na zahraničí, představují spíše výčet aktivit provozovaných tuzemskými skupinami. Na území České republiky ale již od devadesátých let začaly operovat zahraniční organizace, zejména původem z bývalého Sovětského svazu. Sdružovaly se kolem restaurace U Holubů na pražském Smíchově ²⁶⁸. V Česku působila mocná solomonská mafie a pronikla sem i mafie solncevská, obě původem z Ruska. Policie, která sledovala restauraci U Holubů několik let, zorganizovala v roce 1995 razii během summitu konkurenčních organizací ²⁶⁹. Zadrženo bylo 200 lidí, velká část byla vyhoštěna ²⁷⁰.

Vyjma ruského organizovaného zločinu se v Česku uchytily organizace s arménskými kořeny. Známou postavou je Andranik Sogjohan, který si objednal v roce 2007 vraždu arménského podnikatele. Vykonavatel vraždy ale zastřelil místo zamýšlené oběti nezúčastněného člověka – šoféra generálního ředitele Sazky ²⁷¹. Sogjohan nakonec unikl do Arménie, která ho do

²⁶⁴ Kvůli metanolové aféře klesl prodej lihovin o desetinu. *E15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 2013 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/kvuli-metanolove-afere-klesl-prodej-lihovin-o-desetinu-962973>

²⁶⁵ HORÁČEK, Filip. Výsledek metanolové aféry: děravý zákon, víc papírování, tvrdí firmy. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/metanolova-aferarok-pote.A130513_143932_ekonomika_fih

²⁶⁶ SCHEINOST, Miroslav, CEJP, Martin, POJMAN, Petr a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 109. ISBN 978-80-7338-171-4.

²⁶⁷ Tamtéž, str. 114

²⁶⁸ KLÍMA, Josef a Adam MIKLICA. Tetování a přísný kodex zlodějů. Tak fungovala ruská mafie v 90. letech. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2020 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tetovani-a-prisny-kodex-zlodeju-tak-fungovala-ruska-mafie-v-90-letech-112400>

²⁶⁹ ŠÍDLO, Jindřich a Jaroslav SPURNÝ. Ruští mafiáni v Praze. *RESPEKT* [online]. Praha: Economia, 1995 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1995/51/rusti-mafiani-v-praze>

²⁷⁰ KLÍMA, Josef a Adam MIKLICA. Tetování a přísný kodex zlodějů. Tak fungovala ruská mafie v 90. letech. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2020 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tetovani-a-prisny-kodex-zlodeju-tak-fungovala-ruska-mafie-v-90-letech-112400>

²⁷¹ KMENTA, Jaroslav. Neplatí, zabijte ho! Účtování ruské mafie v Praze pod drobnohledem. *IDNES* [online]. Praha: MAFRA, 2010 [cit. 2022-12-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/neplati-zabijte-houctovani-ruske-mafie-v-praze-pod-drobnohledem.A100806_1428478_praha-zpravy_sfo

Česka nevydala, ale sama ho zadržela. V roce 2015 byl arménským soudem propuštěn na svobodu²⁷².

3.2.2. Současný organizovaný zločin v České republice

Pokud na chvíli odhlédneme od trendů spojených vyloženě s kriminalitou organizovanou a podíváme se na vývoj kriminality obecně, tak v roce 2020 byl zaznamenán pokles kriminality. Významným faktorem ovlivňující kriminalitu na počátku tohoto desetiletí byla pandemie nemoci covid-19 a s ní spojená opatření na omezení pohybu. Vyhlášení nouzového stavu mělo vliv na právní kvalifikaci trestných činů. Roli hrály kvalifikované skutkové podstaty zvyšující trestní sazbu, pokud byl trestný čin spáchán v době trvání nouzového stavu²⁷³. Vyjma pandemie covidu-19 byla významným prvkem ovlivňující celkovou kriminalitu změna trestního zákoníku upravující hranice výše škody. Došlo ke zdvojnásobení předchozích hodnot což mělo vliv na naplnění znaků skutkových podstat trestných činů některými osobami, které by dříve byly řešeny v rámci trestního řízení²⁷⁴. Poslední důležitou světovou událostí, která kriminalitu pravděpodobně ovlivní je probíhající válka na Ukrajině a s ní spojená migrace. Česká republika je v tomto případě cílovou zemí uprchlíků, na rozdíl od uprchlické krize z předchozí dekády. Uvedené faktory jsou důležité, protože organizovaný zločin neexistuje ve vakuu, objevuje se v širším kontextu kriminality jako takové. Dalšímu rozboru kriminogenních faktorů ohrožujících Českou republiku se budu věnovat ve čtvrté části práce.

Podle Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 pokračuje trend profesionalizace organizovaného zločinu, přičemž zapojení jednotlivci jsou specializováni na vymezenou činnost. Skupiny nabízejí zájemcům své služby a jsou najímáni podle nabízených činností²⁷⁵. Skupiny tedy nemají uzavřené členství, jde obvykle o volná uskupení, kde se zúčastnění neznají navzájem. Nejnižší jsou nastrčení bílí koně, které skupina chápe jako postradatelné a rekrutování tomu odpovídá – často jde o bezdomovce či osoby závislé na omamných látkách, či osoby které se nezdržují trvale v České republice nebo osoby s falešnou identitou. Nahraditelnými ale nejsou pouze fyzické osoby, ale i osoby právnické. Zejména

²⁷² V ČR odsouzeného Soghojana Arménie propustila na svobodu. ČT24 [online]. Praha: Česká televize, 2015 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1498134-v-cr-odsouzeneho-soghojana-armenie-propustila-na-svobodu>

²⁷³ SCHEINOST, Miroslav, CEJP, Martin, POJMAN, Petr a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 13. ISBN 978-80-7338-171-4.

²⁷⁴ Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

²⁷⁵ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 6-7. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

společnosti s ručením omezeným, které mají jako minimální výši vkladu jednu korunu²⁷⁶, jsou pro organizovaný zločin užitečné. Pokud jedna přestane sloužit svému účelu, lze velmi snadno založit novou. Organizace mohou navíc provést akvizice dlouhodobě poctivě jednajících právnických osob a ty pak využít k trestné činnosti, přičemž předchozí dobrá reputace právnické osoby odvádí pozornost od aktivit současných²⁷⁷.

O volnosti uskupení svědčí i expertní odhady z let 2015 a 2016 zaznamenávající klesající stupeň organizovanosti skupin. Podíl činnosti externistů je odhadován dlouhodobě jako vysoký, s tím že v roce 2015 měl jejich podíl na zajišťování aktivit představovat 46 %²⁷⁸. Vykonávají pro organizace různé aktivity, ať už jde o jednodušší práci jako řízení aut nebo specializované služby jako IT specialisty²⁷⁹. Co se týče podílu žen na organizované kriminalitě, odhaduje se na 14 % k roku 2015 a 12 % k roku 2016²⁸⁰. Často se jedná o rodinné příslušnice nebo přítelkyně či manželky jiných pachatelů. Obvykle působí v roli prostředníků²⁸¹, někdy se ale dostanou i k vyšším pozicím²⁸².

Časté je využití moderních komunikačních prostředků s šifrováním, které ztěžuje odhalení. Dochází k proměně portfolia aktivit v souvislosti s větším využitím možností kyberprostoru. Rozšiřuje se jak nový modus operandi podvodného jednání, tak i samotná kybernetická kriminalita. Podvodným jednáním je myšleno kupříkladu vylákávání plateb na základě falešných dokladů. Pod kybernetickou kriminalitu jde řadit šíření škodlivého softwaru či provoz tržišť s nelegálním zbožím. Relevantní jsou i aktivity směřující k legalizaci výnosů přes různé kryptoměny²⁸³. Předpokládá se vysoká míra latence²⁸⁴.

Mezi typické aktivity asociované s českým organizovaným zločinem patří krádeže motorových vozidel, obchodování s drogami či daňová a hospodářská kriminalita. Vzestup zažívá kyberkriminalita.

Autokriminalita u nás má často podobu legalizace v zahraničí odcizeného vozidla. Tato zlegalizovaná vozidla jsou pak dále vyvážena, zejména do zemí bývalého Sovětského bloku či

²⁷⁶ Odst. 1 § 147 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

²⁷⁷ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 27.

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁷⁸ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 14. ISBN 978-80-7338-171-4.

²⁷⁹ Tamtéž, str. 15

²⁸⁰ Tamtéž, str. 21

²⁸¹ Tamtéž, str. 18

²⁸² Tamtéž, str. 19

²⁸³ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 6-7.

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁸⁴ Tamtéž str. 7

na Balkán²⁸⁵. Krádeže motorových vozidel vykazují dlouhodobě klesající trend. Mezi nejrizikovější oblasti se řadí hlavní město Praha a Středočeský kraj. V roce 2020 bylo kupříkladu v Praze odcizeno 23 % všech odcizených dvoustopých vozidel v republice za tento rok²⁸⁶.

Populárními omamnými látkami jsou v Česku metamfetamin (pervitin) či látky odvozené z konopí²⁸⁷. V domácí produkci převažuje výroba v malých varnách s výrobkem určeným pro lokální trh, velkoobjemové výroby najdeme spíše v sousedních státech jako je Německo a Polsko, popřípadě jiné státy EU jako Belgie a Nizozemí. Stoupá význam mexického metamfetaminu dovezeného do Evropy, a to i v tuzemském kontextu. Drogová trestná činnost v Česku páchaná v souvislosti s marihuanou představovala v roce 2021 40 % veškeré drogové kriminality v republice. Na vzestupu je v celoevropském měřítku poptávka po kokainu, naopak poptávka po heroinu vykazuje dlouhodobě klesající tendenci. Po opatřeních spojených s pandemií klesl objem MDMA v oběhu, ale nyní se vrací zpět²⁸⁸.

Daňová kriminalita spojená s odvodem spotřební daně se zájmem přeorientovala z alkoholu na tabákové výrobky, zřejmě v reakci na metanolovou aféru. Trendem bylo pašování cigaret ze zahraničí a také nákup legálních cigaret, které se posléze rozprostřely mezi spousty bílých koní v rolích prodejců trhovců. Bílí koně pak zkrátily DPH, byli dále nekontaktní a na tržištích trhovec dále prodávali cigarety za oficiální prodejní cenu. Stále přetrvávají rizika spojená se zvláštními minerálními oleji, tedy látkami složenými blízkými naftě, která ale jsou deklarovaná pro účely nepodléhající spotřební dani²⁸⁹. Česká republika má velký počet neveřejných čerpacích stanic, které by mohly poskytnout ilegální distribuci či přimíchávání dostatečné zázemí²⁹⁰. Vzhledem k nárůstu cen pohonných hmot v roce 2022²⁹¹ se lze obávat nárůstu poptávky po cenově dostupnějších ilegálně distribuovaných palivech. Páchání

²⁸⁵ Tamtéž, str. 30

²⁸⁶ Autokriminalita. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-kradeze-motorovych-vozidel.aspx>

²⁸⁷ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 32. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁸⁸ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva NPC 2021*. Praha, 2022, s. 6, 8. 30. Dostupné také z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-npc-2021.aspx>

²⁸⁹ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 32. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁹⁰ Tamtéž, str. 40

²⁹¹ Litr nafty stojí skoro 47 korun. Paliva budou dále zdražovat. In: *IDNES.cz* [online]. Praha: Mlada fronta DNES, 2022 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/ceny-pohonne-hmoty-benzinnafta.A221020_090348_ekonomika_rie

karuselových podvodů, které souvisejí s DPH, klesá. Ministerstvo financí připisuje pokles činnosti Daňové kobry²⁹², vliv měla možná i pandemie nemoci covid-19²⁹³.

V oblasti kyberkriminality lze pozorovat nárůst phishingových podvodů, které se zaměřují na vylákání přihlašovacích údajů k uživatelským účtům. Operují zde podvodné e-shopy žádající platbu předem, které zboží nikdy neodešlou. Objevuje se i ransomware, škodlivý software, který zablokuje počítač či znepřístupní jeho data. Finanční analytický úřad zaregistroval v roce 2021 výrazně zvýšené zneužití kryptoměn pro praní špinavých peněz a jinou trestnou činnost spojenou s virtuálními aktivy²⁹⁴. Podvody se zřejmě zaobíraly podbížením drobných investorů k online investicím do virtuálních aktiv a cenných papírů. V nejhorších případech nedocházelo pouze k vylákání peněžních prostředků, ale i k ovládnutí samotného uživatelského účtu v internetovém bankovníctví²⁹⁵.

Na území České republiky operují dle výše zmíněné koncepce hlavně tři typy skupin: **tuzemské**, **smíšené** a **mezinárodní**. Složitost struktur je dána činnostmi, na kterou se zaměřují. Příkladem komplikované struktury může být třeba skupina se zaměřením na daňovou kriminalitu a na legalizaci výnosů, která vyžaduje komplexní existenci článků ve vícero státech. Jednoduchou strukturu naproti tomu mohou mít pachatelé kyberkriminality, tvořící skupinku menší kvantitativně na členy ale kvalitativně silnou díky znalosti programování²⁹⁶.

Národní centrála proti organizovanému zločinu zahájila v návaznosti na zprávu Europolu SOCTA 2021 rozpracování **českých vysoce rizikových kriminálních struktur**. Ve středu zájmů těchto skupin je dlouhodobé ovládnutí toků veřejných financí. Vysoce rizikové kriminální struktury jsou ty, které jsou schopny ovlivnit zadávání a výsledek veřejných zakázek ve svůj prospěch. Mají navázané vztahy s podnikatelskou sférou, se kterou jsou klientelisticky provázány. Ministerstvo vnitra očekává výrazný vliv těchto skupin v oblasti ekologické kriminality, kterou SOCTA 2021 identifikovala jako další klíčovou oblast kriminality. V českém prostředí by se mělo jednat hlavně o nedovolené zacházení s odpady²⁹⁷.

²⁹² ŽUROVEC, Michal. Daňová Kobra zachránila státu už 13 miliard. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/danova-kobra-zachranila-statu-uz-13-mili-41556>

²⁹³ Během pandemie rapidně ubylo daňových podvodů. In: *BusinessInfo.cz* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky, 2021 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/behem-pandemie-rapidne-ubylo-danovych-podvodu/>

²⁹⁴ Finanční analytický úřad, Výroční zpráva Finančního analytického úřadu za rok 2021, 2021, str. 4 Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/vyrocní-zpravy>

²⁹⁵ Tamtéž, str. 7

²⁹⁶ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, str. 27. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁹⁷ MINISTERSTVO VNITRA. *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky*. Praha: 2021, s. 101-102. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

3.2.2.1. Tuzemské skupiny

Tuzemské organizované skupiny dobře znají české prostředí. Do trestné činnosti zapojují osoby dlouhodobě zapojené v podnikání. Mají kontakty ve státní správě, které korupčně ovlivňují. Nejvyšší podobou těchto kontaktů je přímo dosazování spřízněných osob do strategických pozic ať už ve státní správě či orgánech činných v trestním řízení. Nejpodstatnější kriminalitou, které se věnují, je manipulace s veřejnými zakázkami a dotační podvody. Jejich největší výhodou oproti ostatním typům skupin je jejich přístup ke kvalitnímu daňovému poradenství a právnickým službám²⁹⁸.

3.2.2.2. Smíšené skupiny

Smíšené organizované skupiny jsou mimořádně flexibilní. Dokážou měnit jak okruh prováděných činností, tak geografickou polohu. Usídlují se na územích, které jim poskytují nejvýhodnější podmínky k existenci, zejména ve státech s neefektivní legislativou. Mnohdy realizují činnost ve vícero státech najednou. Primárně se orientují na zajišťování ilegální migrace. Do převádění osob v Česku jsou zapojeni hlavně občané sousedních zemí jako je Polsko a Slovensko, pak státy s jazykovou a kulturní spřízněností jako je Rumunsko, Ukrajina, Bulharsko a Rusko.

Češi jsou v rámci skupin ceněni hlavně pro svou znalost místního prostředí, včetně znalosti předpisů, a kontaktům v rámci státu.

Motorkářské gangy tvoří specifická smíšená uskupení. Gangy zakládají lokální odnože s návazností na celosvětově přítomné gangy, jako jsou kupříkladu Hells Angels – českou odnoží jsou Hells Angels Motorcycle Club Bohemia. Gangy soupeří o české teritorium. Mělo by se jednat o několik set motorkářů²⁹⁹.

3.2.2.3. Mezinárodní skupiny

Mezinárodní organizované skupiny jsou v koncepci diferencovány podle národnosti pachatelů trestné činnosti.

Vietnamské skupiny představují v Česku nejběžnější etnicky organizované skupiny. Dominují v oblasti drogové kriminality, hlavně výroby a distribuce metamfetaminu (pervitin) a marihuany. V daňové oblasti provádějí hlavně různá krácení daní a celních poplatků³⁰⁰. Činnost

²⁹⁸ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, str. 28.

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁹⁹ Tamtéž, str. 28

³⁰⁰ Tamtéž, str. 29

se soustřeďuje do lokalit s vysokým podílem vietnamského etnika v populaci, jako je Praha, Středočeský, Ústecký, Karlovarský, Plzeňský a Jihomoravský kraj³⁰¹. Struktury jsou značně flexibilní. Vzhledem k nedůvěře k většinové společnosti a jazykové bariéře je pro orgány činné v trestním řízení do struktur proniknout. Preferují hotovostní platební styk. Výnosy z činnosti často posílají zpět do Vietnamu³⁰². U vietnamských skupin jsou evidované průniky do veřejné správy či justice, kde působí korupčně a jsou tak schopny nerušeně generovat mimořádné zisky³⁰³.

Balkánské skupiny sestávají většinou z kosovských Albánců či Albánců jako takových, ale řadí se sem i skupiny z bývalé Jugoslávie. Vedoucí pozice patří velmi zkušeným zločincům, kteří se sami přímo v České republice páchaní trestné činnosti neúčastí, ale kontrolují ji svými pokyny. Albánsky hovořící skupiny se soustřeďují v Praze, Brně a jiných velkých městech. Provozují zejména obchod s drogami a legalizaci výnosů z trestné činnosti. Česká republika pro tyto skupiny představuje bezpečnou základnu, ze které mohou řídit další operace v zahraničí³⁰⁴.

Ruskojazyčné skupiny obvykle nyní Českou republiku používají jako místo pro legalizaci výnosů z trestné činnosti. Vytváří si zde bezpečné zázemí pro členy skupin. Skutečné těžiště aktivit tak leží mimo Česko. S násilnou kriminalitou páchanou přímo v České republice jsou spojovány kavkazské skupiny. Národnostně mezi tyto skupiny řadíme skupiny národností ruské, ukrajinské, arménské a gruzínské³⁰⁵. Celkový trend poklesu násilí pokračuje i přes mírné zvýšení aktivit v oblasti vybírání výpalného – nárůst byl zaznamenán v roce 2021 mezi ukrajinskou menšinou. Objevily se i případy násilných střetů v ukrajinských zaměstnavatelských agenturách. V roce 2021 byly zaznamenány zvýšené snahy o legalizaci výnosů z trestné činnosti provozované v zahraničí, kdy se pachatelé trestné činnosti snaží v České republice investovat. Jedná se o obtížnou činnost na odhalení, protože je komplikované dohledat činnost zdrojovou. Část těchto zdrojových aktivit měla těžiště v kyberkriminalitě páchané mimo území České republiky³⁰⁶.

Čínské skupiny prosazují primárně ekonomické zájmy Čínské lidové republiky. Podílejí se na organizaci dovozu zboží z Asie, či naopak vývozu komodit do Asie³⁰⁷.

³⁰¹ Tamtéž, str. 31

³⁰² Tamtéž, str. 29

³⁰³ MINISTERSTVO VNITRA. *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky*. Praha: 2021, s. 103. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

³⁰⁴ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 29. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

³⁰⁵ Tamtéž, str. 29

³⁰⁶ MINISTERSTVO VNITRA. *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky*. Praha: 2021, s. 103. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

³⁰⁷ MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 30. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

4. Kriminogeneze a prevence organizované kriminality

V této kapitole se budu zabývat dvěma tématy – etiologií organizované kriminality a prevencí organizované kriminality. Kriminální etiologie se zabývá příčinami kriminality – tzv. kriminogenními faktory. Etiologickou část kapitoly zahájím stručným úvodem do teorií kriminality, ke kterým přiřadím konkrétní kriminogenní faktory. Následně se budu věnovat jak kriminogenezi organizované kriminality obecně, tak v konkrétním prostředí České republiky. Druhá část kapitoly bude věnovaná prevenci organizované kriminality, tedy předcházení organizované kriminality. Podobně jako v první části kapitoly se nejprve pokusím přiblížit prevenci kriminality v obecné rovině s přihlédnutím ke specifickým kriminality organizované a následně se zaměřím na konkrétní nástroje a programy prevence užívané jak v České republice, tak v zahraničí.

Předtím, než se pustím do různých teorií kriminogeneze organizované kriminality, bych ráda podotkla, že pojem zločinnosti je vlastně společenským konstruktem. To, co pod zločinnost spadá, je proměnlivé v čase a prostoru. Stejně je tomu tak v případě trestných činů, kdy může dojít k dekriminlizaci či naopak kriminalizaci různých skutečností. Tudíž je i to, co považujeme za příčinu vzniku kriminality ovlivněno těmito posuny ve vnímání. Ke konstrukci pojmu organizované kriminality a objektu výzkumu organizovaného zločinu se kupříkladu poměrně kriticky staví z českých kriminologů Petr Kupka, který poukazuje na mnohost odlišných definic pojmu organizovaného zločinu – těmito definicím je věnována první část mé práce (viz 1.1.). Organizovanou kriminalitu Kupka chápe jako příklad esenciálně sporného konceptu podle Waltera B. Gallieho³⁰⁸. Poukazuje na vztah kriminologie a trestního práva, přičemž odmítá prosté přejímání vymezení pojmu organizovaného zločinu z právního řádu pro kriminologické účely³⁰⁹. Dále odmítá přejímání toho, co se podřazuje pod organizovanou kriminalitu, od politického diskurzu. Stát chápe jako producenta kategorie organizovaného zločinu, přičemž se odkazuje na historický vývoj vnímání organizované kriminality ve Spojených státech. Příkladem takové produkce je teorie cizáckého spiknutí³¹⁰ (*alien conspiracy*). Tento poněkud pejorativní název za sebou skrývá přístup akcentující prvky vysoké konspirace zločineckých organizací, které vidí jako silné kolosy přicházející ze zahraničí a působící podvratně vůči statusu quo americké společnosti. Způsob, jakým se v rámci této teorie referuje o cizincích může hraničit v některých případech s xenofobií a naivitou – organizovaná kriminalita je chápána primárně

³⁰⁸ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017, s. 13-14. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.

³⁰⁹ Tamtéž, str. 47-50

³¹⁰ Tamtéž, str. 16-20

jako jev vniknuvší zvenčí do prostoru cílových zemí imigrantů³¹¹. Taková vidina se jeví být iluzorní vzhledem k poněkud evidentní existenci a dominanci organizací domácího původu v zemích jako je Itálie, nebo vzhledem k existenci skupin národnostně smíšených, jako je tomu často v případě současného českého podsvětí³¹². Lze uznat, že v americkém prostředí minulého století mohlo toto vnímání působit realističtější. Kupka tento přístup dává do kontrastu s evropským vnímáním organizované kriminality jako nezákonného podnikání³¹³. U obou přístupů pozoruje propojení v rámci pozdější rétoriky o transnacionálním organizovaném zločinu – vlastní jsou jí motivy spiknutí a podnikání. Transnacionální organizovaný zločin charakterizuje jako pojetí, které začalo dominovat politickému diskurzu v devadesátých letech po pádu železné opony a internacionalizaci světové ekonomiky. Nově internacionalizovaná ekonomika měla být ohrožena kriminálními organizacemi, zejména organizacemi původem z bývalého východního bloku. Boj s organizovaným zločinem podle tohoto přístupu propojuje svým podnikatelským étosem další mezinárodní hrozby, jako kupříkladu nezákonný obchod se zbraněmi, dohromady a z témat globálního rozměru se stanou témata dotknuvší se všech jedinců světa³¹⁴. Tyto tři konstrukce ukazují odlišné vnímání jevu organizované kriminality z politické perspektivy. Mým cílem v této sekci není debatovat nad vhodností přejímání politického diskurzu, pouze stručně poukázat na proměnu vnímání jevu v čase a prostoru. Může se jevit, že Kupka svým postojem v podstatě relativizuje značnou část diskurzu o organizované kriminalitě, která je nyní zejména v prostředí Evropské unie často označována jako „závažná a organizovaná kriminalita“. Pro čtenáře to může sloužit jako náhled do odlišného úhlu pohledu. Rozdílné náhledy na jev organizované kriminality mohou ovlivnit i přístup ke kriminogenezi jevu.

Kupka jako protipól vůči výše zmíněným politickým charakterizacím jevu organizované kriminality dává studia organizované kriminality (*organised crime studies*) – akademickou odpověď politickému diskurzu. Obsahem těchto studií je primárně otázka, jaký přístup má být zaujat při zkoumání fenoménu organizované kriminality. Vývoj těchto studií nespojuje nutně s pouze kriminologickým zkoumáním, ale také s politologickým výzkumem³¹⁵.

Následující podkapitola bude vykazovat průnik s Kupkovým souhrnem vývoje studií organizované kriminality. V kontrastu s jeho přístupem jsem se rozhodla pro úplnost využít rámce přesahující studia organizované kriminality jako takové. Druhá podkapitola v pořadí bude

³¹¹ Tamtéž, str. 18-20

³¹² MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*, Praha, 2018, s. 28. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

³¹³ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017, s. 21-22. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.

³¹⁴ Tamtéž, str. 22-24

³¹⁵ Tamtéž, str. 24-25

pracovat s konkrétními kriminogenními faktory organizované kriminality v Česku, přičemž budu věnovat pozornost jak historickým kriminogenním faktorům, tak současným. Nakonec kapitoly jsem zařadila sekci věnovanou prevenci, která se kriminogenezi snaží ovlivnit a předejít.

4.1. Kriminogeneze organizované kriminality

Kriminologie pracuje s vícero teoretickými východisky o příčinách kriminality. Na začátek tedy stručně shrnu jednotlivé přístupy k problematice. Pro účely práce se budu odkazovat na přehled teorií kriminality, který pochází z učebnice forenzní psychologie od Dennise Howitta³¹⁶. Howitt pro svou učebnici zpracoval typologii, s odkazem na práci Jamese McGuira, ve které rozděluje přístupy k původu kriminality do čtyř kategorií: **individuální přístupy, vliv skupin a socializační teorie, komunitní a geografické teorie a celospolečenské teorie**. Přehled ukazuje různost přístupů, od kterých se pak odvíjí identifikace jednotlivých kriminogenních faktorů. Pro přehlednost jsem v příloze připojila schéma teorie zobrazující ve vzájemné relaci (viz. Příloha č. 9)³¹⁷. Ve výčtu teorií značně dominují teorie, které v souhrnu tvoří mikro a makro sociální náhled na kriminogenezi. Právě z toho důvodu jsem pro základní strukturu podkapitoly vybrala výtah od Howitta, protože mám v úmyslu se primárně zabývat společenskými příčinami organizované kriminality a Howittovo pojednání je poměrně jednoduše a jasně rozděluje. V rámci obecného výčtu se pokusím každou kategorií dát do souvislosti s organizovaným zločinem.

Individuální přístupy

Zkoumání individuálních faktorů se zabývá rozborem vlastností psychologického, potažmo psychiatrického, a biologického rázu. Individuální přístupy k původu kriminality nepopírají vnější vlivy na kriminalitu, pouze chápou faktory pocházející z vnitra jedince za klíčové. Howitt podotýká, že bývá obtížné rozeznat vliv individuálních vlastností osoby a vliv společenských faktorů. Identifikace specifických vlastností asociovaných pouze s kriminalitou jako takovou není možná – přes persistentní asociaci s pojmem psychopatie a diagnózou disociální poruchy osobnosti³¹⁸.

Začnu nejprve se zkoumáním vlastností biologických. Zájem o výzkum biologických dispozic pachatelů trestných činů je spojen s historickými kriminologickými teoriemi – kupříkladu učení Cesare Lombrosa o „rozeném zločinci“ obsahovalo zájem o zkoumání

³¹⁶ HOWITT, Dennis. *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. Seventh Edition. Harlow: Pearson Education, 2002, s. 67-69. ISBN 978-1-292-29578-7.

³¹⁷ Tamtéž, str. 67

³¹⁸ Tamtéž, str. 68-69

vývojových anomálií ve stavbě lebky. Lombroso šel tak daleko, že považoval zločince za zvláštní lidskou rasu³¹⁹. Teorie, jaké představil Lombroso a jeho současníci byly později vyvráceny, ale zájem o zkoumání dědičnosti kriminality nevymizel. V současnosti jsou největšími oblastmi zájmu spojené s výzkumem lidského mozku, zejména neuropsychologie pachatelství, a výzkum škodlivého vlivu znečištěného životního prostředí či nevhodného stravování³²⁰. Provádí se kupříkladu různé výzkumy dvojčat a výzkumné adopční studie. Moderní kriminologické teorie, jako je teorie biosociální, připouští vedle dědičných faktorů i možnost ovlivnění geneze kriminality vnějšími okolnostmi³²¹. Významným představitelem biosociální teorie je Hans Eysenck.

Právě historické napojení na teorie, jaké představil Lombroso, souvislost s eugenikou a obecným promítnutím různých předsudečných postulátů xenofobního či rasistického rázu činí z této sféry kontroverzní oblast zkoumání³²². Od třicátých let minulého století lze pozorovat zaměření na sociologické a sociálně-psychologické teorie³²³.

Na pomezí mezi zkoumáním biologických vlastností a psychiky jedince je zkoumání tzv. neuropsychologie pachatelství, které bylo zmíněno výše. Zabývá se strukturou mozku a aktivitou mozku v souvislosti s psychikou pachatelů trestné činnosti³²⁴. Vyjma zkoumání fyzicky zdravých jedinců je pro neuropsychologii zajímavé i zkoumání osob s traumatickým poraněním mozku³²⁵.

Psychickým původem kriminality se zabývá teorie osobnosti pachatele trestného činu. V závislosti na přístupu různých vědců se v různé míře používají metody psychologie a metody psychiatrie³²⁶. I zde se objevuje trochu návrat k myšlence „rozeného zločince“, který ale tentokrát není navázán na dědičné faktory – středem zájmu je struktura osobnosti jedinců. Snaha je vytvořit přesnou klasifikaci odchylek a správně diagnostikovat zkoumaného jedince³²⁷. Známým klasifikačním systémem je Mezinárodní klasifikace osobnostních poruch (ICD-10, v češtině MKN-10), která je používána i v Evropě, kde ale není většinou užívána jako závazné vodítko pro profesionály. Relevantní položkou tohoto systému z kriminologického hlediska je již

³¹⁹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 57. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

³²⁰ Tamtéž, str. 63-64

³²¹ Tamtéž, str. 64

³²² Tamtéž, str. 70-71

³²³ Tamtéž, str. 63

³²⁴ HOWITT, Dennis. *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. Seventh Edition. Harlow: Pearson Education, 2002, s. 69. ISBN 978-1-292-29578-7.

³²⁵ Tamtéž, str. 70

³²⁶ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 71. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

³²⁷ Tamtéž, str. 74

výše zmíněná disociální porucha osobnosti³²⁸. ICD-10 představuje obecnou klasifikaci, existují ale i klasifikace zaměřené na chování spojené s kriminalitou, resp. s recidivou. V Česku se setkáme v oblasti penologie s metodou Souhrnné Analýzy Rizik a Potřeb Odsouzených (SARPO), přičemž se nejedná o specificky psychologickou či psychiatrickou metodu³²⁹. Jde o nástroj hodnotící kriminogenní potřeby odsouzených. V rámci SARPO jsou odsouzení kategorizováni pomocí výpočtu statického rizika a dynamického rizika, rozlišováním mezi riziky pocházejícím z vnitřku a z vnějšku (resp. riziky asociovanými s životem ve vězení a riziky asociovanými s životem ve společnosti), doporučením intervencí a podle pravděpodobnosti opětovného páčání trestné činnosti.

Ve středu výzkumu spojeného s organizovaným zločinem mohou být kupříkladu psychologické vlastnosti osob, které by chtěly kriminální organizaci opustit, popřípadě se o to snaží. Douglas a Smith se pokusili odpovědět na otázku, proč se chtějí osoby vzdát členství v kriminálních organizacích. Identifikaci důvodů vidí jako bázi pro efektivní intervence a podpůrné služby pro ochotné zájemce. Příkladem psychologického faktoru ovlivňující rozhodnutí organizaci opustit je deziluze, kdy organizace nenaplnuje očekávání odcházejícího člena a vytváří se nejistota ohledně setrvání³³⁰.

Vliv skupin a socializační teorie

Tyto přístupy se zabývají přímým vlivem nejbližšího společenského okolí jedince na jeho kriminální aktivity. Jde o vlivy skupin, se kterými se jedinec asociuje – může jít kupříkladu o rodinu nebo o partu přátel. Často se tyto vlivy spojují s trestnou činností dětí a mladistvých, u kterých je vliv nejbližšího okolí velmi patrný a může je podněcovat k delikvenci³³¹.

Další teorie je z pera Edwina Sutherlanda – jde o teorii diferencované asociace. Kriminální jednání je bráno jako naučené jednání. V závislosti na výchově je jedinec v kontaktu s různou mírou kriminality a bude vystaven různé míře tlaku na vlastní páčání trestné činnosti. Společenská třída osoby bude určovat druh kriminality, který bude jedinec preferovat – středostavovští jedinci budou páchat spíše nenásilnou trestnou činnost, jako třeba kráčení daní³³².

³²⁸ Tamtéž, str. 75. Publikace se pořád odkazuje na ICD-10, ale již existuje jedenáctá revize ICD-11. Na české verzi klasifikace, tedy MKN-11, pracuje Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS). Klasifikace pořád není přeložena, je pravděpodobné, že ÚZIS plánuje spustit období prohlížeče, který vypracoval pro MKN-10.

³²⁹ Tamtéž, str. 247

³³⁰ DOUGLAS, Kaylene a Russell G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. Canberra: Australian Institute of Criminology, 2018, 2018(542), 1-10 [cit. 2023-03-03]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>

³³¹ HOWITT, Dennis. *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. Seventh Edition. Harlow: Pearson Education, 2002, s. 67. ISBN 978-1-292-29578-7.

³³² Tamtéž, str. 68

Organizovaná kriminalita je jev, na kterém se často participují generace příslušníků jedné rodiny – ukazují se vliv rodinného a subkulturního zázemí. V části mé práce věnované historii organizovaného zločinu jsem uvedla příklady organizací, které získávají členy z řad rodiny – v Evropě jsou to typicky italské organizace, nebo albánské. Úzký vliv prostředí na členství v kriminální organizaci lze pozorovat v nejedné kultuře. I ve zkoumání organizovaného zločinu tak lze uplatnit poznatky ze socializační teorie. V reakci na zapojení celých rodin do organizovaného zločinu je vyvíjena snaha ovlivnit proces socializace tak, aby bylo zabráněno budoucí delikvenci nejmladších členů rodin. Snaha ovlivnit proces socializace mladistvých ze zločineckých rodin ‘Ndranghetty v Itálii je kupříkladu vedena cíleným programem na umístění dětí do pěstounských rodin³³³. Přemístění dětí má vést k rozbití koloběhu členství v kriminální organizaci³³⁴.

Mezigenerační přenos vzorců chování vedoucí k pachatelství trestné činnosti je předmětem některých longitudinálních studií. Příkladem jsou studie vedené britským kriminologem Davidem P. Farringtonem³³⁵.

Komunitní a geografické teorie

Tyto přístupy se zabývají distribucí kriminality v prostoru. Řeší kupříkladu, proč některé části měst vykazují vyšší páchání trestné činnosti na jejich území a proč pachatelé trestné činnosti preferují některé oblasti k osídlení, oproti oblastem jiným. Je něco, čím se některé lokality odlišují a tím přitahují pachatele? Dávají některé oblasti lepší příležitosti ke spáchání trestného činu?

Zřejmě nejznámějšími výzkumy spadajícími do sféry této kategorie jsou výzkumy Chicagské školy a její teorie sociální dezorganizace. Chicagská škola pracovala s rozdělením měst do zón, přičemž Trasher a Shaw v různých zónách pozorovali různorodou sociální ekologii oblastí. Zóny se od sebe lišily pravidly chování a trestná činnost byla v některých zónách mnohem častější než jinde. Nejvíce kriminální chování vykazovaly oblasti, které tvořily přechody mezi obchodním centrem a obytnými areály na okraji měst. Na okrajích měst sídlila

³³³ KIRCHGAESSNER, Stephanie. Italian judge breaks up families to save children of mafia. In: *The Guardian* [online]. London: Guardian Media Group, 2016 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/23/mafia-italy-ndrangheta-judge-breaks-families-save-children-reggio-calabria>

³³⁴ Českým divákům může být známý nedávno natočený film *Všechno nejlepší, Chiaro!* (2021), který má tento program jako jedno z hlavních témat.

³³⁵ FARRINGTON, David P., a , ed. Origins of Violent Behavior over the Life Span. In: VAZSONYI, Alexander T., Daniel J. FLANNERY a Matt DELISI. *The Cambridge Handbook of Violent Behavior and Aggression*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 3-30. Cambridge Handbooks in Psychology. ISBN 9781316847992.

střední třída, v přechodných oblastech se usídlili obvykle chudší jedinci, často imigranti³³⁶. Teorie chápe zločin jako důsledek rozvratu společenských vazeb v rámci městských komunit³³⁷.

Albert Cohen vypracoval teorii delikventní subkultury. Teorie pracuje s konceptem vzniku delikvence, jako reakce na frustraci z nemožnosti dosažení životních aspirací – podle Chicagské školy zde jde o rozpor mezi sociální realitou osob a společenských představách o meritokracii³³⁸.

Kupka chápe práci Chicagské školy jako teoretický prekurzor pro studia organizované kriminality. Výstupy Chicagské školy a jejích předchůdců odpovídaly na poptávku po odpovědích na deviantní chování v rámci amerických velkoměst – tedy ještě předtím, než se etabloval diskurz o organizovaném zločinu v rámci americké společnosti³³⁹.

Celospolečenské teorie

Jedná se o teorie zkoumající vliv na kriminalitu na makro úrovni, kdy je kriminalita chápána jako důsledek struktury společnosti. Jde o pohled na kriminalitu z vyšší perspektivy. Řadí se sem analýza z marxistických či feministických pozic.

Feministická analýza v průniku s genderovými studii může být v kontextu organizovaného zločinu uplatněna při výzkumu genderových rozdílů a jejich vlivu na organizovanou kriminalitu. Může být například zkoumáno genderové složení pachatelů, míra jejich rozhodovacích možností, intersekcionalita či chronická zranitelnost některých osob³⁴⁰. Zkoumá se jak analýza žen jako obětí trestné činnosti, tak pachatelství žen v rámci kriminálních organizací. Výzkum se potýká s nedostatkem dat v globálním měřítku. Na úrovni spekulace zůstává, zda se ženy účastní organizovaného zločinu v drasticky menším měřítku oproti mužům, nebo zda je systém nedokáže odhalit³⁴¹. Ve výzkumu se počítá i s rolemi žen, které mají kontakt s kriminálními organizacemi, které formálně členství ženám nepřiznávají³⁴². V potaz je brána skutečnost, že oběťmi některé trestné činnosti bývají disproporčně častěji ženy, jako je

³³⁶ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 86. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

³³⁷ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017, s. 27. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.

³³⁸ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 87. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

³³⁹ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017, s. 25-28. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.

³⁴⁰ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Organized Crime and Gender: Issues relating to the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*. Vienna, 2022, s. 1. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Issue_Paper_Organized_Crime_and_Gender_1.pdf

³⁴¹ Tamtéž, str. 9

³⁴² Tamtéž, str 11

obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování³⁴³. Zkoumá se také vnímání žen a mužů jako pachatelů organizované kriminality, které vede ke vytváření a šíření různých genderových stereotypů. Rozdíly jsou patrné kupříkladu v mediálním pokrytí trestních kauz a akcentováním různých vlastností pachatelů v závislosti na genderu³⁴⁴. Stereotypní asociace organizovaného zločinu s prvkem násilí vede k vyššímu společenskému předpokladu účasti na organizované kriminalitě u mužů – přehlížena pak může být nenásilná trestná činnost páchaná organizovaně, jako praní špinavých peněz či úplatkářství³⁴⁵. Násilí jako prvek organizovaného zločinu není bagatelizováno, jde o snahu pochopit vzorce chování a proč vznikají, popřípadě proč s nimi vzniká stereotypní asociace. U mužů se zkoumá představa hegemonní maskulinity, která má dominovat ve společenském prostoru, a tudíž i ve strukturách některých kriminálních organizací³⁴⁶. Příkladem výzkumu toxické maskulinity v kontextu organizovaného zločinu je studie zaměřená na gangy složené z původních obyvatel Kanady. Práce Roberta Henryho ukazuje rozšíření představy ideálního mužství v rámci gangu – síla, nezávislost, emocionální chlad. Realizován je často skrze násilné jednání, které je vyústěním traumatických zkušeností z jejich života. Účast na násilném jednání má členy gangu chránit před opětovným traumatizováním³⁴⁷. Teorie pracuje i s konceptem, že ne všichni muži chtějí nebo jsou schopni takovou maskulinitu manifestovat – z toho důvodu se nedá mluvit o rovnoměrném benefitu pro všechny muže v rámci existujících patriarchálních struktur³⁴⁸. Negativní vliv na muže způsobuje nízkou ochotu přihlásit se orgánům jako oběť trestného činu a vyhledat pomoc. Pokud jsou muži stereotypně vyloučeni z okruhu možných obětí trestných činů, pak jsou služby určené na pomoc obětem mužům méně dostupné čímž vznikají další nerovnosti³⁴⁹.

4.2. Společenské kriminogenní faktory organizované kriminality v České republice

V kontextu organizovaného zločinu se obecně setkáváme s kriminogenezí zejména díky různými destabilizačním faktorům v prostředí ovlivněných jedinců. Mohou to být faktory, jako jsou rozsáhlé společenské změny, účast země v ozbrojených konfliktech, období ekonomického úpadku. Vliv na organizovanou kriminalitu má také jev globalizace, která nahrává existenci

³⁴³ Tamtéž, str 12

³⁴⁴ Tamtéž, str 10

³⁴⁵ Tamtéž, str 12

³⁴⁶ Tamtéž, str 10

³⁴⁷ UNODC, Education for Justice, University Module Series, Organized Crime, “Module 15: gender and organized crime”, April 2019. <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-15/exercises.html#/module15casestudyi>

³⁴⁸ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Organized Crime and Gender: Issues relating to the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*. Vienna, 2022, s. 10. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Issue_Paper_Organized_Crime_and_Gender_1.pdf

³⁴⁹ Tamtéž, str 12

transnacionálního organizovaného zločinu. Nejinak je tomu v prostředí České republiky, která má ve své minulosti i současnosti výrazné události s vlivem na kriminalitu. Pro organizovanou kriminalitu je významné zejména období devadesátých let minulého století – období transformace po pádu komunistického režimu. Došlo k rapidním celospolečenským změnám jak politického, tak ekonomického rázu. S těmito změnami přišel i nástup organizované kriminality jako významného a celospolečensky diskutovaného tématu.

Organizovanou kriminalitou v Česku se začal zabývat IKSP v první polovině devadesátých let. V roce 1999 publikoval studii pod vedením Cejpa o společenských příčinách a důsledcích této kriminality. Jedná se o samostatnou studii existující v kontextu širšího úkolu, IKSP se tématem zabýval i dříve, ale tématu nebyla do roku 1999 věnována samostatná publikace. Snahou bylo představit širší souvislosti jevu, na který se často nahlíží osamoceně. Předmětem výzkumu byly podmínky života české společnosti a cílem výzkumu bylo najít v těchto podmínkách zdroje, které může organizovaný zločin vytěžovat ke své činnosti³⁵⁰. V rámci práce je podotknuto, že se v době řešení úkolu střídaly v české politice tři vlády³⁵¹, přičemž každá vykazovala jiný přístup k organizované kriminalitě. K věci se vyjadřovala řada expertů. Identifikace jednotlivých problémů byla ale v tomto období značně nejednotná, v reakci na překotné změny měl IKSP ambice vytvořit analýzu doplněnou natolik obecným řešením problémů, aby mohlo být použitelné i pro následující vlády³⁵².

Jako první kategorii k prozkoumání představila studie mezinárodní souvislosti organizované kriminality. Mezi ně řadí globalizaci, integraci a pohyb přes hranice, nedostatečnou úroveň organizovanosti globální společnosti, prohlubující se rozdíly v bohatství mezi světovými regiony, existence společenských konfliktů, problematická integrace zemí bývalého východního bloku do demokratické Evropy, a nakonec velké rozdíly v přístupu států k řešení problému organizované kriminality³⁵³.

Řada svou podstatou pokrokových procesů má tendenci nahrávat organizované kriminalitě. Díky mezinárodním integračním procesům dochází k volnému pohybu zboží, informací a finančních prostředků. Zjednodušuje se migrace osob díky uvolnění přeshraničních

³⁵⁰ CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 1,2. ISBN 80-86008-68-1

³⁵¹ Pro představu chci uvést, že se tyto změny vlád odehrály všechny v rámci jediného roku – a to roku 1998.

³⁵² Tamtéž, str. 9

³⁵³ Tamtéž, str. 10-14

cest³⁵⁴. Poloha České republiky ji učinila nejprve atraktivní tranzitní zemí pro kriminální organizace, následně i někdy zemí cílovou³⁵⁵.

Nově otevřené hranice usnadnily průnik zahraničních kriminálních organizací do Česka, zejména pokud mohly navázat na existující diasporu, primárně ruskojazyčnou. V případě ruskojazyčné diaspory zde došlo k dobrému uchycení díky předchozím kontaktům z šedesátých let a vstřícnému prostředí po sametové revoluci³⁵⁶. Nyní je z hlediska organizovaného zločinu relevantní i menšina vietnamská. Vietnamská diaspora do Česka, potažmo do Československa, má svůj základ v mezinárodních dohodách o spolupráci s cílem zvýšit kvalifikaci migrujících občanů Vietnamu – první příslušníci vietnamské komunity se do tuzemska vypravili v padesátých letech minulého století. S cílem usadit se v Česku na trvalo se můžeme setkat hlavně až v devadesátých letech³⁵⁷. V třetí části této práce se zabývám zapojením ruskojazyčných a vietnamských organizovaných skupin více (viz 3.1.1.2., 3.2.).

Později měl významný vliv na zvýšení mobility populace vstup do Evropské unie a pozdější zapojení do Schengenského prostoru³⁵⁸. V současnosti je Schengenský prostor hodnocen značně záporně experty, a to díky jednoduchému přechodu hranic pro pachatele trestné činnosti a obtížnému zdokumentování této trestné činnosti napříč státy účastnicími se Schengenu³⁵⁹. Mezinárodní spolupráce se sice průběžně zlepšuje, nicméně frustrace z praktického fungování Schengenu v očích mnohých profesionálů nevyváží. Českou republiku lze vidět jako přestupní stanici pro převaděčství uprchlíků³⁶⁰. Stoupla také praxe využívání obtížně dohledatelných cizinců jako bílých koňů, která prodlužuje délku trestního řízení³⁶¹.

Specifický je proces demokratizace prostoru bývalého východního bloku. Někde se po přetržené kontinuitě společnost vracela k pluralitní demokracii, někde se dokonce začal demokratický systém používat zcela poprvé. Ve všech postkomunistických státech došlo k rozvoji organizované kriminality. Ne všechny vlády těchto států přistoupily k tématu

³⁵⁴ Tamtéž, str. 10-11

³⁵⁵ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 45. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³⁵⁶ SOULEIMANOV, Emil a Petr POJMAN. In: *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012, s. 77. ISBN 978-80-87284-27-8.

³⁵⁷ KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Vietnamci přichází do Česka už šest desetiletí. *Radio Prague International* [online]. Praha: Český rozhlas, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vietnamci-prichazi-do-ceska-uz-sest-desetileti-8154594>

³⁵⁸ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 45. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³⁵⁹ Tamtéž, str. 45-46

³⁶⁰ Tamtéž, str. 46-47

³⁶¹ Tamtéž, str. 48

organizovaného zločinu s vážností, docházelo k častému zlehčování a adekvátní legislativa vznikala až pod tlakem mezinárodních organizací³⁶².

Studie z roku 1999 poukazuje i na některé negativní vlivy integračních procesů, resp. jejich realizace za každou cenu. Ve snaze přilákat zahraniční kapitál se prosazovala absolutní otevřenost vůči zahraničnímu obchodu³⁶³. Problémy byly identifikovány v obecném přecenění úlohy trhu a laxní regulaci trhu³⁶⁴. Nezkušenost obyvatel s podnikáním vedla k posunutým hodnotám a nedostatečným smyslem pro odpovědnost³⁶⁵.

Jako další problematickou oblast identifikovala studie sféru politiky a působení politických stran a politiků samotných. Nedostatečnou se jevila politická koncepce směřování společnosti, absentovala vidina dlouhodobé perspektivy a realizovány byly pouze dílčí kroky³⁶⁶. Kritizuje absenci působení politiky v zájmu celé společnosti, přičemž nevzbuzuje důvěru většiny populace – reaguje na ní spíše pohrdavě³⁶⁷. Liberální politika akcentující maximalizaci svobody podcenila možnost nemorální a ilegální subverze sebe sama, zejména během procesů privatizace majetku³⁶⁸. Došlo k neetickému propojení podnikatelského prostředí a politiky, v českém prostředí se vlastně poprvé objevuje myšlenka *too big to fail* – nemožnosti nebo nevole ponechat některé podniky krachu. Takové snahy paternalisticky ochraňovat podniky může být organizovaným zločinem vnímána jako slabost vhodná k exploataci³⁶⁹.

Došlo k rozšíření mentality konzumerismu, která klade důraz na velký přísun peněz. Představa neschopnosti pramenící z nemožnosti peníze vydělat se rozšířila ve společnosti. Taková mentalita může sklouznout k páchání trestné činnosti, jen aby se mohl jedinec prezentovat navenek jako úspěšný³⁷⁰.

Problém organizované kriminality čelil bagatelizaci z řad politické reprezentace³⁷¹. Boji s organizovanou kriminalitou nebyly věnovány ani potřebné finanční prostředky či adekvátní personální substrát³⁷².

Společnost rozdělávaly debaty na vyrovnáním se s totalitní minulostí státu. Z perspektivy některých jedinců stát neudělal dostatek, aby se od vazeb na komunistický režim oprostil.

³⁶² CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 13,14. ISBN 80-86008-68-1

³⁶³ Tamtéž, str. 15

³⁶⁴ Tamtéž, str. 60-61

³⁶⁵ Tamtéž, str. 63

³⁶⁶ Tamtéž, str. 16

³⁶⁷ Tamtéž, str. 17

³⁶⁸ Tamtéž, str. 18

³⁶⁹ Tamtéž, str. 19

³⁷⁰ Tamtéž, str. 95

³⁷¹ Tamtéž, str. 20-21

³⁷² Tamtéž, str. 46

Z jiného úhlu pohledu se v některých oblastech, kupříkladu v justici a policii, prosadili radikální, ale nekoncepční, změny. Téma je předmětem debat i dodnes. Spojení osob, které jsou kvůli své minulosti snadným terčem vydírání a osob, které nejsou dostatečně kvalifikované pro některé odborné pozice, tvoří užitečnou kombinaci pro kriminální organizace. Neprofesionální pracovníci představují navíc slabost celého systému. Justice a policie ztratila v devadesátých letech na autoritě a prestiži³⁷³.

Různorodé kriminogenní faktory lze i v současnosti hledat v oblasti české politiky – přetrvává preference vlastních, resp. stranických, zájmů nad zájmy celospolečenskými, podceňování problému organizované kriminality a neochota ho řešit s důsledností, lobbistické vazby a korupce³⁷⁴.

Korupce je samostatným jevem, který má nicméně silnou vazbu na organizovanou kriminalitu. Organizovaný zločin díky korupci může realizovat své aktivity nerušeně nebo ve větším měřítku. Projevuje se často neprůhledným a problematickým financováním politických stran, se kterým se u nás šlo setkat už v devadesátých letech³⁷⁵. Možné je také uplácení specifických politiků a jejich získání pro spolupráci s organizovaným zločinem. Participace na aktivitách organizovaného zločinu může být započata i naivitou politika, který si nedává pozor, s kým se vlastně stýká. Nevyhledává si informace o osobách, s nimiž má kontakt a jedná s nimi nevhodně důvěrným způsobem³⁷⁶. Organizovaný zločin se nezaměřuje s korupčními úmysly pouze na politiky, ale i pracovníky státní správy. V devadesátých letech kupříkladu uplácení pracovníků celní správy doprovázelo realizaci v podstatě všechny pokusy o pašování³⁷⁷. Vždy je snaha získat osoby se strategickým postavením – ať už v politice, státní správě či justici.

Pokud se budeme chtít podívat na stav korupce v současné České republice, můžeme se obrátit na Transparency International, která pravidelně zveřejňuje Index vnímání korupce, žebříček globálního rozměru. Česká republika si v roce 2022 polepšila oproti předchozím letům a znovu se dostala na hodnotu šestapadesát bodů ze sta, umístila se tak na jednačtyřicátém místě v rámci žebříčku. Je patrný bodový vzestup mezi dekádami, kdy ještě v první polovině předchozího desetiletí se hodnoty pohybovaly kolem horních hodnot čtyřiceti bodů³⁷⁸. Přes toto zlepšení Česko zaostává za průměrem Evropské unie, které je na čtyřiašedesáti bodech ze sta.

³⁷³ Tamtéž, str. 20, 48

³⁷⁴ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 52, 55-56. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³⁷⁵ CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 24, 25. ISBN 80-86008-68-1

³⁷⁶ Tamtéž, str. 29

³⁷⁷ Tamtéž, str. 43

³⁷⁸ Corruption Perceptions Index. *Transparency International* [online]. Berlín: Transparency International, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/cze>

Transparency International jako příčinu vidí nedostatečně vyřešenou strategii omezování korupce. Jako problematickou vidí zejména malou ochotu k vytvoření dlouhodobé strategie a malé odhodlání k systémovým změnám. Antikorupční iniciativa v legislativní oblasti je v českém prostředí hlavně díky vlivu Evropské unie a jiným mezinárodním organizacím jako je Skupina států proti korupci, nebo FATF. Transparency International chápe současný stav jako stagnaci, kdy se Česko neposouvá dopředu, ale ani nepropadá. Ze zemí tzv. Visegrádské čtyřky si Česká republika v roce 2022 vedla nejlépe, poprvé předběhla Polsko³⁷⁹.

Osoby někdy nejde získat pro spolupráci s kriminálními organizacemi pouze finančními pobídkami – nastupuje využití zranitelnosti jedince vydíráním citlivými informacemi. Ze současnosti jsou kupříkladu známy případy podezřelého studia, kdy někteří jedinci získali titul velmi rychle oproti průměrné době studia. U takových osob se velmi snadno otevírá prostor pro manipulaci³⁸⁰.

Studie IKSP z roku 1999 se věnovala řadě dalších faktorů v oblasti státní správy. Zvláštní pozornost byla věnována procesům reorganizace zpravodajských služeb³⁸¹, neexistenci některých specializovaných institucí pro boj s vybranou kriminalitou³⁸², či nedostatkům v personální práci v relevantních resortech³⁸³.

V současnosti se v boji s organizovanou kriminalitou a specifickými formami závažné kriminality angažují nyní už specializované útvary. Nejznámějším je zřejmě Národní centrála proti organizovanému zločinu (NCOZ) jako útvar Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV)³⁸⁴. Jako finanční zpravodajská jednotka u nás působí Finanční analytický úřad (FAÚ)³⁸⁵.

Česká justice se dlouhodobě potýká s vytížením kapacit soudů. Na vytíženosti má podíl dlouhá průměrná délka trestního řízení v Česku, ale i nedostatečné personální obsazení soudů³⁸⁶.

Z výše uvedeného vyplývá, že řada kriminogenních faktorů organizovaného zločinu, které šlo pozorovat už v devadesátých letech minulého století, s námi zůstala doposud a české

³⁷⁹ Česku chybí dlouhodobá strategie omezování korupce, odhaluje Index vnímání korupce. Odpovědnost nesou politici. *Transparency International* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2022/>

³⁸⁰ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 52,54. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

³⁸¹ CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 41. ISBN 80-86008-68-1

³⁸² Tamtéž, str. 42

³⁸³ Tamtéž, str. 44

³⁸⁴ Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpvc.aspx>

³⁸⁵ O úřadu. *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickurad.cz/o-uradu>

³⁸⁶ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 67. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

prostředí je stále zažívá. V případě některých kriminogenních faktorů možná ve slabší podobě než dříve. Z toho důvodu je u některých faktorů promixovaná historická a současná perspektiva s ohledem na skutečnost, že dublování týchž pozorování se nejevilo jako vhodné. V následujících odstavcích se chci zmínit o několika specifických kriminogenních faktorech modernějšího charakteru.

Velmi aktuálními kriminogenními faktory jsou současné události destabilizující běžné fungování společnosti uvnitř i vně území České republiky – relevanci mají třeba takové události, které jsou globálního charakteru, nebo se dotýkají blízkých států. Již v předchozí části byly zmíněny některé aktuální faktory ovlivňující kriminalitu v České republice obecně – pandemie nemoci covid-19 a válka na Ukrajině. Pandemie covidu-19 se jako celosvětový fenomén promítla do řady oblastí – veřejným zdravím počínaje a ekonomikou konče. Válka na Ukrajině má globální význam z hlediska poskytnutí podpory Ukrajině státy mimo Evropu a z hlediska ostrakizace Ruska na mezinárodním poli díky implementaci různorodých sankcí, největší dopady má ale kromě vlivu na Ukrajinu samotnou taky pro sousední státy v konfliktu nezapojené, zejména kvůli uprchlické vlně.

Pandemie nemoci covid-19 ovlivnila kriminalitu celkově, s daty zaměřenými na kontextualizaci pandemie a organizovaného zločinu se na evropské úrovni můžeme setkat v dokumentu SOCTA 2021, kde Europol poskytuje predikce dlouhodobého hlediska vlivu pandemie³⁸⁷. Pašeráci zboží se dokázali rychle zaměřit na nedostatkové komodity, když došlo k narušení obchodních přepravních tras³⁸⁸. Padělky zdravotnických materiálů, či zdravotnické materiály v neodpovídající standardům kvality, v Evropské unii za pandemie skokově narostly³⁸⁹. K nárůstu došlo v oblasti kyberkriminality, výrazně problematické je využití ransomwaru zacíleného proti nemocnicím³⁹⁰. Evropská unie evidovala nárůst kriminality v oblasti sexuálního zneužívání dětí a dětské pornografie – tedy trestnou činnost, v jejímž páchání hraje v dnešní době aktivní roli internet³⁹¹. Lze očekávat, že celoevropská data budou mít svůj odraz i v českých realitách – kupříkladu útoky na nemocnice za pandemie se v České

³⁸⁷ EUROPOL. *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021, s. 94-97. ISBN 978-92-95220-23-2.

³⁸⁸ Tamtéž, str. 94

³⁸⁹ Europol. Viral marketing – Counterfeits, substandard goods and intellectual property crime in the COVID-19 pandemic. Haag: 2020. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/viral-marketing-counterfeits-substandard-goods-and-intellectual-property-crime-in-covid-19-pandemic>

³⁹⁰ Covid-19: Ransomware. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/covid-19/covid-19-ransomware>

³⁹¹ Boj EU proti organizované trestné činnosti. In: *Consilium* [online]. Štrasburk: Rada EU, 2022 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-fight-against-crime/#empact>

republike odehrály také³⁹². V České republice došlo v době pandemie k obecnému poklesu kriminality³⁹³, zřejmě s ohledem na mimořádná opatření vlády během nouzového stavu, která omezovala pohyb osob³⁹⁴. Struktura kriminality se ale oproti roku pandemii předcházejícímu nezměnila, proporce různých druhů trestné činnosti zůstaly stabilní. Ani drogová kriminalita nebyla ovlivněna výrazně, vyjma na samém počátku, typově poklesl prodej drog prodávaných v nočních podnicích³⁹⁵. Vzrostl zájem o zásilkové služby, který se projevil i na dopravě nelegálního zboží³⁹⁶.

Už dřívější konflikt na Ukrajině, vypuklý v roce 2014, ovlivnil české kriminální prostředí³⁹⁷. Stávající expanze konfliktu na celé ukrajinské území je dalším destabilizačním prvkem, který může mít vliv na organizovanou kriminalitu. Rada Evropské unie na svém mimořádném zasedání v roce 2022 rozhodla o mobilizaci platformy EMPACT se záměrem pomoci členským státům v boji proti zločineckým sítím a jednotlivcům, zneužívajících války na Ukrajině. Očekávat se dá snaha parazitovat na tísní uprchlíků – Rada zmiňuje specificky obchodování s lidmi, podvody na internetu a zpronevěru finančních prostředků určených k podpoře uprchlíků nebo k obchodování se zbraněmi³⁹⁸. Policie České republiky v zájmu prevence takových podvodů natočila pro uprchlíky video, šířené zejména na sociálních sítích, s informacemi, jak se podvodům vyhnout. Zmiňované jsou nabídky urychleného vyřízení administrativy či zprostředkování zaměstnání³⁹⁹. Konkrétně se objevily v Česku případy vykořisťování v pracovněprávní oblasti, trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, či snaha přizivit se na sbírkách pro ukrajinské uprchlíky⁴⁰⁰.

³⁹² MAGDOŇOVÁ, Jana. Českou nemocnici opět napadli hackeri. Úřady tají, o jaké zařízení se jedná. In: *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2021, 12. 1. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-v-cesku-aktualne-kyberneticky-utok-na-nemocnice_2101120758_oro

³⁹³ SCHEINOST, Miroslav. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021, s. 13. ISBN 978-80-7338-196-7.

³⁹⁴ Příkladem takového opatření může být např. usnesení Vlády České republiky ze dne 15. března 2020 č. 215, o přijetí krizového opatření o zákazu volného pohybu osob. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Omezeni-pohybu-osob.pdf>

³⁹⁵ SCHEINOST, Miroslav. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021, s. 133. ISBN 978-80-7338-196-7.

³⁹⁶ Tamtéž, str. 127

³⁹⁷ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 55-84. ISBN 978-80-7338-171-4.

³⁹⁸ Mimořádné zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci, 28. března 2022. Hlavní výsledky dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/jha/2022/03/28/>

³⁹⁹ Preventivní informace pro občany Ukrajiny na území ČR. In: *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2022, 11. 3. 2022 [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-pro-obcany-ukrajiny-na-uzemi-cr.aspx>

⁴⁰⁰ DOUBRAVOVÁ, Barbora a Michaela ENDRŠTOVÁ. Verbují je k nevýhodné práci i nucené prostituci. Ukrajinci se stávají obětí podvodů. In: *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-01-02].

Česká republika je cílovou zemí pro mnoho uprchlíků. Proto může být do budoucna riziková nezvládnutá integrace nově příchozích. Problematický může být kupříkladu nesoulad mezi dosaženou úrovní příchozích, kteří jsou často vysokoškolsky vzdělání, a dosaženou pracovní pozicí v českém prostředí⁴⁰¹. Otazníky jsou i nad nedostatky integrace ukrajinských dětí do českých škol, kde je komplikované řešit nedostatečnou úroveň znalosti češtiny⁴⁰².

Zcela specifickou otázkou je integrace občanů Ukrajiny, kteří jsou členové romské minority. Jedná se o uprchlíky, kteří dorazili hlavně v letních měsících roku 2022. Potencionální zranitelnost těchto osob zvyšuje i mediálně často opakovaná nepodložená informace, že příchozí uprchlíci mají jak ukrajinské, tak maďarské občanství – měli by tak vyhledat pomoc primárně v Maďarsku⁴⁰³. Pro neziskovou organizaci Romea ale mluvčí policejního prezidia potvrdil, že většina v tu dobu kontrolovaných osob měla pouze občanství ukrajinské, dvojí občanství mělo minimum identifikovaných⁴⁰⁴. U některých romských příchozích byla údajně pomoc ztížena jiným jazykovým vybavením, protože jejich hlavním jazykem měla být maďarština, ale tato skutečnost byla v mediálním prostoru taky značně přeceněna. Podle výzkumu PAQ Research většina romských uprchlíků z Ukrajiny hovoří ukrajinsky. Většina romských uprchlíků se v současnosti potýká s materiálním nedostatkem, žijí na ubytovnách či v uprchlických táborech – včetně stanových městeček. Dalším problémem s integrací je i neochota administrativy, kdy se většina romských uprchlíků setkala s diskriminací na úradech. Valná většina dětí romských uprchlíků propadla českým vzdělávacím systémem⁴⁰⁵. To vše jsou potencionální kriminogenní faktory, protože ukazují na ostrakizaci specifické skupiny migrujících osob, která je omezuje v účasti na české společnosti. Velká část dobrovolnického zázemí pro příchozí uprchlíky nebyla dlouhodobě podpořena a v narůstající nezvladatelnosti, která kulminovala v letních měsících roku 2022, se rozhodlo o ukončení některých projektů. Pražské centrum pro uprchlíky (KACPU)

Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/verbuji-je-k-praci-na-fero/r~7b316026ab6f11ec9ba00cc47ab5f122/>

⁴⁰¹ KAVANOVÁ, Markéta. Nevyužité kvalifikace, malé mzdy a jazyková bariéra. Výzkum popsal problémy uprchlíků na trhu práce. In: *PAQ Research I Daniel Prokop* [online]. Praha: PAQ Research, z. ú., 2022, 19. 12. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/prace-ukrajinskych-uprchliku-v-cesku>

⁴⁰² BARTONÍČEK, Radek. Začleňování uprchlíků z Ukrajiny drhne, kritizují experti. Zvládneme to, říká Rakušan. In: *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2022, 10. 6. 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cesko-integrace-ukrajincu/r~ddb245d6e66a11ecba5b0cc47ab5f122/>

⁴⁰³ ČR bude uprchlíkům s maďarským pasem nabízet odvoz vlaky do Maďarska. *České noviny* [online]. Praha: ČTK, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cr-bude-nabizet-uprchlikum-s-madarskym-pasem-odvoz-vlaky-do-madarska/2205361>

⁴⁰⁴ Nafouknutá bublina kolem Romů s maďarskými pasy splaskla. Z více jak 5 tisíc prověřovaných mělo maďarský pas pouze 150 uprchlíků. *Romea* [online]. Praha: Romea, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/nafouknuta-bublina-kolem-romu-s-madarskymi-pasy-splaskla.z-vice-jak-5-tisic-proverovanych-melo-madarskych-pas-pouze-150>

⁴⁰⁵ KORBEL, Václav. Většina romských uprchlíků v Česku mluví ukrajinsky. Trápí je válečné trauma a materiální nedostatek. *PAQ Research* [online]. Praha: PAQ Research, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/ua-romove>

ukončilo svou činnost s odkazem na přetížení kapacit. Před zavřením apeloval tehdejší primátor hlavního města Prahy, Zdeněk Hřib, na rovnoměrné přerozdělování příchozích uprchlíků mezi různé kraje České republiky, s cílem zavření centra zabránit⁴⁰⁶. Naštěstí ne všechny organizace s pomocí skončily, kupříkladu na pražském Hlavním nádraží pořád funguje Iniciativa Hlavák, jejíž existence započala během předchozí uprchlické krize v roce 2015⁴⁰⁷. Přes úctyhodnou vytrvalost některých skupin ale nelze do budoucna slepě počítat s iniciativou veřejnosti a neziskového sektoru – jejich možnosti nejsou neomezené a dlouhodobý nezájem ze strany politiků nevyřeší.

Pokud překročíme pomyslné hranice ukrajinské uprchlické krize, pak se v České republice můžeme setkat ještě s jedním dalším potencionálním problémem v oblasti pomoci uprchlíkům. V roce 2022 ukončilo Ministerstvo vnitra spolupráci s Organizací pro pomoc uprchlíkům (OPU). OPU zajišťovalo právní, sociální a psychologickou pomoc v azylových táborech České republiky. Organizace se zabývá poskytováním služeb uprchlíkům, kteří žádají o mezinárodní ochranu, což není případ většiny příchozích Ukrajinců. Služby vybudované OPU by byly ideální kupříkladu pro případné uprchlíky z Ruska nebo Běloruska. Navíc se dosud můžeme setkat s uprchlíky z jiných oblastí jako je Írán, Afghánistán, Kongo nebo Somálsko, pro které byla původně spolupráce navázána a u kterých má OPU zkušenosti s vyhledáváním osob vhodných pro udělení azylu⁴⁰⁸. Pro příchozí Rusy a Bělorusy by systém služeb byl vhodný nejvíce, obzvláště vzhledem k současnému českému postoji k poskytování víz občanům Ruské federace. V zájmu solidarity s Ukrajinou se rozhodlo o pozastavení vydávání víz Rusům a Bělorusům⁴⁰⁹. Osoby, které by se chtěly v České republice usadit tak nyní nemohou využít vstřícné vízové politiky z předchozích let – otevírá se jim přijetí v případě, že se jedná o uprchlíky vyhledávající mezinárodní ochranu z důvodu persekuce v domovském státě. Ruská menšina je jednou z početnějších národnostních menšin Česka⁴¹⁰, potencionální zázemí zde mohou hledat osoby i nadále – i ilegálními způsoby. Jak jsem zmínila výše, v obdobných

⁴⁰⁶ Pražské KACPU má zítra poslední den provozu, Hřib nadále chce změnu systému. *České noviny* [online]. Praha: ČTK, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/prazske-kacpu-ma-zitra-posledni-den-provozu-hrib-nadale-chce-zmenu-systemu/2219320>

⁴⁰⁷ Aktuality. *Iniciativa Hlavák* [online]. Praha: Iniciativa Hlavák, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://iniciativahlavak.cz/aktuality/>

⁴⁰⁸ TROJAN, František. Už to asi nevyhrajeme. Na ministerstvu vnitra končí Organizace pro pomoc uprchlíkům. *RESPEKT* [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/uz-to-asi-nevyhrajeme-na-ministerstvu-vnitra-skonci-organizace-pro-pomoc-uprchlikum>

⁴⁰⁹ Nařízení vlády č. 200/2022 Sb., o nepřijatelnosti žádostí občanů třetích zemí o udělení oprávnění k pobytu na území České republiky podávaných na zastupitelských úřadech, zákon č. 175/2022 Sb., o dalších opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invází vojsk Ruské federace a o změně dalších zákonů v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invází vojsk na Ruské federace

⁴¹⁰ Národnost. *Ščítání 2021* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

obdobích krize lze počítat s možným parazitismem na tísní uprchlíků – nejinak tomu může být i v případě Rusů a Bělorusů. Proto se v současných souvislostech jeví rozhodnutí Ministerstva vnitra o ukončení spolupráce s OPU jako zvláštní volba, i přes skutečnost, že o ukončení spolupráce bylo rozhodnuto ještě v období, kdy byl ministrem vnitra Jan Hamáček⁴¹¹. Navíc je nutno počítat s „dozvuky“ předchozí uprchlické krize. Ve skutečnosti se jedná o stále probíhající situaci, na které se často participuje organizovaný zločin. Europol kupříkladu v prosinci roku 2022 rozbil zločineckou síť zaměřenou na pašování migrantů, hlavně ze Sýrie a Turecka, přes Rusko a Bělorusko. Zločinecká síť měla na svědomí více jak stovku případů převaděčství a Europolem bylo zadrženo 61 osob⁴¹².

Pandemie covid-19 a následná eskalace konfliktu na Ukrajině se projevila na globální ekonomice, což je další výrazný kriminogenní faktor⁴¹³. Drahé ceny energií a nárůst inflace se projeví na populaci a mohou vést ke zvýšení kriminality kvůli snížení životní úrovně obyvatel. Světové krize mají za následek další prohloubení rozdílů v bohatství států světa, přičemž tyto nerovnosti akcelerují ekonomickou migraci. Migrující osoby bez zázemí v cílové zemi jsou zvláště zranitelné vůči rekrutování z řad organizovaného zločinu⁴¹⁴.

Kromě aktuálních světových událostí měla na českou kriminalitu vliv změna v trestním právu hmotném. Došlo k novelizaci trestního zákoníku, díky které se změnila hranice škod. Některé skutky, které by podléhaly trestněprávnímu vypořádání tak spadly do kategorie přestupků⁴¹⁵.

4.3. Prevence organizované kriminality

Poslední část této kapitoly budu věnovat stručnému pojednání o prevenci organizované kriminality. Nejprve rozeberu nejobecnější aspekt prevence – tedy sociální prevenci. Následně se budu věnovat konkrétním organizacím, platformám a programům působících na mezinárodní úrovni, na úrovni Evropské unie a na úrovni České republiky. Málokdy je program zaměřen na organizovanou kriminalitu jako takovou, častější je výskyt programů zaměřených na konkrétní

⁴¹¹ TROJAN, František. Už to asi nevyhrajeme. Na ministerstvu vnitra končí Organizace pro pomoc uprchlíkům. *RESPEKT* [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/uz-to-asi-nevyhrajeme-na-ministerstvu-vnitra-skonci-organizace-pro-pomoc-uprchlikum>

⁴¹² <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/61-arrested-so-far-for-smuggling-migrants-to-eu-belarus-and-russia>

⁴¹³ CEJP, Martin. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 49. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

⁴¹⁴ Tamtéž, str. 49

⁴¹⁵ Článek 1 bod 19 zákona č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

trestné aktivity často páchanou organizovaným způsobem. I v takových případech se budu věnovat shrnutí samotného programu.

V nejobecnější rovině přispívají prevenci kriminality výrazné celospolečenské politiky zaměřené na boj s chudobou, na zvyšování úrovně vzdělání, na zlepšování příležitostí v zaměstnání, na pomoc vyloučeným lokalitám či na integraci minorit. Snahou těchto politik je zmírnit nepříznivé dopady ekonomických a jiných společenských podmínek. Málodky se o podobných programech uvažuje jako čistě o prevenci kriminality, protože jde ve skutečnosti o širší sociální politiku. Prevence kriminality je v tomto případě vlastně pozitivní externalitou. Jedná se o nejkomplicovanější prevenci na realizaci. Vzhledem k tématu práce má i tato sociální prevence podstatný význam, protože, jak jsem popsala v předchozích kapitolách, organizovanému zločinu se mimořádně daří v dobách společenských nepokojů a nestability. V českém kontextu zaznamenal organizovaný zločin vzestup po pádu komunistického režimu, který sebou přinesl změnu rozsáhlých ekonomických a společenských proměn. Situace se v následujících dekáдах pravděpodobně stabilizovala nejen díky konzistentnímu potírání organizované kriminality ze strany represivních orgánů státní moci, ale i díky konzistentně zlepšující se ekonomické situaci země a ustálení dalších společenských poměrů.

Pokud se přesuneme ke konkrétním organizacím, jejichž působení má souvislost s potíráním a prevencí organizovaného zločinu, tak z mezinárodněprávní perspektivy je významné působení Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC). OSN se svými aktivitami na poli mezinárodního práva významně projevila různými mezinárodními úmluvami – o kterých bude blíže pojednáno v následující části mé práce. Tyto úmluvy ale nejsou jediným nástrojem, na kterém se UNDOC podílí. UNODC vytváří také tzv. vzorové zákony (*model laws*) o organizované kriminalitě, které mohou sloužit státům světa jako předobraz pro kvalitní legislativu. Státy mohou převzít vzorový zákon v jakémkoliv rozsahu, nebo se dokonce jen inspirovat. Vzorové zákony doplňují vhodně aktivity směřující k uzavření mezinárodních dohod, u kterých bývá přijetí dlouhým a komplikovaným procesem. Přijetí adekvátní právní úpravy, která dá konkrétní právní nástroje v boji s vybraným fenoménem, lze chápat jako velmi bazální podobu preventivního opatření. Právní úprava představuje základní stavební kámen pro boj s kriminalitou, a proto je angažmá mezinárodních organizací v pobízení k přijetí takové legislativy významnou aktivitou. Pro organizovanou kriminalitu jako takovou vydal UNODC vzorová ustanovení zákonů o organizované kriminalitě, s cílem podpořit úsilí států stát se smluvní stranou úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (UNTOC) a jejich protokolů. Druhé vydání vzorových ustanovení bylo vydáno roku 2021 a mělo by dát prostor každému státu, bez ohledu na právní kulturu či společenské tradice, pro adekvátní adaptaci. Pro

každé vzorové ustanovení je vypracováno vysvětlení, obvykle doplněno konkrétními příklady skutečných právních ustanovení z různých států⁴¹⁶.

Kromě vzorových zákonů má UNODC řadu jiných publikačních výstupů, které podporují sdílení osvědčené praxe a zvyšují tak schopnost odhalovat organizovanou kriminalitu. Pozoruhodnými publikacemi jsou různorodé přehledy případů, které na skutečných případech ukazují aplikaci různých ustanovení dohod OSN⁴¹⁷, popřípadě pokud není relevantní úmluva tak ukazují skutečné případy ze specifické trestněprávní oblasti zájmu⁴¹⁸. Jinak také publikuje tzv. *toolkity* – soubory strategií pro orgány činné v trestním řízení v boji se specifickou kriminalitou. Zajímavý je jak *toolkit* pro organizovanou kriminalitu samotnou, který obsahuje i část věnovanou prevenci⁴¹⁹, tak *toolkity* se strategiemi pro konkrétní aktivity s organizovanou kriminalitou spojované⁴²⁰.

Na unijní úrovni funguje od roku mezinárodní platforma Evropské sítě prevence kriminality (*European Crime Prevention Network – EUCPN*). Cílem platformy je sdílení znalostí o prevenci kriminality, podpora aktivit zaměřených na prevenci kriminality a pomáhat v realizaci unijních politik a strategií prevence⁴²¹. EUCPN každoročně uděluje Evropskou cenu prevence kriminality v rámci konání Konference dobré praxe⁴²² – naposledy cenu získalo Švédsko⁴²³. Platformě předsedá vždy jeden z členských států, přičemž se předsednictví pravidelně obměňuje – kopíruje se systém předsednictví Rady Evropské unie. Od roku 2023 má předsednictví Švédsko, které se bude věnovat prevenci kriminality spojené s pracovněprávním

⁴¹⁶ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, druhé vydání, Vídeň, 2021. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/21-05601_Model_Leg_Prov_eBook_English.pdf

⁴¹⁷ Kupříkladu: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Digest of cases of international cooperation in criminal matters involving the United Nations Convention against Transnational Organized Crime as a legal basis*, Vídeň, 2021. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Digest_Cases_International_Cooperation_UNTOC_Legal_Basis.pdf

⁴¹⁸ Kupříkladu: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Digest of Cyber Organized crime*, druhé vydání, Vídeň, 2022. Dostupné z: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/pdf/22-10875E_ebook_cb.pdf

⁴¹⁹ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Organized Crime Strategy Toolkit for Developing High-impact Strategies*, Vídeň, 2021, s. 15 a násl. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Strategies_Toolkit/OC_Strategy_Toolkit_Ebook.pdf

⁴²⁰ Kupříkladu: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME pro ICCWC: *Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit*, druhé vydání, Vídeň, 2022. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/Wildlife/Toolkit_e.pdf

⁴²¹ Evropská síť prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/eucpn/>

⁴²² European Crime Prevention Award and Best Practice Conference. *EUCPN* [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/service/bpc-ecpa>

⁴²³ Sweden: Risk Reduction Intervention. *EUCPN* [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/document/sweden-risk-reduction-intervention>

vykořisťováním⁴²⁴. Předchozí předsednictví patřilo České republice, která se zaměřila hlavně na práci s obzvláště zranitelnými oběťmi trestné činnosti a environmentální prevencí kriminality v rámci městské výstavby⁴²⁵. Platforma publikuje pravidelný newsletter, který informuje o různých strategiích prevence napříč unií. Pozornost si zaslouží pravidelně vydávané *toolboxy*, které představují dobrou praxi z unijních států, doporučení do budoucna a výsledky výzkumné činnosti EUCPN. Na svých webových stránkách poskytuje značnou řadu dalších dokumentů, přičemž velká část je věnovaná kriminalitě páchané organizovaně. Klasifikace jednotlivých dokumentů se odvíjí od typu trestné činnosti.

V dokumentu z roku 2021⁴²⁶ EUCPN apeluje na větší reakci proti organizovanému zločinu na lokální úrovni. Jako příklad efektivního lokálního programu prevence pro organizovanou kriminalitu dává švédský program – tzv. Sofielundský přístup⁴²⁷. V Malmö, na předměstí Södra Sofielund, se realizuje program za účasti osob z širokého spektra místní komunity – zapojeny jsou sportovní kluby, sdružení vlastníků nemovitostí a nájemníků, lokální podniky, místní správa a policie. Projekt se inspiroval u existující iniciativy na podporu podnikání. Přístup pomohl stabilizovat lokalitu ve které se realizovala jak závažnější trestná činnost, primárně drogová kriminalita, tak drobnější kriminalita, jako kupříkladu sprejerství. Obecně je snaha zvýšit vliv obyvatel na prostředí, ve kterém žijí. Zapojení běžných občanů je zajímavé zejména z hlediska prevence kriminality dětí a mladistvých, kteří v Södra Sofielund obvykle pomáhají starším pachatelům – hlavně v roli kurýrů, popřípadě plní jiné podřadné role. Lokální komunita začala doprovázet děti domů, občané samy organizují hlídky na předměstí a zvláštní hlídky kolem škol v době konce vyučování. Cílem je předcházet možnému rekrutování dětí a mladistvých do služeb organizovaného zločinu. Shrnutí projektu zmiňuje další aktivity, mezi nimi kupříkladu kurzy sebeobrany specificky pro mladé dívky a matky nebo skupinové úklidy odpadků. Z konkrétních klasičtějších opatření prevence lze zmínit zvýšení počtu přítomných záznamových zařízení a zvýšení počtu policejních hlídek v lokalitě. Úspěch Sofielundského přístupu dokládá předpověď toho, že předměstí bude brzy odebráno z policejního seznamu specificky znevýhodněných oblastí⁴²⁸. Na tento seznam se Södra

⁴²⁴ První newsletter EUCPN roku 2023 je zde! *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prvni-newsletter-eucpn-roku-2023-je-zde/>

⁴²⁵ MINISTERSTVO VNITRA. *Priority ČR pro předsednictví v rámci EUCPN*. Praha, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/4-priority-cr-pro-predsednictvi-v-eucpn-pdf.aspx>

⁴²⁶ EUCPN. *BOŘENÍ MÝTŮ BOJ PROTI ZÁVAŽNÉ A ORGANIZOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI: MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE NEBO MÍSTNÍ PŘÍSTUPY?*. Brusel, 2021. Dostupné také z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2201_Mythbuster_3_CZ.pdf

⁴²⁷ Tamtéž, str. 7

⁴²⁸ *Sofielund Approach*. Malmö, 2018, s. 3. Dostupné také z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/SE_ECPA_2019.pdf

Sofielund dostalo kvůli rozsáhlé kriminalitě, pro lokalitu nebyla neobvyklá střelba či zapálená auta. Obyvatelé se dříve báli chodit i na vlastní dvorky nebo do jiných společných prostor bytových domů, aby se sami neohrozili vyrušením pachatelů při prodeji drog. Vyhrožování a zastrašování místních bylo běžným jevem. K největší eskalaci došlo v roce 2012, kdy se v Södru Sofielund odehrála série vražd⁴²⁹. Odebrání ze seznamu znevýhodněných oblastí má dokládat úspěch tohoto programu, který operuje na lokální úrovni. EUCPN takové projekty podporuje zejména ze dvou důvodů – ne každá organizovaná kriminalita je realizována mezinárodním molochem, na který je potřeba reagovat opatřeními nadnárodního rozsahu, a naopak každá organizovaná kriminalita má vždy lokální dopady. EUCPN proto sezdává imanentní zájem na potírání organizovaného zločinu i na nejnižších institucionálních úrovních⁴³⁰.

Vyjma trestněprávního přístupu k řešení problému organizované kriminality EUCPN podporuje i správněprávní potírání organizovaného zločinu. Za účelem správněprávního řešení problematiky vznikla v roce 2010 *European Network on the Administrative Approach* (ENAA), v češtině Evropská síť pro administrativní přístup v boji proti závažné a organizované trestné činnosti. Správněprávním přístupem je zde myšleno několik věcí. Nejprve je myšleno na snahu předcházet pachatelům v přístupu k veřejné správní infrastruktuře, tedy aby pachatelé nemohli zneužít procesy na přiznání různých povolení a dotací, nebo aby se nemohli zúčastnit výběrových řízení. Dále jde i o aplikaci správního práva ve snaze zabránit či bojovat s protiprávním jednáním pachatelů, jako kupříkladu skrze různé dozorové procesy. Prostředky správního práva zde mají doplnit trestněprávní reakci⁴³¹.

V prostředí České republiky je prevence kriminality realizována ve třech rovinách. První rovina je představována meziřesortní spoluprací. Jde o nejvyšší úroveň, protože je představována vládní politikou prevence, kterou pro ni zpracovává Republikový výbor pro prevenci kriminality a Poradní sbor pro situační prevenci kriminality. Druhá rovina operuje na úrovni jednotlivých resortů ministerstev. Nakonec se realizuje prevence na místní úrovni, do které se zapojují orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a mnohé další. Nejúčinnějšími programy jsou ty, které operují na místní úrovni⁴³².

Co se týče specificky problematiky prevence organizované kriminality v České republice, tak ta je neodmyslitelně spjata s obecnou prevencí kriminality, přičemž musíme zohlednit

⁴²⁹ Tamtéž, str. 4

⁴³⁰ EUCPN. *BOŘENÍ MÝTŮ BOJ PROTI ZÁVAŽNÉ A ORGANIZOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI: MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE NEBO MÍSTNÍ PŘÍSTUPY?*. Brusel, 2021, s. 4-6. Dostupné také z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2201_Mythbuster_3_CZ.pdf

⁴³¹ European Network on the Administrative Approach tackling serious and organised crime. EUCPN [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/enaa>

⁴³² Prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>

některá specifika. V současnosti neexistují v tuzemsku samostatné programy specializující se na prevenci organizované kriminality jako zvlášť vyčleněného jevu – prevence organizované kriminality je realizována skrze obecně zaměřené programy prevence a skrze programy zaměřené na konkrétní trestnou činnost. Příkladem programu zaměřeného na konkrétní trestnou činnost je kupříkladu program Ministerstva vnitra s názvem Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Jde o program prevence zaměřený na viktimitu a na pomoc obětem trestných činů.

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zajišťuje Ministerstvo vnitra spolu s partnerskými neziskovými organizacemi⁴³³ a pražskou pobočkou Mezinárodní organizace pro migraci. Má za cíl podporovat oběti a chránit jejich lidská práva a svobody. Dále program usiluje o motivování obětí k ochotě svědčit před orgány činnými v trestním řízení. Program je zaměřen na oběti starší 18 let. Potencionální okruh účastníků sestává buď z občanů České republiky, u kterých existuje důvodné podezření, že se stali oběťmi obchodování s lidmi – ať už na území Česka nebo v zahraničí, nebo na občany Evropské unie a občany třetích států, u kterých musí být důvodné podezření, že se stali oběťmi obchodování s lidmi v Česku nebo byli do Česka za tímto účelem dopraveni. Klientem programu se oběť stane z iniciativy Policie České republiky nebo partnerské neziskové organizace, přičemž jde o zařazení se souhlasem oběti. Účast je dobrovolná. Potencionální klienti programu musí přerušit kontakt s kriminálním prostředím a dodržovat bezpečnostní opatření, které doporučí nezisková organizace nebo Policie České republiky. Samotné zařazení do programu provádí Ministerstvo vnitra po přezkoumání tzv. vstupního prohlášení. Ministerstvo vnitra může v případě nutnosti právně ošetřit pobyt oběti v České republice. Poté, co je pravděpodobná oběť ministerstvem do programu zařazena, začne běžet 60denní lhůta, před jejímž uplynutím se musí oběť rozhodnout, jestli bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. I před uplynutím této lhůty začnou být oběti k dispozici různé služby a výhody s členstvím v programu spojené. Klíčovou službu představuje vysvobození z kriminálního prostředí. Dále se sem řadí základní materiální zabezpečení osoby poskytnutím ubytování, jídla a ošacení. K dispozici je zdravotní poradenství, včetně psychologické pomoci. Klienti mají nárok na právní pomoc, včetně pomoci s legalizací pobytu. Obětem je umožněn i dobrovolný návrat do vlasti díky zapojení Mezinárodní organizace pro migraci. Součástí

⁴³³ Jedná se o následující organizace: La Strada Česká republika, Diakonie Českobratrské církve evangelické a Arcidiecézní Charita Praha, projekt Mandala.

programu jsou i další služby. Účast oběti končí, pokud si to oběť sama přeje, nebo pokud je vyřazena ze stanovených důvodů, popřípadě návratem do vlasti, pokud je obětí cizinec⁴³⁴.

Největší výzvu pro úspěšnou realizaci programu představuje úspěšná identifikace obětí obchodování s lidmi, přičemž tato identifikace je základním předpokladem pro poskytnutí pomoci⁴³⁵.

⁴³⁴ Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/obeti-obchodovani-s-lidmi/>

⁴³⁵ Zjištění projektu TRIPS: Problémy s identifikací obětí obchodování s lidmi mezi držiteli mezinárodní ochrany. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. Praha: Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.opu.cz/cs/2021/04/zjisteni-projektu-trips-problemy-s-identifikaci-obeti-obchodovani-s-lidmi-mezi-drziteli-mezinarodni-ochrany/>

5. Kontrola organizované kriminality

V této části se budu věnovat právním nástrojům kontroly organizovaného zločinu v rámci tří kapitol. Kromě právních nástrojů se budu v kapitole věnovat i krátkému představení vybraných institucí podílejících se na potírání organizovaného zločinu v mezinárodním, evropském a tuzemském měřítku. Kromě toho také představím instituce zaměřené na boj se specifickou agendou, která má významnou souvislost s organizovanou kriminalitou. Jde o instituce zabývající se bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti – ať už na poli mezinárodním jako FATF a MONEYVAL, nebo vnitrostátním, jako je Finanční analytický úřad.

První podkapitola je věnovaná nástrojům v oblasti mezinárodního práva, popřípadě mezinárodním organizacím přímo zapojeným do boje s kriminalitou jako je INTERPOL.

Druhá je zaměřená na unijní instituce působící v oblasti justice, jako je Úřad evropského veřejného žalobce, Europol či Eurojust. Budu se věnovat také nástrojům v rámci práva Evropské unie, jako je cyklus EMPACT a pak prostředky z unijní legislativy.

Třetí obsahuje prostředky vnitrostátního práva. Tradiční prostředky boje s kriminalitou v konfrontaci s organizovaným zločinem nedosahují kýžených výsledků. Proto budu velkou část podkapitoly zaměřené na vnitrostátní právo věnovat konkrétním právním prostředkům v boji s organizovanou kriminalitou.

V poslední podkapitole se budu věnovat získaným poznatkům ohledně vybraných institucí a legislativních prostředků a rozeberu krátkou úvahu *de lege ferenda* o možném budoucím směřování v této oblasti.

5.1. Mezinárodní organizace a mezinárodní právo

5.1.1. Organizace spojených národů (OSN)

5.1.1.1. Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (UNTOC)

Mezníkem v boji proti organizované kriminalitě byla konference v Neapoli konající se roku 1994, na které zazněly podněty k přijetí mezinárodní konvence zabývající se organizovanou kriminalitou. Na konferenci byl přijat celosvětový akční plán organizovanému mezinárodnímu zločinu⁴³⁶, stvrzený rezolucí Valného shromáždění OSN⁴³⁷. V roce 1996 započaly práce na úmluvě, kterou dnes známe pod zkratkou UNTOC. Úmluva byla dokončena a přijata v roce 2000, v platnost vešla pro většinu signatářů v roce 2003. Smluvní stranou úmluvy byla v roce

⁴³⁶ SCHEINOST, Miroslav. *Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, s. 4. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0891-6.

⁴³⁷ United Nations. Naples Political Declaration and Global Action Plan against Organized Transnational Crime : resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/49/159. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/172274>

2000 i Česká republika, která ale úmluvu ratifikovala až v roce 2013⁴³⁸. Součástí Úmluvy jsou tři doplňkové protokoly, které Česká republika podepsala v letech 2002 a 2013. Dva z protokolů vstoupily pro Českou republiku v platnost v roce 2013 a poslední ze tří až v roce 2015.

Jedná se o nejdůležitější mezinárodněprávní nástroj boje proti organizované kriminalitě. Deklarovaným cílem Úmluvy je podporovat spolupráci za účelem účinnějšího předcházení a boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Za účelem posílení schopností smluvních stran bojovat s nadnárodním organizovaným zločinem a kontrolování provádění Úmluvy existuje konference smluvních stran Úmluvy. Smluvní státy se zavazují k dodržování řady opatření a k reflexi úmluvy v rámci vnitrostátního práva. Mezi závazky patří přijetí skutkových podstat kriminalizující trestnou součinnost v podobě účasti na organizované zločinecké skupině, legalizaci výnosů z trestné činnosti, korupci a přijmout související opatření⁴³⁹. Signatáři se zavazují zavést trestní odpovědnost právnických osob⁴⁴⁰. Jiná ustanovení se týkají kupříkladu mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech⁴⁴¹. Signatáři se zavazují vyvíjet snahu o prevenci nadnárodního organizovaného zločinu skrze různá opatření⁴⁴².

Text Úmluvy sestává z 41 článků. Článek 2 obsahuje v písm. a) definici organizované zločinecké skupiny: „*strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch*“

Tato definice je dále relevantní o pro českou právní úpravu, viz třetí podkapitola této části.

Úmluva užívá dalších důležitých terminologických pojmů. Jedná se kupříkladu o pojem strukturovaná skupina nebo o pojem predikativní trestný čin. Vzhledem k tomu, že výše zmíněná definice sama užívá pojmu strukturovaná skupina, tak má smysl ho uvést i zde. Definice se nachází v článku 2 písm. c) Úmluvy: „*znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu*“

Výše jsem zmínila, že k Úmluvě patří tři protokoly. Jedná se o **Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky**⁴⁴³ o pětadvaceti člancích. Pak jde o **Protokol proti**

⁴³⁸ Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴³⁹ Článek 5 až 9 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴⁰ Článek 10 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴¹ Článek 13, 16 a násl. Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴² Článek 31 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 77/2013 Sb. m. s., o Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich součástí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi⁴⁴⁴ o jednadvaceti člancích. Nakonec existuje ještě **Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi**⁴⁴⁵ o dvaceti člancích. Jak bylo řečeno výše, první dva jmenované protokoly vstoupily pro Českou republiku v platnost roku 2013, poslední jmenovaný až roku 2015.

5.1.1.2. Další dokumenty OSN

Příkladem další mezinárodní smlouvy na půdě OSN je Úmluva OSN proti korupci (UNCAC), kterou dlouho Česká republika nechtěla ratifikovat. Úmluva byla přijata roku 2003 a Českou republikou podepsána v roce 2005. K ratifikaci došlo až v roce 2013⁴⁴⁶. Protesty byly odůvodněné požadavkem Úmluvy na trestní odpovědnost právnických osob za korupční trestné činy⁴⁴⁷. S přijetím zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim tyto protesty ustaly.

5.1.2. FATF a MONEYVAL

Finanční akční výbor (FATF) je orgán věnující se vytváření mezinárodních standardů v boji s legalizací výnosů z trestné činnosti, financování terorismu a proliferace zbraní hromadného ničení⁴⁴⁸. Vznikl v roce 1989 na summitu G7 v Paříži⁴⁴⁹. Věnuje se hodnocení národních systémů opatření v této oblasti⁴⁵⁰, která provádí v souladu se svými doporučeními⁴⁵¹. Vydává seznam vysoce rizikových a nespolupracujících jurisdikcí⁴⁵², které sestávají z oblastí se zjištěnými výraznými nedostatky v rámci prováděného hodnocení nebo z oblastí zcela

⁴⁴⁴ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2013 Sb. m. s., o Protokolu proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich součástí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2015 Sb. m. s., o sjednání Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁴⁴⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů proti korupci

⁴⁴⁷ Česká republika se připojila k Úmluvě OSN proti korupci. In: *Transparency International* [online]. Praha: Transparency International, 2013 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/ceska-republika-pripojila-k-umluve-osn-proti-korupci/>

⁴⁴⁸ FATF. In: *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/fatf>

⁴⁴⁹ What we do. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>

⁴⁵⁰ Mutual Evaluations. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/mutual-evaluations.html>

⁴⁵¹ The FATF Recommendations. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

⁴⁵² High-risk and other monitored jurisdictions. *https://www.fatf-gafi.org/en/topics/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions.html* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions.html>

nespolupracujícími s výborem⁴⁵³. Dále se FATF věnuje publikační činnosti s cílem osvěty o trendech ve sféře praní špinavých peněz a financování terorismu⁴⁵⁴. Konkrétně se věnuje vydávání pokynů a doporučení pro různorodé adresáty, kterými rozhodně nejsou jen zapojené státy. Česká republika není jeho členem, na aktivitách se podílí prostřednictvím výboru při Radě Evropy, kterému budu věnovat následující odstavec.

Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu Rady Evropy (MONEYVAL) je přidruženým regionálním členským uskupením FATF. Vznikl v roce 1997. Česká republika je jeho členem, je zastoupena třemi stálými delegáty z Finančního analytického úřadu, Ministerstva spravedlnosti a České národní banky. MONEYVAL provádí vzájemná hodnocení členských zemí – jde o obdobu hodnocení zmíněného u FATF⁴⁵⁵.

Poslední úplná hodnotící zpráva pro Českou republiku od MONEYVALu je z roku 2018. V rámci klíčových zjištění zprávy je uvedeno, že financování terorismu je pro Českou republiku minimálním problémem oproti praní špinavých peněz⁴⁵⁶. V rámci hodnocení Česká republika dosáhla relativně dobrého výsledku, zejména pokud budeme srovnávat s předcházející vzájemnou hodnotící zprávou. Předchozí hodnocení shledalo u České republiky nedostatky, které nakonec České republice vysloužily přeražení do kategorie zvýšeného sledování. Česko bylo první evropskou zemí zařazenou do této kategorie⁴⁵⁷.

5.1.3. INTERPOL

Jde o mezivládní organizaci o 195 členech⁴⁵⁸, jejíž cílem je zprostředkovávat mezinárodní spolupráci policejních složek⁴⁵⁹. Už od počátku je spolupráce vybudovaná na snaze pomoci členským státům v oblasti zadržení a extradice osob, metod identifikace osob a myšlenky

⁴⁵³ FATF. In: *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/fatf>

⁴⁵⁴ Publications. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications.html>

⁴⁵⁵ MONEYVAL. In: *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/moneyval>

⁴⁵⁶ MONEYVAL. Zpráva z pátého kola vzájemného hodnocení České republiky. Štrasburk: MONEYVAL, 2018, s. 6. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/files/hodnotici-zprava-moneyval-2018-17-prosince-2018-cz.pdf>

⁴⁵⁷ DRAŽKOVÁ, Michaela. *Opatření AML v dohledu nad finančním trhem*. V Praze: C.H. Beck, 2021, s. 43-44. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-837-5.

⁴⁵⁸ What is INTERPOL?. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>

⁴⁵⁹ Legal framework. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Legal-framework>

vytváření centralizovaných informačních databází o pachatelích trestných činů⁴⁶⁰. Předchůdce INTERPOLu, *International Criminal Police Commission* (ICPC), vznikl roku 1923, Československo bylo jedním ze zakladatelských států. Organizace byla závislá na financování hostitelské země sídla, kterou bylo Rakousko. Moderní podobu INTERPOLu, kterou známe dnes, nabyla organizace teprve v roce 1956. Od počátku druhé poloviny padesátých let minulého století můžeme INTERPOL chápat jako skutečně autonomní instituci, s vlastními zdroji příjmů⁴⁶¹. Sídlo INTERPOLu je ve Francii, ve městě Lyon⁴⁶².

Co se týče specificky boje s organizovanou kriminalitou, INTERPOL se podílí na koordinaci různých iniciativ. Příkladem je třeba I-CAN namířená proti kalábrijské N‘dranghettě⁴⁶³.

5.2. Evropská unie

S rostoucí internacionalizací organizovaného zločinu i regionální uskupení mají větší zájem na koordinovaném přístupu k boji s organizovanou kriminalitou. Evropská unie je nejvýznamnějším uskupením tohoto typu pro Českou republiku. Probíhající proces europeizace trestního práva se výrazně promítá do přístupu unijní legislativy a ta pak ovlivňuje úpravu vnitrostátní. Je přítomný akcent na závazek vzájemné spolupráce členských států.

První část podkapitoly budu věnovat cyklu **EMPACT** a jeho významu pro unijní politiky v oblasti organizovaného zločinu. Dále se budu věnovat justičním orgánům Evropské unie s významem na potírání organizovaného zločinu. Zvláštní pozornost budu věnovat relativně novému **Úřadu evropského veřejného žalobce**. Domnívám se, že jde o důležitou novou instituci působící v rámci trestního řízení – zapojení České republiky do rozšířené spolupráce ovlivní do budoucna případy řešené v oblasti finančních zájmů Evropské unie. Poté se zaměřím na stručné představení **Europolu** a **Eurojustu**.

Kromě institucí, jimž budu věnovat samostatnou část v rámci této podkapitoly je na místě zmínit ještě **OLAF**. Evropský úřad pro boj proti podvodům, neboli OLAF, není justičním orgánem – má ale významný cíl, kterým je ochrana finančních zájmů unie. K dosažení tohoto cíle je vybaven pravomocí vyšetřovat jak instituce Evropské unie, tak instituce členských států,

⁴⁶⁰ INTERPOL then and now. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Our-History/INTERPOL-then-and-now>

⁴⁶¹ 1923 – how our history started. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Our-History/1923-how-our-history-started>

⁴⁶² What is INTERPOL?. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>

⁴⁶³ INTERPOL Cooperation Against ‘Ndrangheta (I-CAN). *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Crimes/Organized-crime/INTERPOL-Cooperation-Against-Ndrangheta-I-CAN>

samostatně nebo v součinnosti s orgány vnitrostátními. Ve své podstatě však působí ve správní oblasti, a proto by ideálně nemělo docházet k nevhodnému překrývání pravomocí OLAFu a Úřadu evropského veřejného žalobce. Vylučuje se dvojí postih, má se důsledně dodržovat zásada *ne bis in idem*. Nicméně výsledky vyšetřování OLAFu mohou sloužit jako důkazní prostředky v trestním řízení vedeném Úřadem evropského veřejného žalobce⁴⁶⁴.

5.2.1. Evropská multidisciplinární platforma pro boj proti hrozbám vyplívajícím z trestné činnosti (EMPACT)

EMPACT představuje stálý nástroj⁴⁶⁵ Evropské unie v boji s organizovaným zločinem. EMPACT pracuje s daty o kriminalitě ve zprávě od Europolu jménem SOCTA, která je, jako zdroj podkladů pro tvorbu nových priorit a politik, prvním krokem v rámci cyklu. Zpráva SOCTA bude věnovat vyšší pozornost v pozdější podkapitole věnované EUROPOLu. EMPACTem je myšlen čtyřletý cyklus v jehož rámci jsou prováděny stanovené priority – kupříkladu v roce 2021 Rada stanovila deset priorit v boji se závažným a organizovaným zločinem. Jedná se o⁴⁶⁶:

- Vysoce rizikové zločinecké sítě
 - Identifikovat a rozbít je. Konkrétně se chtějí zaměřit na strukturované sítě, zvláštní pozornost pak věnovat sítím užívající korupčních metod, násilných metod, palných zbraní a nakonec ty sítě, které legalizují své výnosy z trestné činnosti skrze paralelní ilegální finanční systém.
- Kybernetické útoky
 - Zaměřit se na pachatele organizující kybernetické útoky se zvláštní pozorností věnovanou pachatelům nabízející tyto služby na internetu.
- Obchodování s lidmi
 - Rozbití zločineckých sítí zaměřených na obchod s bílým masem, vedoucím k vykořisťování jak v pracovněprávní oblasti, tak v oblasti sexuální. Obzvláště se chce EU zaměřit na sítě, které obchodují s dětmi.
- Sexuální vykořisťování dětí

⁴⁶⁴ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 129-130. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9.

⁴⁶⁵ Závěry Rady o trvalém pokračování politického cyklu EU pro boj proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti, 26. února 2021, ST 6481 2021 INIT, Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6481-2021-INIT/cs/pdf>

⁴⁶⁶ Závěry Rady, jimiž se stanoví priority EU pro boj proti závažné a organizované trestné činnosti pro platformu EMPACT na období 2022–2025, 12. května 2021, ST 8665 2021 INIT, s. 4-10 Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/cs/pdf>

- Boj se sexuálním zneužíváním dětí, ať už offline nebo online. Týká se i boje s dětskou pornografií.
- Převaděčství migrantů
 - Obzvláště se chce EU zaměřit na boj proti sítím zajišťující převaděčství na hlavních migračních trasách přes vnější hranice EU. Hlavně se chce EU zaměřit na pachatele ohrožující životy osob.
- Obchodování s drogami: výroba a distribuce konopných látek, kokainu a heroinu a obchodování s nimi; výroba a distribuce syntetických drog a nových psychoaktivních látek a obchodování s nimi
 - Obecně jde o boj se sítěmi zapojenými do obchodování s drogami. Snaha o identifikaci a rozbití velkoobchodních či globálních sítí působících v rámci EU.
- Podvody a hospodářská finanční činnost: podvody na internetu, podvody v oblasti spotřební daně, podvody s chybějícím článkem při obchodech ve Společenství, trestná činnost v oblasti duševního vlastnictví, padělání zboží a peněz, financování trestné činnosti, praní peněz a vyhledávání majetku z trestné činnosti
- Organizovaná majetková trestná činnost
- Trestná činnost proti životnímu prostředí
 - Zvláštní pozornost by se měla věnovat sítím provozující ilegální obchodování s odpady a obchodování s volně žijícími a planě rostoucími druhy.
- Obchodování s palnými zbraněmi
 - Zaměřit se na ilegální obchodníky s palnými zbraněmi, a to jak na jednotlivé pachatele, tak na sítě.

Bodově představené priority doplňuje obsahový popí⁴⁶⁷. Vyjma výše uvedených priorit bude jako tzv. **společný horizontální strategický cíl** sloužit zaměření na výrobu a poskytování falešných padělaných dokladů, protože vytvářejí podmínky pro páchaní další trestné činnosti zmíněné v rámci deseti priorit. Z perspektivy závěru Rady se jedná o průřezovou hrozbu⁴⁶⁸.

Stanovení priorit na následující čtyři roky představuje jeden z počátečních kroků cyklu EMPACT. Vypracuje se obecná strategie *General Multi-Annual Strategic Plan* (MASP), která pak slouží jako odrazový můstek pro individuální operativní akční plány. Pro každou jednotlivou prioritu jsou pak každoročně vypracovány operativní akční plány (OAP), které přijíma Stálý výbor pro operativní spolupráci v oblasti vnitřní bezpečnosti (COSI), při Radě. V čele

⁴⁶⁷ Tamtéž, str. 4-10

⁴⁶⁸ Tamtéž, str. 11

implementace OAP jsou vždy členské státy Evropské unie, obecné sledování průběhu implementace provádí COSI⁴⁶⁹.

Cyklus je zakončen komplexním vyhodnocením dat nashromážděných za celý cyklus. Data se hodnotí i průběžně, díky zprávám členských států.

Pro jednodušší představu jsem v příloze zahrnula diagram cyklu⁴⁷⁰ (viz příloha č. 11).

První EMPACT proběhl v letech 2012 až 2013, první plnohodnotný cyklus proběhl v období od 2014 až 2017⁴⁷¹.

5.2.2. Úřad evropského veřejného žalobce (EPPO)

Úřad evropského veřejného žalobce (v angličtině *European Public Prosecutor's Office*, neboli EPPO) je samostatným justičním orgánem veřejné žaloby Evropské unie. Má právní subjektivitu. Zaměřuje se na stíhání vymezených trestných činů poškozujících finanční zájmy Evropské unie a trestných činů s nimi neoddělitelně spjatých. Plní roli veřejného žalobce ve stíhání před vnitrostátními soudními orgány v situacích, kdy se jedná o tuto skupinu trestných činů. Nepodílí se na výkonu soudních rozhodnutí⁴⁷².

EPPO je příslušným orgánem ke stíhání a vyšetřování trestných činů souvisejících s účastí na zločinném spolčení⁴⁷³ za předpokladu, že spolčení páchá trestnou činnost poškozující či ohrožující finanční zájmy Evropské unie⁴⁷⁴. Zločinné spolčení má v českém právu podobu tzv. organizované zločinecké skupiny, definované v § 129 TZ, přičemž trestnost účasti na činnosti těchto skupin je zakotvena skutkovou podstatou v § 361 TZ. Jim je věnován prostor ve třetí podkapitole této části (viz 5.3.1.1., 5.3.1.3.).

Právní základ EPPO dala Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) modifikovaná Lisabonskou smlouvou, resp. její článek 86, který existenci úřadu předpokládal. Od roku 2007, kdy byla SFEU finalizována ale prosazení existence úřadu čekala ještě dlouhá cesta, kterou některé členské státy prošly do konce až v roce 2017. Bylo přijato nařízení Rady (EU)

⁴⁶⁹ EU Policy Cycle - EMPACT. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>

⁴⁷⁰ Rada Evropské unie, *EMPACT: politický cyklus EU určený k boji proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti*, Publications Office, 2018.

⁴⁷¹ Boj EU proti organizované trestné činnosti. *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-fight-against-crime/#empact>

⁴⁷² SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 131. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9.

⁴⁷³ Definici zločinného spolčení lze nalézt v článku 1 rámcovém rozhodnutí Rady Evropské unie 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti. Nutné je vždy využít legislativy některého členského státu, u nás by to byla ustanovení TZ.

⁴⁷⁴ Článek 22 odst. 2 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. Přípravy na skutečné spuštění provozu EPPO nařízení projektovalo na přelom 2020 a 2021⁴⁷⁵. To, že se jednalo o cestu dlouhou a trnitou, bylo způsobeno zejména obavami z přílišného zásahu do národní suverenity členských států – strach byl z představy rozsáhlé ingerence EPPO do trestní oblasti, která je i přes postupný proces europeizace pořád vnímána jako národní doména⁴⁷⁶. Strach některých členských států ostatně dosvědčuje i skutečnost, že existence EPPO nebyla přijata všemi bezvýhradně, a proto je jeho činnost omezena pouze na členské státy, které se na zřízení EPPO dohodly v rámci posílené spolupráce. Je možné, že se v budoucnu počet zapojených členských států zvýší, protože je stále možné dodatečně přistoupit⁴⁷⁷. V současnosti je zapojeno dvaadvacet států, včetně České republiky⁴⁷⁸.

Nařízením, kterým byl EPPO zřízen bylo součástí větší obměny legislativy, která reformovala některé další evropské agentury, jako třeba Eurojust nebo Europol⁴⁷⁹. Jim budu věnovat samostatný prostor níže.

Vyjma výše uvedeného nařízení je pro činnost úřadu relevantní směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie. V této směrnici můžeme najít právní základ trestných činů, které tvoří náplň trestních řízení, v nichž se EPPO angažuje. V českém prostředí je odpovídajícím trestným činem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 TZ.

EPPO a jeho jednotlivé orgány jsou vázány zásadou zákonnosti a jsou zcela nezávislé při rozhodování o vykonávání svých pravomocí, jak na jiných unijních institucích, tak na vnitrostátních institucích členských států⁴⁸⁰. Obecně se EPPO zodpovídá Evropskému parlamentu, Radě a Komisi⁴⁸¹. Ústředním sídlem EPPO je Lucemburk⁴⁸². První nejvyšší

⁴⁷⁵ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 124. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9.

⁴⁷⁶ Tamtéž, str. 124-125

⁴⁷⁷ Tamtéž, str. 125

⁴⁷⁸ Úřad evropského veřejného žalobce. *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eppo/>

⁴⁷⁹ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 125. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9

⁴⁸⁰ Tamtéž, str. 132

⁴⁸¹ Článek 6 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁴⁸² Úřad evropského veřejného žalobce. In: *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eppo/>

evropskou žalobkyní se stala Laura Codruța Kövesiová z Rumunska⁴⁸³. Za Českou republiku byl do funkce evropského žalobce jmenován Petr Klement⁴⁸⁴.

Předpokládá se úzká spolupráce s jinými evropskými institucemi, kromě Eurojustu⁴⁸⁵ a Europolu⁴⁸⁶ lze zmínit kupříkladu OLAF⁴⁸⁷. Z mezinárodních institucí lze zmínit spolupráci s Interpolem. Další součinnost může probíhat i v kontaktu s institucemi států třetích zemí v rámci mezinárodní justiční spolupráce⁴⁸⁸.

5.2.3. Europol

Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) má historické kořeny v sedmdesátých letech minulého století⁴⁸⁹. Skutečný vznik Europolu je spjat s rokem 1995. Reálnou činnost začal vykonávat roku 1999. Byl založen Úmluvou o zřízení Evropského policejního úřadu⁴⁹⁰, přičemž jeho vznik předpokládala také Maastrichtská smlouva pozměněná Nicejskou smlouvou v roce 2001. Před přijetím Úmluvy fungovala prozatímní Protidrogová jednotka Europolu, jejíž pravomoci se postupně rozšiřovaly⁴⁹¹. Europol se stal agenturou Evropské unie roku 2009. Nynější podoba agentury je upravena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016, o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol). Došlo ke změně názvu z Evropského policejního úřadu s tím, že zkratka zůstala totožná.

⁴⁸³ Úřad evropského veřejného žalobce - EPPD: Rada potvrdila Lauru Codruța Kövesiovou jako první evropskou nejvyšší žalobkyni. In: *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2019 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/10/14/eu-public-prosecutor-s-office-eppo-laura-codruta-kovesi-to-become-the-first-european-chief-prosecutor/>

⁴⁸⁴ Petr Klement jmenován evropským žalobcem. *Soustava státního zastupitelství ČR* [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2020 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/petr-klement-jmenovan-evropskym-verejnym-zalobcem/>

⁴⁸⁵ Článek 100 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁴⁸⁶ Článek 102 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁴⁸⁷ Článek 101 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁴⁸⁸ Článek 104 nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

⁴⁸⁹ Europol History. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/history#slide2>

⁴⁹⁰ Akt Rady ze dne 26. července 1995, kterým se na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii vypracovává Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu) (95/C 316/01) (OJ C, C/316, 27.11.1995, p. 7, CELEX: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995F1127\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995F1127(01)))

⁴⁹¹ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 128. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9

V rámci Europolu funguje Evropské centrum závažného a organizovaného zločinu (*European Serious and Organised Crime Centre*, neboli ESOC) ⁴⁹².

Příkladem poměrně aktuálního úspěchu, na kterém se podílel i Europol, byla Operace Trojský štít. Při ní došlo k největší razii v souvislosti se zašifrovanými komunikacemi zločineckých organizací ⁴⁹³.

Každé čtyři roky Europol vydává hodnotící zprávy s názvem Posouzení hrozeb závažné organizované trestné činnosti (v angličtině *Serious and Organised Crime Threat Assessment* neboli SOCTA). SOCTA představuje pravidelný přehled zjištění dosažených díky úzké spolupráci členských států a agentur Evropské unie, ale i díky přispění mezinárodních organizací a některých třetích států. SOCTA představuje základní stavební kámen iniciativy EMPACT (viz výše). Poslední SOCTA byla publikována roku 2021 ⁴⁹⁴.

5.2.4. Eurojust

Hlavním posláním Agentury Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust) je koordinace justiční spolupráce mezi vnitrostátními orgány členských států Evropské unie, které vyšetřují a stíhají trestnou činnost páchanou ve dvou a více státech unie. Jinak také zprostředkovává řešení kompetenčních sporů ⁴⁹⁵, pomáhá členským státům v aplikaci úpravy Evropského zatýkacího rozkazu ⁴⁹⁶ či Evropského vyšetřovacího příkazu ⁴⁹⁷ a podílí se na fungování společných vyšetřovacích týmů ⁴⁹⁸.

Vznikl v roce 2002. Původně byl zřízen pouhým rozhodnutím Rady, v současnosti je jeho činnost upravena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1727 ze dne 14. listopadu 2018. Sídlí v nizozemském Haagu.

Eurojust a EPPO spolu mají úzce spolupracovat v mezích svých pravomocí. Pokud EPPO započne s plněním úkolů během vyšetřování a trestního stíhání, Eurojust nebude obvykle

⁴⁹² European Serious and Organised Crime Centre - ESOC. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esoc>

⁴⁹³ 800 criminals arrested in biggest ever law enforcement operation against encrypted communication. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/800-criminals-arrested-in-biggest-ever-law-enforcement-operation-against-encrypted-communication>

⁴⁹⁴ Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

⁴⁹⁵ Conflicts of jurisdiction. *Eurojust* [online]. Haag: EUROJUST, 2023 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/conflicts-jurisdiction>

⁴⁹⁶ European Arrest Warrant. *Eurojust* [online]. Haag: EUROJUST, 2023 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/european-arrest-warrant>

⁴⁹⁷ European Investigation Order. *Eurojust* [online]. Haag: EUROJUST, 2023 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/european-investigation-order>

⁴⁹⁸ Joint investigation teams. *Eurojust* [online]. Haag: EUROJUST, 2023 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/joint-investigation-teams>

vykonávat svou pravomoc souběžně. Výjimkou jsou situace, kdy je do koordinace nutné zapojit členské státy, které se neúčastní posílené spolupráce. Další výjimkou jsou situace, kdy pachatelé páchají trestnou činnost nad rámec pravomoci EPPO či pokud se EPPO rozhodne svou pravomoc nevykonávat⁴⁹⁹.

Součinnost může být zahájena také z podnětu Europolu⁵⁰⁰.

5.2.5. Unijní legislativa

Ve společném postupu 98/733/SVV z 21. prosince 1998, přijatém Radou na základě článku K3 Smlouvy o Evropské unii, o tom, že trestným činem je účast ve zločinecké organizaci v členských státech Evropské unie Rada zdůraznila potřebu spolupráce členských států v rámci boji proti různým podobám vážné kriminality, jako kupříkladu obchodu s drogami, lidmi, uměleckými díly, praním špinavých peněz či terorismu. V prvním článku společného postupu dokument vymezuje pojem zločinecké organizace, kterou míní uspořádanou společnost založenou na určité období alespoň dvou osob, která působí v souladu tak, aby páchala zločiny, na které se vztahuje sazba trestu odnětí svobody od čtyř let a více.

Tento společný postup byl nahrazen rámcovým rozhodnutím Rady 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008, o boji proti organizované trestné činnosti. Rozhodnutí se odkazuje v preambuli na skutečnost, že rozhodnutím Rady 2004/579/ES Evropské společenství přistoupilo k UNTOC. Rámcové rozhodnutí definuje ve svém článku 1 pojem zločinného spolčení a organizované skupiny. Ukládá členským státům povinnost upravit trestné činy týkající se účasti na zločinném spolčení, zavést tresty odnětí svobody ve specifikovaných výměrách a aby zohlednily zvláštní okolnosti odůvodňující beztrestnost. Ukládá také členským státům zajistit odpovědnost právnických osob za trestné činy týkající se účasti na zločinném spolčení. Dále se zabývá soudní příslušností a spoluprací při trestním stíhání.

Významným právním nástrojem justiční spolupráce je Evropský zatýkací rozkaz. Je upraven v rámcovém rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropské zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. V právním řádu odlišujeme proces vydání a předání, přičemž označení předání se vztahuje právě na případy zapojující Evropský zatýkací rozkaz. Do českého právního řádu bylo rámcové rozhodnutí Rady nejprve

⁴⁹⁹ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 127. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9

⁵⁰⁰ Europol. *Eurojust* [online]. Haag: EUROJUST, 2023 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/eu-partners/europol>

provedeno novelou trestního zákoníku a trestního řádu, později z nich bylo vyjmuto⁵⁰¹ a vloženo do zákona o mezinárodní justiční spolupráci⁵⁰². Evropským zatýkacím rozkazem je soudní rozhodnutí, vydané některým členským státem proto, aby jiný členský stát zatkl nebo předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody. Tento rozkaz lze vydat pro skutek, za který by podle předpisů vyžadujícího státu mohla být osoba odsouzena k trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody s horní hranicí délky nejméně dvanácti měsíců. Rozkaz lze vydat také pokud byla osoba odsouzena k odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s omezením svobody v délce nejméně čtyř měsíců. U třiceti dvou taxativně stanovených trestných činů není potřeba oboustranná trestnost, bude stačit pokud je skutek trestný podle práva vyžadujícího státu⁵⁰³.

Vyjma výše zmíněných se Evropská unie legislativně angažuje v potírání aktivit s organizovanou kriminalitou spojených. Kupříkladu v oblasti boje proti obchodu s bílým masem existuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí. Ukládá členským státům implementovat ve vnitrostátní legislativě skutkové podstaty trestných činů týkajících se vykořisťování osob a další povinnosti navázané na trestní odpovědnost pachatelů. Jiným příkladem je třeba směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz, která je věnovaná AML problematice. Specifických oblastí, kterým Evropská unie věnuje pozornost je celá řada – výše uvedené směrnice představují pouze velmi malou výšeč unijní legislativy.

Unijní politiky jsou realizovány díky fondům Evropské unie, které jsou nástrojem přerozdělování finančních prostředků unie. Poměrně novým fondem je Fond pro vnitřní bezpečnost⁵⁰⁴. Financování z Evropské unie realizované tímto fondem se týká i opatření proti organizovanému zločinu.

5.3. Vnitrostátní právo

⁵⁰¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 107. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.

⁵⁰² § 189 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

⁵⁰³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 108-109. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.

⁵⁰⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1149 ze dne 7. července 2021, kterým se zřizuje Fond pro vnitřní bezpečnost

První část budu věnovat pojmům z trestního zákoníku, jako je organizovaná zločinecká skupina, pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny a skutkovou podstatu trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině.

Následně se zaměřím na instituty z trestního řádu jako je odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Konec této kapitoly budu věnovat rozboru operativně pátracích prostředků, jako je předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Použití agenta budu věnovat v rámci práce zvýšenou pozornost. Obecně jde o prostředky výjimečné vzhledem k nutnosti zachovat vysokou úroveň konspirace⁵⁰⁵ při plánování užití ze strany justice, ale i kvůli nutnosti balancování mezi odhalováním trestné činnosti a zásahy do lidských práv a svobod. Kromě základní podstaty těchto prostředků, spočívajících v omezení práv a svobod je nutné vzít v potaz, že Česká republika je státem s obsáhlou totalitní historií, během níž se podobné praktiky využívaly ke zpravodajským účelům zejména proti vlastní populaci. Je nutné se vyvarovat obdobných metod v prostředí demokratického státu.⁵⁰⁶

Vyjma právních prostředků, kterým jsem věnovala níže samostatný prostor v rámci podkapitoly se můžeme setkat ještě s podpůrnými operativními prostředky, které najdeme v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Mezi prostředky podle tohoto zákona se řadí: informátor, zabezpečovací technika, krycí prostředky a zvláštní finanční prostředky⁵⁰⁷.

Oblast legalizace výnosů z trestné činnosti, které jsem v práci věnovala již výše část prostoru, je pro organizovanou kriminalitu klíčová. V České republice je problematika ošetřena zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (AML zákon, popřípadě někdy AML/FT zákon), který navazuje na unijní legislativu⁵⁰⁸. Dále je relevantní zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí. S AML problematikou je v České republice silně spojena činnost Finančního analytického úřadu (FAÚ). Jako samostatný úřad působí od roku 2015⁵⁰⁹. FAÚ poskytuje finanční zpravodajské informace policejním orgánům, ať už v podobě podání trestního oznámení nebo prostou

⁵⁰⁵ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 21. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-099-1.

⁵⁰⁶ ŠPLÍCHAL, Pavel. Pokud něco Roberta Šlachtu dostane do Poslanecké sněmovny, tak jeho kniha. In: *A2larm* [online]. Praha: A2larm, 2021, 13. 5. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2021/05/pokud-neco-roberta-slachtu-dostane-do-poslanecke-snemovny-tak-jeho-kniha/>

⁵⁰⁷ § 72 a násl. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵⁰⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz

⁵⁰⁹ O úřadu. In: *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/o-uradu#kdo-jsme-a-co-delame>

součinností v podobě výměny informací. FAÚ disponuje přístupem do databází zaměřených na finanční a právní informace, včetně přístupu k údajům orgánů činných v trestním řízení⁵¹⁰.

V současnosti má velký význam i mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, pro kterou má český právní řád samostatný zákon publikovaný pod č. 104/2013 Sb. Na této spolupráci se participují výše zmíněné organizace jako Eurojust a Europol, v rámci Schengenského prostoru funguje také národní centrály SIRENE⁵¹¹.

5.3.1. Trestní zákoník

5.3.1.1. Organizovaná zločinecká skupina

Pojem byl převzat z UNTOC do výkladového ustanovení v § 129 TZ. Aby šlo spolupachatele pod toto ustanovení podřadit, potřebuje skupina vykazovat pět pojmových znaků⁵¹²:

- **Musí se jednat o společenství nejméně tří osob, trestně odpovědných.** Pachatelem může být i právnická osoba. Přinejmenším u tří osob se musí jednat o osoby způsobilé k trestnému činu⁵¹³. Stíhání nebrání případná skutečnost, že se nepodařilo odhalit všechny členy skupiny, postačuje zjištění přinejmenším tří osob. Pachatel se může stát členem skupiny i konkludentně, není potřeba explicitní iniciace do skupiny.
- **Musí mít vnitřní organizační strukturu** – jde o nejvýznamnější prvek. Nepostačuje prosté rozvržení úkolů mezi členy skupiny, pro aplikaci je nutné, aby šlo o skupinu, v níž fungují vztahy nadřízenosti a podřízenosti s relativní stabilitou v čase. Jde o problematický znak z hlediska dokazování, státní zástupce se může ocitnout v důkazní nouzi.
- **V rámci skupiny musí být rozdělené funkce**
- **V rámci skupiny musí probíhat dělba činnosti**
- **Musí být zaměřena na soustavné páchaní trestné činnosti** – posuzuje se z perspektivy celého spolčení.

Přítomnost výše uvedených znaků odlišuje organizovanou zločineckou skupinu podle § 129 TZ od pojmu organizované skupiny tak, jak je vyjádřena v rámci ustanovení týkajících se obecně přitěžujících okolností, tedy v § 42 písm. o) TZ. Prostá organizovaná skupina se objevuje

⁵¹⁰ MONEYVAL. Zpráva z pátého kola vzájemného hodnocení České republiky. Štrasburk: MONEYVAL, 2018, s. 6. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/files/hodnotici-zprava-moneyval-2018-17-prosince-2018-cz.pdf>

⁵¹¹ Nové pracoviště SIRENE. In: *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2011 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nove-pracoviste-sirene.aspx>

⁵¹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 201. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵¹³ § 25 a § 26 TZ, popřípadě ještě § 5 ZSVM u mladistvých a § 9 ZTOPO

i v ustanoveních kvalifikovaných skutkových podstat některých trestných činů, jako kupř. u trestného činu loupeže⁵¹⁴ nebo vydírání⁵¹⁵. Organizovanou skupinou se rozumí sdružení více osob, ve kterém funguje dělba práce a činnost skupiny je proto plánovitá a koordinovaná, čímž se zvyšuje pravděpodobnost úspěšného spáchání trestného činu. Tím stoupá nebezpečnost takových skupin pro společnost⁵¹⁶. Není potřeba, aby skupina měla trvalý charakter – bude stačit dokonce i provedení pouze jediného útoku⁵¹⁷.

Spáchání trestného činu v rámci organizované zločinecké skupiny má vliv na trestní sazbu ukládaného trestu odnětí svobody viz § 108 TZ. Má vliv i na to, kam bude pachatel zařazen k výkonu trestu odnětí svobody – bude zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou, podle § 56 odst. 2 písm. b) TZ.

5.3.1.2. Pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny

Jedná se o ustanovení v § 107 TZ. Ustanovení rozlišuje v první odstavci tři formy zapojení⁵¹⁸:

Pachatel spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny. Žádný trestní zákon nenabízí výčet trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Musí se jednat o trestný čin, který pachatel spáchal při plnění svých úkolů v rámci činnosti organizované zločinecké skupiny – ustanovení se nevztahuje nutně na veškerou trestnou činnost spáchanou předmětnou osobou.

Pachatel spáchal trestný čin vědomě se členem organizované zločinecké skupiny. Vyžaduje se úmysl v rámci subjektivní stránky trestného činu. Pachatel musí vědět, že páchá trestnou činnost s osobou, která je členem organizované zločinecké skupiny.

Pachatel, který není členem organizované zločinecké skupiny, musí aktivně zjednodušit či podpořit pácháním trestné činnosti existenci a fungování organizované zločinecké skupiny.

Jiný trestní zákon stanoví, že pokud je odsouzený pachatelem podle ustanovení § 107 odst. 1 TZ, musí být výrok o tom zahrnut ve výroku odsuzujícího rozsudku⁵¹⁹.

⁵¹⁴ § 173 odst. 2 písm. a) TZ

⁵¹⁵ § 175 odst. 2 písm. a) TZ

⁵¹⁶ Nejvyšší soud České socialistické republiky, 4 To 13/76, [R 53/1976 tr.]

⁵¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 1375-1379. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁵¹⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 178. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵¹⁹ § 122 odst. 1 TŘ

V druhém odstavci § 107 TZ je řečeno, že pokud osoba naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty tak, že spáchá trestný čin jako člen organizované skupiny, nebrání to současnému postižení této osoby jako pachatele trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

5.3.1.3. Účast na organizované zločinecké skupině

Jedná se o skutkovou podstatu kriminalizující formu trestné součinnosti. Úpravu skutkové podstaty lze najít v § 361 TZ. Musí být naplněny znaky uvedené v § 129 TZ. V rámci prvního odstavce § 361 TZ jsou rozlišeny tři formy účasti⁵²⁰.

První alinea kriminalizuje **založení** organizované zločinecké skupiny. Jde zde o vznik skupiny – aktivitu zaměřenou na získávání nových členů, na přeměnu legitimního uskupení na zločineckou skupinu.

Druhá alinea se zabývá **účastí** na organizované zločinecké skupině. Obecně jde o činnost konanou ve prospěch skupiny.

Třetí alinea zahrnuje **podporu** organizované zločinecké skupiny. Jde o různé formy pomoci, kterých se dopouští osoby, které samy nejsou členy organizované zločinecké skupiny.

Trest, popřípadě trestní sazba trestu odnětí svobody, se odvíjí od pozice v rámci hierarchie organizované zločinecké skupiny. Osoby působící jako vedoucí činitelé nebo představitelé skupiny mohou dostat trest odnětí svobody v rozmezí tři až dvanácti let nebo trest propadnutí majetku. Ostatní pachatelé mohou dostat trest odnětí svobody ve výměře od dvou do deseti let nebo trest propadnutí majetku⁵²¹. Na výměru trestu za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině se neaplikují podmínky ustanovení § 108 TZ⁵²².

5.3.2. Trestní řád

5.3.2.1. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Trestní řád umožňuje zásah do řady lidských práv a svobod garantovaných Listinou základních práv a svobod. Vždy je ale nutné šetřit podstatu těchto práv a svobod⁵²³. Zákonnou úpravu zásahů primárně do sféry nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí⁵²⁴ a do listovního tajemství najdeme⁵²⁵ v § 88 a § 88a TŘ.

⁵²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 548. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵²¹ § 361 odst. 2 TZ

⁵²² § 361 odst. 1 TZ

⁵²³ Článek 4 odst. 5 LZPS

⁵²⁴ Článek 7 odst. 1 LZPS

⁵²⁵ Článek 13 LZPS

V § 88 TŘ se setkáme s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu jako takového. Toto ustanovení se netýká prostorového odposlechu⁵²⁶.

Telekomunikačním provozem se zde nemyslí pouze komunikace přes telefonní sítě, telefax, mobilní telefony či radiokomunikace. Ustavení se vztahuje i na provoz v rámci internetových služeb, sociálních sítí, emailových schránek, programů a aplikací – poněkud navzdory zastaralé terminologii. Zvláštní ustanovení týkající se specifických forem komunikace po internetu v trestním řádu absentují. Jako vodítko může sloužit výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2015 k problematice zjišťování obsahu mobilních telefonů a jiných datových nosičů, včetně obsahu emailových schránek.

V praxi dominují odposlechy mobilních telefonů s tím, že je často odposlech veden na jednu osobu přes vícero příkazů, které neběží paralelně. Pokud odposlouchávaná osoba často mění SIM karty je mnohdy často nutné, původní příkaz ukončit a nařídit příkaz na nové číslo⁵²⁷.

Obecnou podmínkou pro užití institutu je, že se musí jednat o trestní řízení o zločinu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody nejméně osm let, nebo se musí jednat o některý z vyjmenovaných trestných činů (např. trestný čin pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 TZ), nebo se musí jednat o řízení o úmyslném trestném činu, ke kterému Českou republiku zavazuje mezinárodní smlouva⁵²⁸.

Odposlech a záznam může nařídit předseda senátu nebo soudce příkazem. V příkazu musí být výslovně stanoveno, o jaký trestný čin se jedná, případně o jakou mezinárodní smlouvu se rozhodnutí opírá. Musí být uvedeny skutkové okolnosti odůvodňující potřebu příkazu. V rozhodnutí by mělo být zahrnuto sdělení, odůvodňující zásah do sféry lidských práv nezbytností pro zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení, které nelze zjistit jiným způsobem⁵²⁹.

Příkaz je rozhodnutím sui generis, které nelze napadnout opravným prostředkem. Lze ale zažádat o přezkum zákonnosti příkazu a to dle § 88 odst. 8 TŘ ve spojení s § 314l až 314n TŘ. Odposlouchávaná osoba je informována po pravomocném skončení věci, aby nebylo ohroženo trestní řízení. Jelínek dovozuje, že nejsou informovány osoby, které mají podle § 65 TŘ právo nahlížet do spisu⁵³⁰.

⁵²⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 1192-1221. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁵²⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 783. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵²⁸ Tamtéž, str. 783

⁵²⁹ Tamtéž, str. 784

⁵³⁰ Tamtéž, str. 785

Informování není bezvýjimečné. O nařízení odposlechu nebude informováno v případě, že jde zločin s horní hranicí trestu odnětí svobody nejméně osmi let, spáchaný organizovanou skupinou, spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v řízení o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině, v řízení o trestném činu účasti na teroristické skupině, nebo pokud se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné nebylo řízení skončeno pravomocně, nebo pokud je proti odposlouchávané osobě vedeno trestní řízení, nebo pokud by poskytnutí informací mohlo zmařit účel trestního řízení, nebo pokud by poskytnutí informací mohlo ohrozit bezpečnost státu, života, zdraví, práv a svobod osob⁵³¹. Jde tedy zejména o případy, kdy se jedná o organizovanou kriminalitu.

Ten, kdo příkaz k odposlechu vydá musí být průběžně informován, aby mohl vyhodnotit, zda nařízený odposlech plní svůj účel. Pokud účel plněn není, odpadá důvod trvání nařízeného odposlechu. Pokud důvod trvání absentuje, odposlech je třeba ihned ukončit⁵³².

Příkaz je vydán na čtyři měsíce, přičemž na základě kladného vyhodnocení může být tato doba opakovaně prodloužena – znovu vždy na dobu čtyř měsíců⁵³³.

Vedle záznamu dle TŘ se lze setkat se záznamy pořízenými pro operativní hodnotu, které nelze využít v trestním řízení. Jedná se o užití pro potřeby Bezpečnostní informační služby, Vojenského zpravodajství a jiných institucí podle zvláštních zákonů⁵³⁴.

V § 88a TŘ se setkáme s vytěžováním metadat o vedených komunikacích. Je tak možné zjistit například přehled hovorů z určitého telefonního čísla.

5.3.2.2. Spolupracující obviněný

Pojem najdeme upravený v § 178a TŘ. Institut spolupracujícího obviněného slouží k usnadnění důkazní situace. Operuje se zde s doznáním obviněného, který je k doznání motivovaný určitým zvýhodněním s hmotněprávními důsledky pro obviněného⁵³⁵. Doznání musí být učiněno svobodně, vážně a určitě⁵³⁶. Doznání musí být spolehlivě ověřeno a jeho věrohodnost musí být zhodnocena v porovnání s jinými shromážděnými důkazy⁵³⁷.

⁵³¹ Odst. 9 § 88 TŘ

⁵³² JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 784. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵³³ Odst. 2 a odst. 4 § 88 TŘ

⁵³⁴ Kupříkladu podle § 8 a násl. zákona č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě

⁵³⁵ Tamtéž, str. 944

⁵³⁶ Odst. 1 písm. b) § 178a TŘ

⁵³⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 945. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

Pozitivní důsledky pro obviněného jsou ve sféře stanovení druhu a výměry trestu s možností trest odnětí svobody mimořádně snížit pod dolní hranici trestní sazby, možnosti kompletního upuštění od potrestání či zohlednění spolupráce jako polehčující okolnosti⁵³⁸.

Institut spolupracujícího obviněného je podmíněn následujícími znaky:

Řízení je vedeno o zločinu; obviněný státnímu zástupci oznámí relevantní skutečnosti a zaváže se o těchto skutečnostech pravdivě vypovídat v přípravném řízení a v řízení před soudem; dozná se k činu, pro který je stíhán; prohlásí, že souhlasí s označením své osoby jako spolupracující obviněný; státní zástupce považuje toto označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, ke kterému se obviněný doznal, s přihlédnutím k okolnostem případu, jako zda a jak se případně podílel na trestném činu, který se zavázal objasnit⁵³⁹.

Institut lze využít i pokud se nejedná o organizovanou zločineckou skupinu, ale pouze o organizovanou skupinu⁵⁴⁰.

5.3.2.3. Operativně pátrací prostředky

Úpravu operativně pátracích prostředků lze nalézt v § 158b a násl. TŘ. Jedná se o celkem tři prostředky: předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Obecnou podmínkou pro užití operativně pátracích prostředků je, že používání nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Prostředků lze užít pouze pokud nelze sledovaného účelu dosáhnout jiným způsobem, nebo pokud by využitím jiného způsobu bylo dosažení účelu podstatně sníženo. Zásah do práv a svobod dotčených osob musí být přiměřený a práva a svobody musí omezit pouze v nezbytně nutné míře – musí šetřit podstatu jejich práv.

Předstíraný převod

Předstíraný převod je samostatně upraven v § 158c TŘ. Díky tomuto institutu mohou policejní orgány fingovat koupi, prodej nebo jiný způsob převodu předmětu plnění včetně převodu věci⁵⁴¹.

Písemné povolení, které je pro předstíraný převod nutné, dává státní zástupce. Po provedení se o předstíraném převodu sepíše záznam, který policejní orgán předá státnímu zástupci do osmačtyřiceti hodin⁵⁴².

⁵³⁸ Odst. 1 § 39 TZ, § 41 TZ, odst. 4 § 58 TZ, odst. 2 § 42 TZ. Viz: JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 944. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵³⁹ Odst. 2 § 178a TŘ

⁵⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 945. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵⁴¹ Odst. 1 § 158c TŘ

⁵⁴² Odst. 4 § 158c TŘ

Sledování osob a věcí

Tento prostředek je upraven v § 158d TR. Slouží k získání poznatků o pohybu a činnosti osob a věcí, které jsou důležité pro trestní řízení⁵⁴³. Stejně jako u odposlechu podle § 88 TR je policejní orgán povinen zničit záznam s obsahem komunikace, pokud v záznamu obviněný komunikuje se svým obhájcem a poznatky získané z této komunikace nesmí policejní orgán použít⁵⁴⁴. Toto ustanovení se používá k provedení prostorových odposlechů⁵⁴⁵.

Použití agenta

Jde o nejúčinnější ale zároveň nejnáročnější prostředek boje s organizovanou kriminalitou⁵⁴⁶.

Použití agenta je upraveno v § 158e TR. Jde o prostředek, který nelze využít v trestním řízení pro jakýkoliv trestný čin – první odstavec § 158e TR poskytuje výčet trestných činů, u kterých lze použití agenta povolit. Výčet není taxativní, protože prostředek může být povolen v případech úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání Českou republiku zavazuje mezinárodní smlouva. Zákonodárce neposkytuje výčet předmětných smluv⁵⁴⁷.

Agenta mohou využít v České republice dvě instituce – Policie České republiky a GIBS. Oprávnění inspekce vychází z logického předpokladu nutnosti utajení vyšetřování před Policií České republiky, jejichž příslušníky inspekce vyšetřuje⁵⁴⁸. Agentem se může stát pouze příslušník Policie České republiky nebo příslušník GIBS⁵⁴⁹.

Použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství nebo na návrh evropského pověřeného žalobce, popřípadě i evropský žalobce, soudce vrchního soudu. Jedná se o soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je činný státní zástupce podávající návrh. V povolení je nutné uvést účel použití agenta a dobu užití agenta. Kromě toho je potřeba také zahrnout údaje umožňující osobu agenta identifikovat⁵⁵⁰.

⁵⁴³ Odst. 1 § 158d TR

⁵⁴⁴ Odst. 1 § 158d TR

⁵⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 2001-2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁵⁴⁶ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 21-22. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-099-1.

⁵⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 899. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵⁴⁸ Tamtéž, str. 899

⁵⁴⁹ Odst. 2 § 158e TR

⁵⁵⁰ Odst. 4 § 158e TR

Agent nepotřebuje ke sledování osob a věci, včetně pořizování audiovizuálního záznamu, nebo k provedení předstíraného převodu další samostatné povolení⁵⁵¹.

Při práci je agent povinen jednat v zákonem daných mezích. Musí volit prostředky způsobilé ke splnění jeho úkolu, kterými zároveň není způsobována nadbytečná újma jiným osobám nad nezbytně nutnou míru. Beztrestnost agenta, který se trestnou činností účastnil činnosti organizované zločinecké skupiny nebo takovou skupinu podpořil, lze najít v § 363 TZ. Kryté jsou případy agentů, kteří se organizované zločinecké skupiny účastnili s cílem trestnou činnost odhalit, popřípadě jí předejít. Specificky je beztrestnost stanovena⁵⁵² s odkazem na skutkovou podstatu trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině v § 361 TZ a pak na taxativní výčet trestných činů obsažený v § 312c odst. 2 TZ.

Na agenty, kteří založí či zosnují organizovanou zločineckou skupinu nebo jsou vedoucími figurami v rámci skupiny, se beztrestnost nevztahuje. Agent se nesmí dopouštět policejní provokace, resp. nesmí jednat jako agent provokatér. Agent může jako příslušník policejního orgánu reagovat na již projevený zájem o páčání trestné činnosti. Nesmí však sám o sobě aktivně podněcovat osoby ke spáchání trestného činu, nesmí jít o skutečnou vlastní iniciativu agenta. Kromě toho nesmí agent ani usilovat o doplnění dalších konkrétních znaků skutkových podstat, či výrazně rozšířit rozsah trestné činnosti⁵⁵³.

O nepřípustnosti činnosti agentů provokatérů existuje významná judikatura. Na mezinárodní úrovni existuje rozhodnutí ESLP Lüdi proti Švýcarsku⁵⁵⁴ nebo novější rozhodnutí ESLP Teixeira de Castro proti Portugalsku⁵⁵⁵. Problematikou se zabýval i český Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 597/99⁵⁵⁶.

5.4. Reflexe unijní legislativy a národní právní úpravy

Za problematické lze pro Českou republiku považovat prosazení EPPO pouze v rámci posílené spolupráce, protože sousední státy, jako je třeba Polsko, nejsou do spolupráce zapojeny. Kooperace v přeshraničních záležitostech tak může být problematická. Je možné doufat v budoucí připojení dalších nezapojených států unie, se kterým právní úprava ostatně počítá. Pouze čas ukáže, zda se působení EPPO osvědčí v oblasti efektivního potírání finanční kriminality ovlivňující finanční zájmy Evropské unie, obecně se ale domnívám, že jde o krok

⁵⁵¹ Odst. 5 § 158e TŘ

⁵⁵² Odst. 2 § 363 TZ

⁵⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009, s. 900. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁵⁵⁴ Rozhodnutí ESLP Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. června 1992 (Stížnost č. 12433/86)

⁵⁵⁵ Rozhodnutí ESLP Teixeira de Castro proti Portugalsku (44/1997/828/1034) z 9. června 1998

⁵⁵⁶ nálezu Ústavního soudu, III. ÚS 597/99, [97/2000 USn.]

dobrým směrem, který ukazuje vyšší ochotu České republiky zapojit se dění v rámci Evropské unie. Pokud bude projekt EPPO úspěšný, lze očekávat zintenzivnění diskuzí ohledně rozšíření jeho věcné pravomoci. Takové rozšíření zřejmě ale nebude možné realizovat v režimu posílené spolupráce, protože SFEU ve čtvrtém odstavci článku 86 podmiňuje takové rozšíření pravomocí jednomyslným rozhodnutím Evropské rady. Pokud by přece jen na rozšíření pravomocí došlo, mělo by se podle SFEU jednat o vztažení na závažnou trestnou činnost s přeshraničním rozměrem. Myšlenou je zřejmě trestná činnost jako terorismus a organizovaná kriminalita⁵⁵⁷.

Domnívám se, že debaty o rozšíření pravomocí nejsou momentálně na místě – nejprve je nutné přesvědčit ostatní nezapojené státy k participaci. Ač se tento názor může vzhledem k tématu mé práce jevit jako paradoxní, vzhledem k tomu že by se jednalo o rozšíření v oblasti potírání organizované kriminality, nemyslím si, že je nutné s úpravou spěchat. Kromě toho se jeví jako ukvapené debatovat o rozšíření pravomocí velmi nové instituce, když nebyla Evropská unie schopná zrealizovat reformu OLAFu, která byla původně plánovaná. Výše jsem zmínila, že EPPO vznikl nařízením, které bylo součástí větší reformy evropských institucí. OLAF byl z této reformy vynechán. Do budoucna jsou kupříkladu podle Sotolářové vztahy OLAFu a Úřadu nevyjasněné dostatečně⁵⁵⁸. Unie by se měla zaměřit nejprve na mezery v této oblasti než se zabývat dalšími pravomocemi pro EPPO.

Co se týče národního práva, tak je stále nedostatečné přizpůsobení terminologie trestních zákonů moderní době. Vhodné by bylo znění některých institutů v rámci trestního řádu upravit tak, aby reflektovaly široké spektrum možných způsobů předávání informací, protože formulace užívající pouze slov „telekomunikační provoz“ se jeví jako zastaralé. Zákonodárce by měl do problematiky zasáhnout, aby šlo upustit od definicí poskytnutých judikaturou či jinými prostředky určenými k sjednocení přístupu.

Dále v procesněprávních předpisech spatřuji jako nedostatečné upravení použití agenta, resp. rigidního omezení okruhu osob, kteří se agentem podle § 158e TŘ mohou stát. V současnosti agentem může být pouze příslušník Policie České republiky nebo příslušník GIBS. Pokud by byl zájem na provedení infiltrace do organizace s kořeny v uzavřeném společenském prostředí, ať už kulturního, jazykového nebo jiného rázu, tak je provedení operace tímto požadavkem značně ztíženo či v krajních případech je nasazení agenta znemožněno. Na věci nic nemění existence institutu informátora podle § 73 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii

⁵⁵⁷ SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022, s. 124. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9.

⁵⁵⁸ Tamtéž, str. 149

České republiky, protože informátor nemá zajištěné zákonem stejné záruky beztrestnosti, jako by měl agent podle trestního řádu⁵⁵⁹.

Nedostatky lze sezdát i v české hmotněprávní úpravě. Některé specifické aktivity organizovaného zločinu jsou v České republice obtížně postižitelné. Jedná se kupříkladu o trestnou činnost proti životnímu prostředí, přičemž tato organizovaná trestná činnost odpovídá v České republice často ilegálnímu nakládání s odpady. NCOZ v roce 2021 nařídila rozpracování organizovaných skupin zaměřených na tuto činnost, u které očekávají rostoucí význam i dále⁵⁶⁰. Tuto kriminalitu může být velmi obtížné prokázat a stíhat skutek jako trestný čin proti životnímu prostředí. Za úvahu by možná stálo upravení podmínek obsažených ve skutkových podstatách v hlavě osmé zvláštní části TZ. V české právní úpravě se jeví rozpětí výměry sankcí jako převážně nedostatečné a neodpovídající jak závažnosti páchaného činu samotného, tak faktu, že správní sankce mohou být nesystémově pro pachatele výsledkem horší⁵⁶¹.

Pokud se přesuneme k některým aktuálním událostem, můžeme najít zajímavý zdroj pro právní úvahy. Do budoucna budou zajímavé případy jako Operace Trojský štít, kdy ve své podstatě došlo k etablování napíchnutých komunikací mezi organizovanými skupinami. Ve Spojených státech došlo k zatčení osoby v čele firmy Phantom Secure, která poskytovala šifrované přístroje ke komunikaci. Po zatčení se na trhu vytvořilo vakuum, které bylo potřeba zaplnit. FBI toto vakuum zaplnila aplikací ANOM, kterou ve spolupráci s Australskými policejními složkami dokázala rozšířit. Zločinci v domněnku, že používají zabezpečený kanál, dali do rukou policejních složek napříč různými státy zapojenými do operace neuvěřitelné spektrum informací⁵⁶². Výsledky operace byly značně medializované, pozornosti se jim dostalo i v českých médiích⁵⁶³.

⁵⁵⁹ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 29. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-099-1.

⁵⁶⁰ Ministerstvo vnitra České republiky. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky. Praha: 2021, s. 101-102.

⁵⁶¹ Ministerstvo vnitra. Strategie prevence a potírání trestné činnosti související s odpady na období let 2021 – 2023. 2020, s. 13.

⁵⁶² New major interventions to block encrypted communications of criminal networks. In: *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-major-interventions-to-block-encrypted-communications-of-criminal-networks>

⁵⁶³ KUBÁTOVÁ, Eliška. Zločinci si ji oblíbili, aplikace jim však dláždila cestu za mříže. Příběh ‚dokonalé‘ operace zrozené v FBI. In: *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/an0m-usa-fbi-organizovany-zlocin-europol-australie-obchod-s-drogami-aplikace_2106100653_eku

Operace Trojský štít není jedinou operací zaměřenou na šifrované komunikace. Dalším příkladem je kupříkladu infiltrace Sky ECC⁵⁶⁴, na které se podílel Europol i Eurojust, nebo infiltrace EncroChatu⁵⁶⁵. Domnívám se, že v těchto operacích se odráží budoucí podoba nejúspěšnějších razíí proti organizovaným skupinám. Vystávají však otázky, zda budou důkazní materiály z těchto operací bezvýhradně přijaté napříč různými státy zapojenými do takových zátahů. Kupříkladu v případě EncroChatu v sousedním Německu se tak rozhodně hned nestalo⁵⁶⁶, i když později bylo užití záznamů jako důkazů povoleno⁵⁶⁷. Výše zmíněná aplikace ANOM byla podle spekulací v Austrálii dobře rozšiřitelná, kvůli slabé ochraně soukromí⁵⁶⁸ – je tedy otázkou, zda by operace o takovém rozsahu byla vůbec realizovatelná bez participace zemí s nižšími zárukami práva na soukromí v digitálním prostoru⁵⁶⁹. V případě EncroChatu je hodné pozornosti, že Německo nebylo jednou ze zemí zapojených do razie jako takové. I kdyby tedy byly důkazy shromážděny legální cestou v zemích, kde je nižší standard ochrany soukromí, nelze za každou cenu zaručit, že by soudy takto získané důkazy připustily.

„Kreativní“ metody získávání důkazního materiálu, které mohou někdy zaslouženě narazit na právní rámec, ve kterém se orgány činném v trestním řízení pohybují, nejsou raritní záležitostí. Připomenout lze případy užití tzv. *Network Investigative Technique* (NIT). Ve vší stručnosti se jedná o situace, kdy je k odhalení osob angažovaných v páchání trestné činnosti záměrně distribuován malware orgány činnými v trestním řízení. Kupříkladu ve Spojených státech byl v rámci operace *Pacifier* v roce 2015 rozšířen malware poté, co se americká FBI zmocnila kontroly nad stránkou s dětskou pornografií. Proti jednomu z členů stránky bylo trestní stíhání zastaveno, protože FBI odmítla ze strategických důvodů umožnit soudu a obžalovanému

⁵⁶⁴ New major interventions to block encrypted communications of criminal networks. In: *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-major-interventions-to-block-encrypted-communications-of-criminal-networks>

⁵⁶⁵ Dismantling of an encrypted network sends shockwaves through organised crime groups across Europe. In: *Europol* [online]. Haag: Europol, 2020 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe>

⁵⁶⁶ DIEHL, Jörg, Roman LEHBERGER a Claas MEYER-HEUER. Landgericht Berlin lässt Encrochat-Daten nicht zu. In: *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co., 2021, 2. 7. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/berlin-landgericht-laesst-encrochat-daten-nicht-zu-a-6dd9be2e-f558-40fa-9995-2f8136581f8e>

⁵⁶⁷ WAHL, Thomas. Germany: Federal Court of Justice Confirms Use of Evidence in EncroChat Cases. *Eucriim*. Freiburg: Max Planck Society for the Advancement of Science, 2022, 2022(1), 36-37.

⁵⁶⁸ SWANSTON, Tim. Australia's 'very weak' privacy protections may be behind key role in global operation against organised crime. In: *ABC News* [online]. Sydney: Australian Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2021-06-10/nsw-operation-ironside-privacy-in-wake-of-afp-raids/100202924>

⁵⁶⁹ PARKIN, Simon. 'Every message was copied to the police': the inside story of the most daring surveillance sting in history. In: *The Guardian* [online]. London: Guardian Media Group, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/australia-news/2021/sep/11/inside-story-most-daring-surveillance-sting-in-history>

blížeší náhled na zdrojový kód malwarů⁵⁷⁰. Z evropského prostředí se lze odkázat na případ ze sousedního Německa. Aféra *Staatstrojaner* se týkala malwaru instalovaného německou policií za účelem odposlechu tzv. Voice over Internet Protocol (VoIP), tedy odposlechu telefonování přes internetovou síť. Tento případ stojí za zmínku i přes absenci spojitosti s organizovanou kriminalitou čistě proto, že používaný trojský kůň vykazoval řadu bezpečnostních problémů, které infikované počítače činily bezbrannými vůči útokům třetích stran⁵⁷¹. Využití softwaru, který zneužívá bezpečnostních mezer z principu závisí na existenci těchto mezer a odstranění chyb se jeví jako nežádoucí – v kombinaci se špatným provedením malwaru samotného se jedná o takřka explozivní kombinaci. Nasazení trojského koně do přístroje osoby vystavuje podezřelého značnému riziku, protože se může stát zranitelným i osobami působícími mimo trestní řízení, což podobnou praxi dále problematizuje. Ráda bych poukázala, že obdobná činnost by v českém prostředí pravděpodobně naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací⁵⁷². S ohledem na skutečnost, že tento trestný čin není v českém právním řádu kryt ustanovením o beztrestnosti agenta⁵⁷³, se lze stěží domnívat, že by šlo v současnosti o použitelnou strategii v českém kontextu. O stupeň agresivnějších metodách, které zahrnují jednání, které lze v českém kontextu považovat za případ nasazení agenta provokatéra, zde zřejmě není pro jejich zřejmou nepoužitelnost nutné pojednávat.

Další velmi aktuální oblastí, kterou se má smysl zabývat z právní stránky, je vývoj umělé inteligence. V současnosti jsou veřejnosti dobře známé hlavně programy jako jsou ChatGPT nebo Midjourney, tedy programy zaměřené na vytváření textových dokumentů a obrázků. Aplikace programů s umělou inteligencí se dá očekávat i v kriminálním podsvětí, kdy se stanou součástí repertoáru pachatelů kyberkriminality. Kupříkladu v roce 2019 ve Velké Británii došlo ke zneužití hlasových nahrávek šéfa německého koncernu. Ředitel britské dceřinné společnosti se domníval, že po telefonu hovoří s výkonným ředitelem mateřské německé společnosti. Po telefonu dostal pokyn k urychlenému převodu peněz maďarskému dodavateli. K napodobení hlasu německého podnikatele byl pravděpodobně využit software s umělou inteligencí⁵⁷⁴. Jde o

⁵⁷⁰ HAY NEWMAN, Lily. The Feds Would Rather Drop a Child Porn Case Than Give Up a Tor Exploit. *WIRED* [online]. San Francisco: Condé Nast Publications, 2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2017/03/feds-rather-drop-child-porn-case-give-exploit/>

⁵⁷¹ Electronic Surveillance Scandal Hits Germany. *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL, 2011 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/germany/the-world-from-berlin-electronic-surveillance-scandal-hits-germany-a-790944.html>

⁵⁷² § 230 TZ

⁵⁷³ Odst. 2 § 312c TZ

⁵⁷⁴ STUPP, Catherine. Fraudsters Used AI to Mimic CEO's Voice in Unusual Cybercrime Case. *Wall Street Journal* [online]. New York: Dow Jones & Company, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/fraudsters-use-ai-to-mimic-ceos-voice-in-unusual-cybercrime-case-11567157402>

realistickou možnost, protože software na duplikování hlasu a způsobu mluvy je na trhu dostupný⁵⁷⁵. Obsahu vytvořeném za účelem falšování vizuálních a audiovizuálních informací se obvykle říká *deepfake*. Vzhledem k tomu, že jde i o audiovizuální záležitost, tak bych se chtěla na okamžik pozastavit nad specifickým druhem manipulování, kterých se tvůrci některých *deepfaků* dopouští. Jsou známé případy zásahů do osobnostních práv lidí, kdy došlo ke zneužití podoby osoby pro účely vytvoření pornografie⁵⁷⁶. Další zneužití organizovaným zločinem je v budoucnosti nevyhnutelné. Zpráva Europolu z roku 2022 hodnotí technologii *deepfaků* jako potenciální hrozbu, kterou dává explicitně do souvislosti s organizovanou kriminalitou. Budoucí užití vidí Europol v šíření dezinformací a falšování dokladů.⁵⁷⁷ Jako pravděpodobné se Europolu jeví užití *deepfaků* v rámci poskytování služeb – existují stránky nebo aplikace, na které lze zadat požadavek o vytvoření *deepfaku* za úplatu⁵⁷⁸. V současnosti je možné nekvalitní falšované soubory odhalit i pouhým okem, u kvalitnějších *deepfaků* je možné využít softwaru zaměřeného na detekci. Pokud hovoříme o umělé inteligenci, tak se vždy vlastně bavíme o modelu trénovaném na nějakém datasetu. Vytrénovat lze umělou inteligenci pro různé účely, přičemž tímto účelem může být i detekce souborů vytvořených jinými umělými inteligencemi.

Je na místě se ptát, zda je jednání podobné výše uvedeným příkladům dostatečně kriminalizováno předpisy, které s umělou inteligencí explicitně nepočítají. V případech potenciální produkce dětské pornografie umělou inteligencí se lze alespoň spoléhat na ustanovení prvního odstavce § 192 TZ, které do skutkové podstaty zahrnuje i „osobu, jež se jeví být dítětem“. Z perspektivy trestního práva se pochopitelně dále nabízí úvaha na budoucnosti dokazování v éře běžně dostupné umělé inteligence – komplikované ověřování věrohodnosti či v krajních případech nemožnost ověřit věrohodnost může pro státní zástupce znamenat, že se octnou v důkazní nouzi.

Domnívám se, že zajímavou právní otázkou do budoucna není nutně kriminalizace samotného podvrtného užití umělé inteligence, ale zda se nebudeme v budoucnu bavit o povinnosti pro ISP implementovat modely detekce falšovaného obsahu. V současnosti je povinnost zavést různé systémy detekce obsahu zaměřená primárně na obsah chráněný

⁵⁷⁵ PALMAI, Kitti. Voice cloning of growing interest to actors and cybercriminals. *BBC News* [online]. Londýn: British Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-57761873>

⁵⁷⁶ MCDERMOTT, Sarah a Jess DAVIES. Deepfaked: ‘They put my face on a porn video. *BBC News* [online]. Londýn: British Broadcasting Corporation, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-62821117>

⁵⁷⁷EUROPOL. *Facing reality? Law enforcement and the challenge of deepfakes: an observatory report from the Europol Innovation Lab*. Lucemburk: Publications Office of the European Union, 2022, s. 11-12. ISBN 978-92-95220-40-9. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/europol-report-finds-deepfake-technology-could-become-staple-tool-for-organised-crime>

⁵⁷⁸ Tamtéž, str. 13, 14

autorským právem, přičemž nejznámější takový systém je zřejmě ContentID, který používá Youtube. Povinnost takové systémy využívat má v Evropské unii svůj základ ve směrnici z roku 2019. Ne každý ISP musí vyloženě začít používat programy na detekci obsahu – rozsah a komplexnost využitých opatření by se měla odvíjet od možností platformy jako takové⁵⁷⁹. Velmi zjednodušeně řečeno jádrem myšlenky je, že ISP s rozsáhlými prostředky, které jim umožňují takové systémy implementovat, by měly k detekci obsahu přistoupit. Domnívám se, že potencionální problémy spojené s *deepfaky*, které se dotýkají ochrany osobnosti, v budoucnu donutí zákonodárce ke zvážení zavedení obdobné povinnosti. Některé internetové platformy se iniciativy chopily samy a do vývoje modelů umělé inteligence určené k detekci *deepfaků* investují vlastní zdroje⁵⁸⁰.

⁵⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

⁵⁸⁰ DIAZ, Jaclyn. Facebook Researchers Say They Can Detect Deepfakes And Where They Came From. *NPR* [online]. Washington, D. C.: National Public Radio, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2021/06/17/1007472092/facebook-researchers-say-they-can-detect-deepfakes-and-where-they-came-from>

Závěr

Mohlo by se zdát, že boj s organizovaným zločinem je boj s větrnými mlýny, ale rezignace není vůbec na místě. Rezignace a akceptace organizované kriminality v naší běžné denní realitě by nutně vedla k dezintegraci běžných společenských institucí. Idealistické představy o vymýcení tohoto negativního jevu se pochopitelně nikdy nenaplní, ale to neznamená, že není možné organizovaný zločin zpomalit a otupit. Stále více globalizovanější společnost sebou nepřináší jenom problémy, ale i mnoho užitku – velká část této práce byla věnována představení mezinárodní a unijní spolupráce, která nyní probíhá.

Právě mezinárodní spolupráci vidím jako budoucnost boje s organizovaným zločinem. Kromě zefektivnění různých nadnárodních mechanismů je ale nutné se pořád snažit zdokonalovat vnitrostátní prostředky kontroly. V poslední kapitole jsem se pokusila aspoň stručně představit některé z mých úvah na téma právních prostředků kontroly organizované kriminality a kriticky zhodnotit některé části legislativy. Snažila jsem se zahrnout i dobrý výhled do budoucnosti operací proti organizovanému zločinu.

V této práci jsem se pokusila alespoň povrchně nastínit hlavní informace o organizované kriminalitě. Mým záměrem bylo vlastně vytvořit základní publikaci, která by případnému čtenáři mohla posloužit jako odrazový můstek pro téma organizovaného zločinu – aby našel přinejmenším ke každému aspektu problematiky základní přehled.

V první části jsem se věnovala definicím pojmu organizované kriminality. Pokusila jsem se sestavit výčet zahrnující definice od tuzemských či zahraničních autorů a definice kriminologické a právní. Kapitola obsahuje část věnovanou výčtu znaků organizované kriminality a krátkého představení obsahu těchto znaků. Konec první části je věnován konkrétním formám aktivit kriminálních organizací, ke kterým jsem se snažila uvést i skutečné příklady tam, kde to bylo vhodné.

V druhé části jsem se zabývala typologiemi a strukturou kriminálních organizací. Prostor jsem věnovala jak typologii z české literatury, tak typologiím původem ze zahraničních publikací. Největší prostor byl věnován publikacím od německého kriminologa Klause von Lampeho, včetně typologie, která pracuje s velkou částí jeho předchozích článků.

Ve třetí části jsem se snažila o poskytnutí dostatečného historického kontextu organizované kriminality, který logicky určuje současnou pozici tohoto jevu ve společnosti. Pokusila jsem se pokrýt historické zázemí organizované kriminality napříč světadíly, přičemž největší pozornost jsem věnovala vývoji organizovaného zločinu v Evropě, hlavně kvůli sousedské souvislosti s Českou republikou. Následně jsem věnovala prostor historii

organizované kriminality v tuzemsku, hlavně období tzv. divokých devadesátých let po transformaci režimu. Třetí část práce jsem zakončila shrnutím současného stavu organizované kriminality u nás, včetně charakterizace kriminálních organizací u nás nyní působících.

Čtvrtá část byla primárně věnovaná otázce, jak vlastně organizovaná kriminalita vzniká. Nejprve jsem se pokusila dát čtenáři obecný přehled druhů teorií zločinnosti s tím, že ke každé kategorii jsem se pokusila navázat na téma organizované kriminality. Pak jsem představila kriminogenní faktory organizovaného zločinu přímo v České republice – jak v historických souvislostech, tak v kontextu současných událostí, jako je válka na Ukrajině nebo pandemie nemoci covid-19. Nakonec jsem se věnovala tématu prevence organizované kriminality a pokusila jsem se nastínit aktivity mezinárodních, unijních a vnitrostátních subjektů na poli předcházení kriminality.

Poslední část jsem věnovala kontrole organizované kriminality. Rozebrala jsem jak organizace mezinárodního rozměru, které se na boji s organizovanou kriminalitou podílejí, tak prostředky mezinárodního práva k tomuto boji určené. Dále jsem se věnovala institucím Evropské unie, jako je relativně nový Úřad evropského veřejného žalobce, Europol a Eurojust. Shrнула jsem i relevantní unijní legislativu v oblasti. Poté jsem se věnovala prostředkům kontroly organizované kriminality ve vnitrostátním právu České republiky, přičemž jsem se primárně věnovala dvěma trestním zákonům – trestnímu zákoníku a trestnímu řádu. Nakonec jsem věnovala prostor úvaze de lege ferenda o možném budoucím směřování institucí či legislativy. Prostor jsem věnovala i velmi novým otázkám v boji s organizovanou kriminalitou ať už co se týče nejnovějších taktik užívaných orgány činnými v trestním řízení, tak co se týče možné problematiky využití moderních technologií, jako je umělá inteligence, k páčání organizované trestné činnosti. Moderní doba sebou přináší stále nové způsoby páčání trestné činnosti a motivuje orgány činné v trestním řízení k invenci. Kreativní metody ale mohou narazit na existující právní rámec.

Vzhledem k obsáhlé problematice doufám, že jsem čtenáři dokázala aspoň základním způsobem přiblížit organizovanou kriminalitu jako koncept v historických a moderních souvislostech, a že jsem dobře dokázala představit současné právní nástroje kontroly tohoto jevu. Zkoumání organizovaného zločinu je velmi dynamické, reagující na proměny ve společnosti – do budoucna jistě můžeme očekávat změny jak v metodách organizovaného zločinu, tak ve schopnosti exploatace dosud netušených událostí v jejich prospěch. Nezbyvá než doufat, že společenské instituce budou této dynamické hrozbě schopny čelit efektivně, kupříkladu díky zlepšující se mezinárodní spolupráci v trestních věcech.

Seznam zkratek

Zkratky právních předpisů

LZPS	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky, republikována pod č. 2/1993 Sb.
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže
ZTOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zkratky mezinárodních smluv

SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UNCAC	Úmluva OSN proti korupci
UNTOC	Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Zkratky jiných dokumentů

EMPACT	Evropská multidisciplinární platforma pro boj proti hrozbám vyplívajícím z trestné činnosti
ICD-10/ICD-11	International Classification of Diseases
MKN-10/MKN-11	Mezinárodní klasifikace nemocí
SOCTA	Posouzení hrozeb závažné organizované trestné činnosti

Zkratky institucí

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EPPO	Úřad evropského veřejného žalobce
FBI	Federal Bureau of Investigation
GIBS	Generální inspekce bezpečnostních sborů
KACPU	Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině
NCOZ	Národní centrála proti organizovanému zločinu
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům

OSN	Organizace spojených národů
UNODC	Úřad Organizace spojených národů pro drogy a kriminalitu
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Jiné

AML/CFT	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism
---------	--

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ALLUM, Felia, Isabella Clough MARINARO a Rocco SCIARRONE, ed. *Italian mafias today territory, business and politics*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2019. ISBN 1-78990-414-5.

BALOUN, Vladimír. *Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0869-X.

BOSMIA, Anand, Christoph J. GRIESSENAUER a Shane TUBBS. Yubitsume: ritualistic self-amputation of proximal digits Among the yakuza. *Journal of Injury and Violence Research* [online]. 2014, 6(2), 54-56 [cit. 2023-03-03]. ISSN 20082053. Dostupné z: doi:10.5249/jivr.v6i2.489

CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-105-9.

CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7.

CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0868-1.

CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-155-4.

CEJP, Martin a Miroslav SCHEINOST. Co víme o organizovaném zločinu?. In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminologie očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 120-121. ISBN 978-80-7338-096-0.

DOUGLAS, Kaylene a Russell G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends & issues in crime and criminal justice* [online]. Canberra: Australian Institute of Criminology, 2018, 2018(542), 1-10 [cit. 2023-03-03]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>

DRAŽKOVÁ, Michaela. *Opatření AML v dohledu nad finančním trhem*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-837-5.

EUROPOL. *Facing reality? Law enforcement and the challenge of deepfakes: an observatory report from the Europol Innovation Lab*. Lucemburk: Publications Office of the European Union, 2022. ISBN 978-92-95220-40-9.

EUROPOL. *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2021. ISBN 978-92-95220-23-2.

EUROPOL a EMCDDA. *EU Drug Markets Report 2019*. Lucemburk: Publications Office of the European Union, 2019. ISBN ISBN 978-92-9497-422-8.

- FARRINGTON, David P., a , ed. Origins of Violent Behavior over the Life Span. In: VAZSONYI, Alexander T., Daniel J. FLANNERY a Matt DELISI. *The Cambridge Handbook of Violent Behavior and Aggression*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 3-30. Cambridge Handbooks in Psychology. ISBN 9781316847992.
- FIJNAUT, Cyrille a Letizia PAOLI, ed. *Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dodrecht: Springer, 2004. ISBN 978-1-4020-5136-4.
- GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
- HOWITT, Dennis. *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. Seventh Edition. Harlow: Pearson Education, 2002. ISBN 978-1-292-29578-7.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2009. Glosátor. ISBN 978-80-7502-395-7.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3.
- KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-099-1.
- KLEEMANS, Edward R. a Henk G. VAN DE BUNT. The social embeddedness of organized crime. *Transnational Organized Crime*. 1999, 5(1), 19-36.
- KMENTA, Jaroslav. *Kmotr Mrázek: [tajný život šéfa českého podsvětí]*. Třetí vydání. Praha: JKM, 2007. ISBN 978-80-903603-1-0.
- KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2017. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-418-6.
- LYMAN, Michael D. a Gary W. POTTER. *Organized Crime*. 5th ed. Boston: Pearson Prentice Hall, 2011. ISBN 978-0-13-245777-4.
- MAREŠOVÁ, Alena. *Úmyslné zkrácení daní - analýza vybraných trestných činů a jejich pachatelů: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0866-5.
- PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-973044-5.
- POWELL, Walter W. Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: CUMMINGS, L. L. a Barry M. STAW. *Research in Organizational Behavior - Vol. 12*. London: Elsevier, JAI Press, 1990, s. 295-336. ISBN 1-55938-029-2.
- SCHEINOST, Miroslav. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7.
- SCHEINOST, Miroslav. *Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-860-0891-6.

- SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4.
- SMOLÍK, Josef, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8.
- SOTOLÁŘOVÁ, Daniella Sarah, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-868-9.
- SOULEIMANOV, Emil. *Organizovaný zločin*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-27-8.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Organized Crime Strategy Toolkit for Developing High-impact Strategies*. Vídeň, 2021. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Strategies_Toolkit/OC_Strategy_Toolkit_Ebook.pdf
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Model Legislative Provisions against Organized Crime*. Druhé vydání. Vídeň, 2021. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/21-05601_Model_Leg_Prov_eBook_English.pdf
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Transnational Organized Crime in the West African Region*. Vienna, 2005. Dostupné také z: https://www.undoc.org/pdf/transnational_crime_west-africa-05.pdf
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Organized Crime and Gender: Issues relating to the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*. Vienna, 2022. Dostupné také z: https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/Issue_Paper_Organized_Crime_and_Gender_1.pdf
- UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna, 2002.
- VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.
- VAN DUYNE, Petrus C. Fears, naming and knowing: an introduction. In: JAGER, Matjaž, Klaus VON LAMPE, Petrus C. VAN DUYNE a James L. NEWELL. *Threats and Phantoms of Organised Crime, Corruption and Terrorism*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2004, s. 1-21. ISBN 90-5850-077-2.
- VON LAMPE, Klaus. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities. *Policing* [online]. 2008, 2(1), 7-17 [cit. 2023-03-03]. ISSN 1752-4512. Dostupné z: [doi:10.1093/police/pan015](https://doi.org/10.1093/police/pan015)

VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016. ISBN 9781544359861.

VON LAMPE, Klaus. Criminals are not alone: Some observations on the social microcosm of illegal entrepreneurs. In: VAN DUYNÉ, Petrus C., Almir MALJEVIC, Maarten VAN DIJCK, Klaus VON LAMPE a Jackie HARVEY. *The dirty linen of illicit enterprise*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers (WLP), 2007, s. 131-155. ISBN 978-90-5850-305-3.

VON LAMPE, Klaus. Criminally exploitable ties: A network approach to organized crime. In: VIANO, E. C., J. MAGALLANES a L. BIDE. *Transnational organized crime: Myth, power and profit*. Durham: Carolina Academic Press, 2003, s. 9-22. ISBN 978-0-89089-196-4.

VON LAMPE, Klaus a Per Ole JOHANSEN. Organised crime and trust: On the conceptualization and empirical relevance of trust in the context of criminal networks. *Global Crime*. 2004, 6(2), 159-184. Dostupné z: doi:10.1080/17440500096734

WAHL, Thomas. Germany: Federal Court of Justice Confirms Use of Evidence in EncroChat Cases. *Eucrim*. Freiburg: Max Planck Society for the Advancement of Science, 2022, 2022(1), 36-37.

WAHL, Thomas. Germany: Federal Court of Justice Confirms Use of Evidence in EncroChat Cases. *Eucrim*. 2022, 2022(1), 36-37.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

BLAŽEK, Pavel. Gang v uniformách policistů bestiálně mučil své oběti. *Novinky* [online]. Praha: Seznam.cz, 2004 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-gang-v-uniformach-policistu-bestialne-mucil-sve-obeti-310655>

BOZTAS, Senay. Mob-style killings shock Netherlands into fighting descent into 'narco state'. *The Guardian* [online]. Amsterdam: Guardian Media Group, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/03/mob-style-killings-shock-netherlands-into-fighting-descent-into-narco-state>

DAHLKAMP, Jurgen, Jorg DIEHL a Roman LEHBERGER. The Slippery Dutch Slope from Drug Tolerance to Drug Terror. *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co., 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/europe/narco-state-netherlands-the-slippery-dutch-slope-from-drug-tolerance-to-drug-terror-a-4c064859-9faf-495f-b1f7-c74900910568>

DIAZ, Jaclyn. Facebook Researchers Say They Can Detect Deepfakes And Where They Came From. *NPR* [online]. Washington, D. C.: National Public Radio, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2021/06/17/1007472092/facebook-researchers-say-they-can-detect-deepfakes-and-where-they-came-from>

DIEHL, Jörg, Roman LEHBERGER a Claas MEYER-HEUER. Landgericht Berlin lässt Encrochat-Daten nicht zu. In: *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co., 2021, 2. 7. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/berlin-landgericht-laesst-encrochat-daten-nicht-zu-a-6dd9be2e-f558-40fa-9995-2f8136581f8e>

DRAGOUN, Radek a Tomáš KLÉZL. Byly devadesátky opravdu tak krvavé? Vraždilo se třikrát víc než dnes, ukazují data. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-

03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prechod-k-demokracii-sanci-pro-zlocin-v-90-letech-se-vrazdil/r~ff6e4e568a6f11eca0d8ac1f6b220ee8/>

EUCPN. *BOŘENÍ MÝTŮ BOJ PROTI ZÁVAŽNÉ A ORGANIZOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI: MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE NEBO MÍSTNÍ PŘÍSTUPY?*. Brusel, 2021. Dostupné také z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2201_Mythbuster_3_CZ.pdf

HAY NEWMAN, Lily. The Feds Would Rather Drop a Child Porn Case Than Give Up a Tor Exploit. *WIRED* [online]. San Francisco: Condé Nast Publications, 2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2017/03/feds-rather-drop-child-porn-case-give-exploit/>

HORÁČEK, Filip. Výsledek metanolové aféry: děravý zákon, víc papírování, tvrdí firmy. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/metanolova-afera-rok-pote.A130513_143932_ekonomika_fih

JANOUSH, Václav. Vítěz z Harvardu: Koženého slibu o desetinasobku uvěřily tisíce lidí. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/viktor-kozeny-kuponova-privatizace-investicni-fond-harvard.A190527_160736_domaci_rko

KLÍMA, Josef a Adam MIKLICA. Tetování a přísný kodex zlodějů. Tak fungovala ruská mafie v 90. letech. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tetovani-a-prisny-kodex-zlodeju-tak-fungovala-ruska-mafie-v-90-letech-112400>

KMENTA, Jaroslav. Neplatí, zabijte ho! Účtování ruské mafie v Praze pod drobnohledem. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2010 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/neplati-zabijte-ho-uctovani-ruske-mafie-v-praze-pod-drobnohledem.A100806_1428478_praha-zpravy_sfo

KORBEL, Václav. Většina romských uprchlíků v Česku mluví ukrajinsky. Trápí je válečné trauma a materiální nedostatek. *PAQ Research* [online]. Praha: PAQ Research, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/ua-romove>

KUBÁTOVÁ, Eliška. Zločinci si ji oblíbili, aplikace jim však dláždila cestu za mříže. Příběh ‚dokonalé‘ operace zrozené v FBI. In: *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/an0m-usa-fbi-organizovany-zlocin-europol-australie-obchod-s-drogami-aplikace_2106100653_eku

KUCHYŇOVÁ, Zdeňka. Vietnamci přichází do Česka už šest desetiletí. *Radio Prague International* [online]. Praha: Český rozhlas, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/vietnamci-prichazi-do-ceska-uz-sest-desetileti-8154594>

LIBIGER, Milan. Mohlo zemřít přes 150 tisíc lidí, vrací se žalobce k metanolové aféře. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/metanolova-kaenza-zalobce-roman-kafka-zlin.A171019_358883_zlin-zpravy_ras

MCDERMOTT, Sarah a Jess DAVIES. Deepfaked: ‘They put my face on a porn video. *BBC News* [online]. Londýn: British Broadcasting Corporation, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-62821117>

- MINISTERSTVO VNITRA. *Priority ČR pro předsednictví v rámci EUCPN*. Praha, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/4-priority-cr-pro-predsednictvi-v-eucpn-pdf.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA. *Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky*. Praha, 2021. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>
- MINISTERSTVO VNITRA. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023*. Praha, 2018. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
- MINISTERSTVO VNITRA. *Priority ČR pro předsednictví v rámci EUCPN*. Praha, 2022. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/4-priority-cr-pro-predsednictvi-v-eucpn-pdf.aspx>
- MONÁRREZ FRAGOSO, Julia. Ciudad Juarez. Surviving: Superfluous Lives and the Banality of Death. *Alter/nativas* [online]. Columbus: Ohio State University, 2014 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://alternativas.osu.edu/en/issues/autumn-2014/essays2/monarrez.html>
- MORAVCOVÁ, Květa. Vyšetřování metanolové aféry vrcholí. Před soud se postaví zhruba 60 obžalovaných. *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vysetrovani-metanolove-afery-vrcholi-pred-soud-se-postavi-zhruba-60-obzalovanych-_201305031627_mvhydrova
- NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva NPC 2021*. Praha, 2022. Dostupné také z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocnizprava-npc-2021.aspx>
- PALMAI, Kitti. Voice cloning of growing interest to actors and cybercriminals. *BBC News* [online]. Londýn: British Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/business-57761873>
- PARKIN, Simon. ‘Every message was copied to the police’: the inside story of the most daring surveillance sting in history. *The Guardian* [online]. London: Guardian Media Group, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/australia-news/2021/sep/11/inside-story-most-daring-surveillance-sting-in-history>
- QUINONES, Sam. A New, Cheaper Form of Meth Is Wreaking Havoc on America. *The Atlantic* [online]. Washington, D. C.: Emerson Collective, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2021/11/the-new-meth/620174/>
- RYCHLÍKOVÁ, Apolena. Privatizace OKD byla tragédie, která negativně ovlivnila všechny aspekty života v Moravskoslezském kraji. *A2larm* [online]. Praha: A2larm, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2021/04/privatizace-okd-byla-tragedie-ktera-negativne-ovlivnila-vsechny-aspekty-zivota-v-moravskoslezskem-kraji/>
- SLONKOVÁ, Sabina. Kmotr Mrázek zemřel kvůli Setuze, máme další svědectví. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2009 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kmotr-mrazek-zemrel-kvuli-setuze-mame-dalsi-svedectvi/r~i:article:647048/>
- STUPP, Catherine. Fraudsters Used AI to Mimic CEO’s Voice in Unusual Cybercrime Case. *Wall Street Journal* [online]. New York: Dow Jones & Company, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/fraudsters-use-ai-to-mimic-ceos-voice-in-unusual-cybercrime-case-11567157402>

SWANSTON, Tim. Australia's 'very weak' privacy protections may be behind key role in global operation against organised crime. *ABC News* [online]. Sydney: Australian Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2021-06-10/nsw-operation-ironside-privacy-in-wake-of-afp-raids/100202924>

ŠÍDLO, Jindřich a Jaroslav SPURNÝ. Ruští mafiáni v Praze. *RESPEKT* [online]. Praha: Economia, 1995 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1995/51/rusti-mafiani-v-praze>

ŠPLÍCHAL, Pavel. Pokud něco Roberta Šlachtu dostane do Poslanecké sněmovny, tak jeho kniha. In: *A2larm* [online]. Praha: A2larm, 2021, 13. 5. 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2021/05/pokud-neco-roberta-slachtu-dostane-do-poslanecke-snemovny-tak-jeho-kniha/>

TONDO, Lorenzo. Sex traffickers left thousands of women to starve during Italy lockdown. *The Guardian* [online]. London: Guardian News & Media Limited, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jul/10/sex-traffickers-left-thousands-of-women-to-starveduring-italy-lockdown-coronavirus>

TROJAN, František. Už to asi nevyhrajeme. Na ministerstvu vnitra končí Organizace pro pomoc uprchlíkům. *RESPEKT* [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/uz-to-asi-nevyhrajeme-na-ministerstvu-vnitra-skonci-organizace-pro-pomoc-uprchlikum>

VIRK, Kameron. Tattoos in Japan: Why they're so tied to the yakuza. *BBC News* [online]. London: British Broadcasting Corporation, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/newsbeat-49768799>

VON LAMPE, Klaus. Definitions of Organized Crime. *Organized Crime Research* [online]. Berlín: Klaus von Lampe, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.html>

ZATLOUKAL, Jiří. Největší privatizační spor je ve finále. Padnou rozsudky v Mostecké uhelné. *Seznam Zprávy* [online]. Praha: Seznam Zprávy, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-nejbohatsi-lide-nejvetsi-privatizacni-spor-je-ve-finale-padnou-rozsudky-v-mostecke-uhelne-209475>

Sofielund Approach. Malmö, 2018. Dostupné také z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/SE_ECPA_2019.pdf

První obvinění v kauze Carbopur. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2001 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/prvni-obvineni-v-kauze-carbopur.A010601_111307_ostr_cernakr_inc

Milovaná i nenáviděná. Češi si připomenou 30 let od kuponové privatizace. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/kuponova-privatizace-akcie-ekonomicka-transformace-vyroci-tricet-let.A210930_115850_ekonomika_kou

Podvody Koženého v Česku asi převezmou soudy v USA. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2005 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/podvody-kozeneho-v-cesku-asi-prevezmou-soudy-v-usa.A051007_221447_ekonomika_bih

Electronic Surveillance Scandal Hits Germany. *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL, 2011 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/international/germany/the-world-from-berlin-electronic-surveillance-scandal-hits-germany-a-790944.html>

Sweden: Risk Reduction Intervention. *EUCPN* [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/document/sweden-risk-reduction-intervention>

European Crime Prevention Award and Best Practice Conference. *EUCPN* [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/service/bpc-ecpa>

První newsletter EUCPN roku 2023 je zde!. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prvni-newsletter-eucpn-roku-2023-je-zde/>

Evropská síť prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/eucpn/>

Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

Covid-19: Ransomware. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/covid-19/covid-19-ransomware>

Národnost. *Sčítání 2021* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/narodnost>

Kauza Mostecké uhelné nekončí. Ústavní soud zrušil rozhodnutí o švýcarském verdiktu nad Krausem. *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mostecka-uhelna-ustavni-soud_2208311002_pj

Nafouknutá bublina kolem Romů s maďarskými pasy splaskla. Z více jak 5 tisíc prověřovaných mělo maďarský pas pouze 150 uprchlíků. *Romea* [online]. Praha: Romea, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/nafouknuta-bublina-kolem-romu-s-madarskymi-pasy-splaskla.z-vice-jak-5-tisic-proverovanych-melo-madarskych-pas-pouze-150>

Pražské KACPU má zítra poslední den provozu, Hřib nadále chce změnu systému. *České noviny* [online]. Praha: ČTK, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/prazske-kacpu-ma-zitra-posledni-den-provozu-hrib-nadale-chce-zmenu-systemu/2219320>

ČR bude uprchlíkům s maďarským pasem nabízet odvoz vlaky do Maďarska. *České noviny* [online]. Praha: ČTK, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cr-bude-nabizet-uprchlikum-s-madarskym-pasem-odvoz-vlaky-do-madarska/2205361>

Aktuality. *Iniciativa Hlavák* [online]. Praha: Iniciativa Hlavák, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://iniciativahlavak.cz/aktuality/>

Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skpvp.aspx>

O úřadu. *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/o-uradu>

Česku chybí dlouhodobá strategie omezování korupce, odhaluje Index vnímání korupce. Odpovědnost nesou politici. *Transparency International* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2022/>

Corruption Perceptions Index. *Transparency International* [online]. Berlín: Transparency International, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/cze>

Kdo a jak profitoval na velké restituční kauze Bečvářova statku? Zjišťovali Reportéři ČT. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3063772-kdo-a-jak-profitoval-na-velke-restitucni-kauze-becvarova-statku-zjistovali-reporteri>

Skupina kolem Tofla nebyla gang, řekl soudce. Do vězení poslal 11 lidí. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2014 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/soud-rozhodne-o-toflove-gangu.A140227_164741_brno-zpravy_daj

Čtyři roky po metanolové aféře: Černý trh s alkoholem se zmenšil, říkají výrobci lihovin. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2016 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ctyri-roky-po-metanolove-afere-cerny-trh-s-alkoholem-se-zmen/r~eaaa1cf078ca11e68d00002590604f2e/>

Po měsíci v nemocnici zemřel muž otrávený metanolem. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2012 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/otravy-metanolem-v-cesku.A121111_112651_ostrava-zpravy_mad

Kvůli metanolové aféře klesl prodej lihovin o desetinu. *E15.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/kvuli-metanolove-afere-klesl-prodej-lihovin-o-desetinu-962973>

Dismantling of an encrypted network sends shockwaves through organised crime groups across Europe. In: *Europol* [online]. Haag: Europol, 2020 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe>

New major interventions to block encrypted communications of criminal networks. In: *Eurojust I European Union Agency for Criminal Justice Cooperation* [online]. Haag: EUROJUST, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-major-interventions-to-block-encrypted-communications-of-criminal-networks>

Nové pracoviště SIRENE. In: *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2011 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nove-pracoviste-sirene.aspx>

O úřadu. In: *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/o-uradu#kdo-jsme-a-co-delame>

V ČR odsouzeného Soghojana Arménie propustila na svobodu. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2015 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1498134-v-cr-odsouzeneho-soghojana-armenie-propustila-na-svobodu>

Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). In: *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

- INTERPOL Cooperation Against 'Ndrangheta (I-CAN). In: *INTERPOL I The International Criminal Police Organization* [online]. Lyon: INTERPOL, 2022 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Crimes/Organized-crime/INTERPOL-Cooperation-Against-Ndrangheta-I-CAN>
- Sisters of the Blood Feud: Revenge Killings in Albania. *Al Jazeera* [online]. Dauha: Al Jazeera, 2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/program/witness/2017/6/11/sisters-of-the-blood-feud-revenge-killings-in-albania>
- Thirty Years Of America's Drug War. *PBS* [online]. Crystal City: Public Broadcasting Service, 2000 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/cron/>
- Landgericht Berlin lässt Encrochat-Daten nicht zu. *Der Spiegel* [online]. Hamburk: SPIEGEL-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co., 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/panorama/justiz/berlin-landgericht-laesst-encrochat-daten-nicht-zu-a-6dd9be2e-f558-40fa-9995-2f8136581f8e>
- Dismantling of an encrypted network sends shockwaves through organised crime groups across Europe. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-of-encrypted-network-sends-shockwaves-through-organised-crime-groups-across-europe>
- Zločinci si ji oblíbili, aplikace jim však dláždila cestu za mříže. Příběh ‚dokonalé‘ operace zrozené v FBI. *IROZHLAS - Spolehlivé zprávy* [online]. Praha: Český rozhlas, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/an0m-usa-fbi-organizovany-zlocin-europol-australie-obchod-s-drogami-aplikace_2106100653_eku
- New major interventions to block encrypted communications of criminal networks. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/new-major-interventions-to-block-encrypted-communications-of-criminal-networks>
- Nové pracoviště SIRENE. *Policie České republiky* [online]. Praha: Policie ČR, 2011 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nove-pracoviste-sirene.aspx>
- Europol. *Eurojust* [online]. Haag: Eurojust, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/eu-partners/europol>
- Joint investigation teams. *Eurojust* [online]. Haag: Eurojust, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/joint-investigation-teams>
- European Investigation Order. *Eurojust* [online]. Haag: Eurojust, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/european-investigation-order>
- European Arrest Warrant. *Eurojust* [online]. Haag: Eurojust, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/european-arrest-warrant>
- Conflicts of jurisdiction. *Eurojust* [online]. Haag: Eurojust, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/conflicts-jurisdiction>

Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

800 criminals arrested in biggest ever law enforcement operation against encrypted communication. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/800-criminals-arrested-in-biggest-ever-law-enforcement-operation-against-encrypted-communication>

European Serious and Organised Crime Centre - ESOC. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esocc>

Europol History. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/history#slide2>

Petr Klement jmenován evropským žalobcem. *Soustava státního zastupitelství ČR* [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/petr-klement-jmenovan-evropskym-verejnym-zalobcem/>

Úřad evropského veřejného žalobce - EPPO: Rada potvrdila Lauru Codrutu Kövesiovou jako první evropskou nejvyšší žalobkyni. *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2019/10/14/eu-public-prosecutor-s-office-epo-laura-codruta-kovesi-to-become-the-first-european-chief-prosecutor/>

Úřad evropského veřejného žalobce. *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/epo/>

Boj EU proti organizované trestné činnosti. *Consilium* [online]. Brusel: Evropská unie, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-fight-against-crime/#empact>

EU Policy Cycle - EMPACT. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>

INTERPOL Cooperation Against 'Ndrangheta (I-CAN). *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Crimes/Organized-crime/INTERPOL-Cooperation-Against-Ndrangheta-I-CAN>

1923 – how our history started. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/INTERPOL-100/1923-how-our-history-started>

INTERPOL then and now. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/INTERPOL-100/INTERPOL-then-and-now>

Legal framework. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Legal-framework>

What is INTERPOL?. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>

MONEYVAL. *FAÚ* [online]. Praha: FAÚ, c2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/moneyval>

High-risk and other monitored jurisdictions. *Https://www.fatf-gafi.org/en/topics/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions.html* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions.html>

The FATF Recommendations. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatfrecommendations.html>

Mutual Evaluations. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/mutual-evaluations.html>

Publications. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications.html>

What we do. *FATF* [online]. Paris: fatf-gafi, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>

Česká republika se připojila k Úmluvě OSN proti korupci. *Transparency International* [online]. Praha: Transparency International Česká republika, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/ceska-republika-pripojila-k-umluve-osn-proti-korupci/>

Killing Two Condors with One Stone: The War on Drugs, Counterinsurgency, and the State of Siege in Northwestern Mexico. *LACIS - UW-Madison* [online]. Madison: University of Wisconsin-Madison, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://lacis.wisc.edu/2018/11/01/killing-two-condors-with-one-stone-the-war-on-drugs-counterinsurgency-and-the-state-of-siege-in-northwestern-mexico/>

Pašeráci, kteří nechali v chladiřenském voze udusit 71 uprchlíků, dostali 25 let. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2509561-paseraci-kteri-nechali-v-chladirenskem-voze-udusit-71-lidi-dostali-25-let>

Sani Abacha - the hunt for the billions stolen by Nigeria's ex-leader. *BBC News* [online]. London: British Broadcasting Corporation, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54929254>

Global action against dark markets on Tor network. *Europol* [online]. Haag: Europol, 2014 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/global-action-against-dark-markets-tor-network>

Ringleader of global network behind thousands of online scams arrested in Nigeria. *INTERPOL* [online]. Lyon: INTERPOL, 2016 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/es/Noticias-y-acontecimientos/Noticias/2016/Ringleader-of-global-network-behind-thousands-of-online-scams-arrested-in-Nigeria>

Smrt českého kmotra. František Mrázek se stal symbolem divokých 90.let. *IDNES.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/smrt-ceskeho-kmotra-frantisek-mrazek-vekslak-a-miliardar-symbolem-divokych-devadesatych-let.A190909_094856_domaci_blj

Zjištění projektu TRIPS: Problémy s identifikací obětí obchodování s lidmi mezi držiteli mezinárodní ochrany. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. Praha: Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.opu.cz/cs/2021/04/zjisteni-projektu-trips-problemy-s-identifikaci-obeti-obchodovani-s-lidmi-mezi-drziteli-mezinarodni-ochrany/>

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/obeti-obchodovani-s-lidmi/>

Prevence kriminality. *Prevence kriminality* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/>

European Network on the Administrative Approach tackling serious and organised crime. *EUCPN* [online]. Brusel: EUCPN, c2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://eucpn.org/ena>

3. Seznam použitých právních předpisů

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky, republikována pod č. 2/1993 Sb.

zákon č. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s., o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 76/2013 Sb. m. s., o Protokolu proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich součástí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 77/2013 Sb. m. s., o Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 105/2013 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy Organizace spojených národů proti korupci

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2015 Sb. m. s., o sjednání Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Mimořádné opatření vyhlášené Ministerstvem zdravotnictví dne 12. 9. 2012 pod Čj.: MZDR 32037/2012, k ochraně zdraví fyzických osob, bezprostředně ohrožených nebezpečnými a z nebezpečnosti podezřelými lihovinami

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016, o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol)
nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce

nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1727 ze dne 14. listopadu 2018, o Agentuře Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust) a o nahrazení a zrušení rozhodnutí Rady 2002/187/SVV

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1149 ze dne 7. července 2021, kterým se zřizuje Fond pro vnitřní bezpečnost

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí

směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropské zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy

rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti

Závěry Rady o trvalém pokračování politického cyklu EU pro boj proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti, 26. února 2021, ST 6481 2021 INIT, Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6481-2021-INIT/cs/pdf>

Závěry Rady, jimiž se stanoví priority EU pro boj proti závažné a organizované trestné činnosti pro platformu EMPACT na období 2022–2025, 12. května 2021, ST 8665 2021 INIT, s. 4-10 Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/cs/pdf>

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí ESLP Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. června 1992 (Stížnost č. 12433/86)

Rozhodnutí ESLP Teixeira de Castro proti Portugalsku (44/1997/828/1034) z 9. června 1998
nález Ústavního soudu, III. ÚS 597/99, [97/2000 USn.]

Nejvyšší soud České socialistické republiky, 4 To 13/76, [R 53/1976 tr.]

5. Seznam ostatních zdrojů

MONEYVAL. Zpráva z pátého kola vzájemného hodnocení České republiky. Štrasburk: MONEYVAL, 2018. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/files/hodnotici-zprava-moneyval-2018-17-prosince-2018-cz.pdf>

Rada Evropské unie, EMPACT : politický cyklus EU určený k boji proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti, Publications Office, 2018.

United Nations. Naples Political Declaration and Global Action Plan against Organized Transnational Crime : resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/49/159. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/172274>

VAŇURA Mirek a Dana VAŇUROVA, Legendy kriminalistiky, první série, epizoda 6 – Orlické vraždy [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2017. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/316292320130006/>

VAŇURA Mirek a Dana VAŇUROVÁ, Legendy kriminalistiky, třetí série, epizoda 10 – Obchodník s LTO [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/320295350060010/>

ŠKOPKOVA, Jana, Polosvět, epizoda 3 – Polosvět policajtů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česka televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>

SÍS, David a Martin FROJDA, Polosvět, epizoda 4 – Polosvět nájemných vrahů, [online záznam dokumentárního pořadu], Česká televize, 2022. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970004/>

ŠKOPKOVÁ, Jana, Polosvět, epizoda 5 – Polosvět olejů smrti, [online záznam dokumentárního pořadu], Česka televize, 2022 dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970005/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vizualizace jednotlivých druhů organizací podle typologie ze studie OSN

Příloha č. 2 – Vizualizace k typologií kriminálních sítí Klause von Lampeho

Příloha č. 3 – Tabulka s přehledem typologií od Klause von Lampeho

Příloha č. 4 – Tabulka různých forem ekonomických uskupení

Příloha č. 5 – Vizualizace vztahů v rámci trhů, hierarchií a sítí

Příloha č. 6 – Vizualizace kriminálně využitelných vztahů

Příloha č. 7 – Vizualizace společenského mikrokosmu protiprávních podnikatelů

Příloha č. 8 – Přehled čínských kriminálních organizací

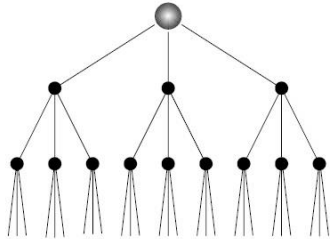
Příloha č. 9. – Přehled druhů teorií zločinnosti

Příloha č. 10 – Vizualizace cyklu EMPACT

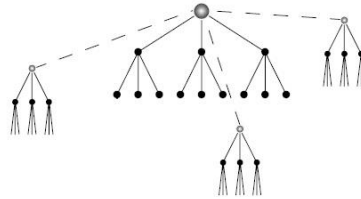
Příloha č. 1

Vizualizace jednotlivých druhů organizací podle typologie ze studie OSN

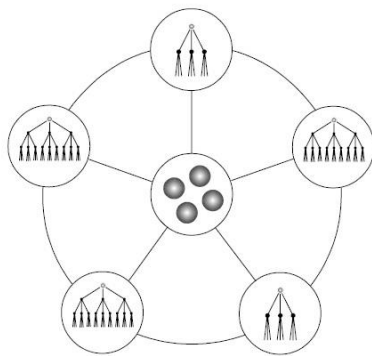
4.2 Typology 1: 'Standard hierarchy'

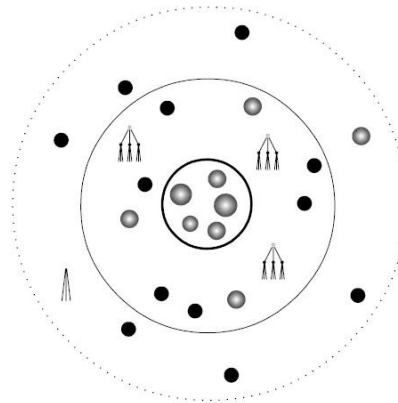
4.3 Typology 2: 'Regional hierarchy'

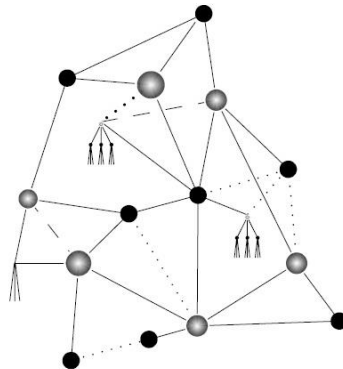
4.4 Typology 3: 'Clustered hierarchy'

4.5 Typology 4: 'Core group'

4.6 Typology 5: "Criminal network"

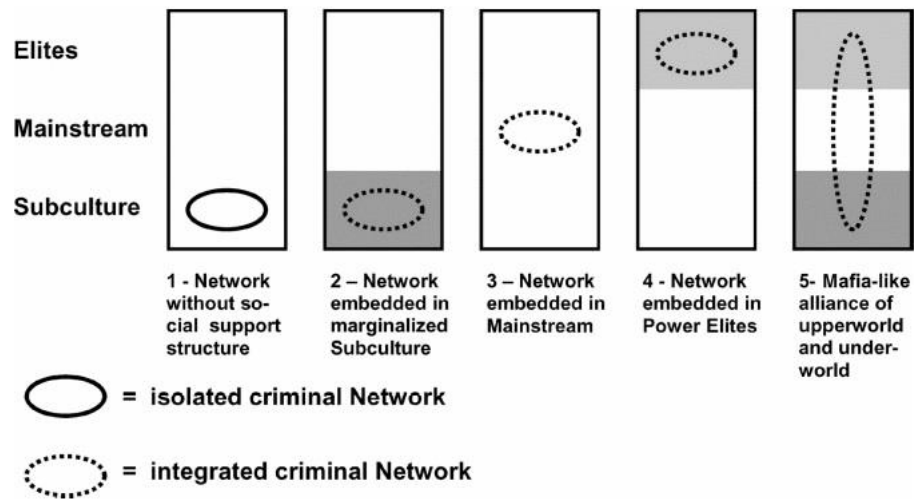

Zdroj: UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries*. Vienna, 2002, s.34-41.

Příloha č. 2

Vizualizace k typologií kriminálních sítí Klause von Lampeho

Figure 1 Different constellations of organized crime.

Zdroj: VON LAMPE, Klaus. Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities. *Policing*. 2008, 2(1), 7-17. ISSN 1752-4512. Dostupné z: doi:10.1093/police/pan015

Příloha č. 3

Tabulka s přehledem typologií

Table 5.1 Classifications of (Organized) Criminal Structures

Authors	Focal Point	Categories
Best & Luckenbill	Structure (sophistication)	Loner Colleagues Peers Mob Formal organization
UNODC	Structure (hierarchy)	Standard hierarchy Regional hierarchy Clustered hierarchy Core group Network
McIntosh	Criminal activity	Picaresque organizations Craft organizations Project organizations Business organizations
Beare	Sociopolitical position	Predatory groups Parasitical groups Symbiotic groups
Ianni	Function	Associational networks Entrepreneurial networks
Anderson	Function	Illegal enterprise Quasi government
Block	Function	Enterprise syndicate Power syndicate
von Lampe	Function	Entrepreneurial structures Associational structures Quasi-governmental structures

Zdroj: VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 96. ISBN 9781544359861.

Příloha č. 4

Tabulka různých forem ekonomických uskupení

Table 1. Stylized Comparison of Forms of Economic Organization.

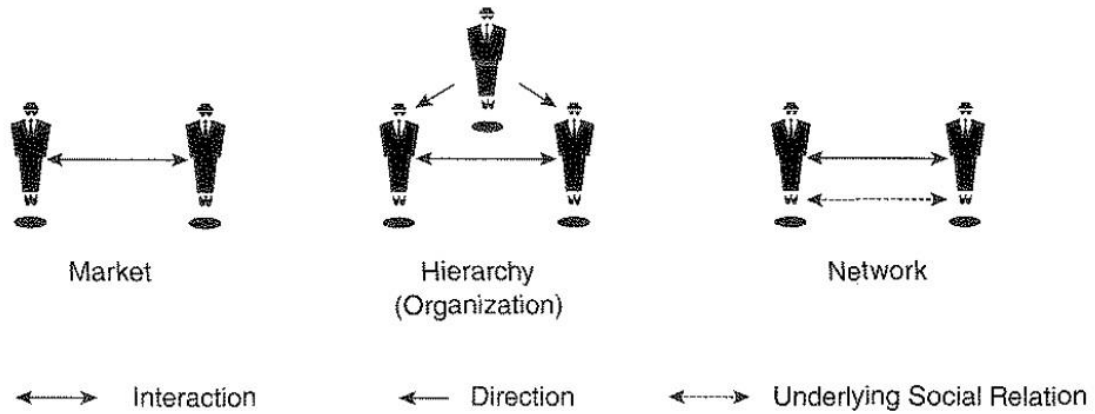
<i>Key Features</i>	<i>Forms</i>		
	<i>Market</i>	<i>Hierarchy</i>	<i>Network</i>
Normative Basis	Contract— Property Rights	Employment Relationship	Complementary Strengths
Means of Communication	Prices	Routines	Relational
Methods of Conflict Resolution	Haggling— resort to courts for enforcement	Administrative fiat—Supervision	Norm of reciprocity— Reputational concerns
Degree of Flexibility	High	Low	Medium
Amount of Commit- ment Among the Parties	Low	Medium to High	Medium to High
Tone or Climate	Precision and/or Suspicion	Formal, bureaucratic	Open-ended, mutual benefits
Actor Preferences or Choices	Independent	Dependent	Interdependent
Mixing of Forms	Repeat transactions (Geertz, 1978)	Informal organization (Dalton, 1957)	Status Hierarchies
	Contracts as hierarchical documents (Stinchcombe, 1985)	Market-like features: profit centers, transfer pricing (Eccles, 1985)	Multiple Partners Formal rules

Zdroj: POWELL, Walter W. Neither Market Nor Hierarchy: Network Forms of Organization. In: CUMMINGS, L. L. a Barry M. STAW. *Research in Organizational Behavior - Vol. 12*. London: Elsevier, JAI Press, 1990, s. 295-336. ISBN 1-55938-029-2.

Příloha č. 5

Vizualizace vztahů v rámci trhů, hierarchií a sítí

Figure 5.1 Basic Forms of Criminal Structures

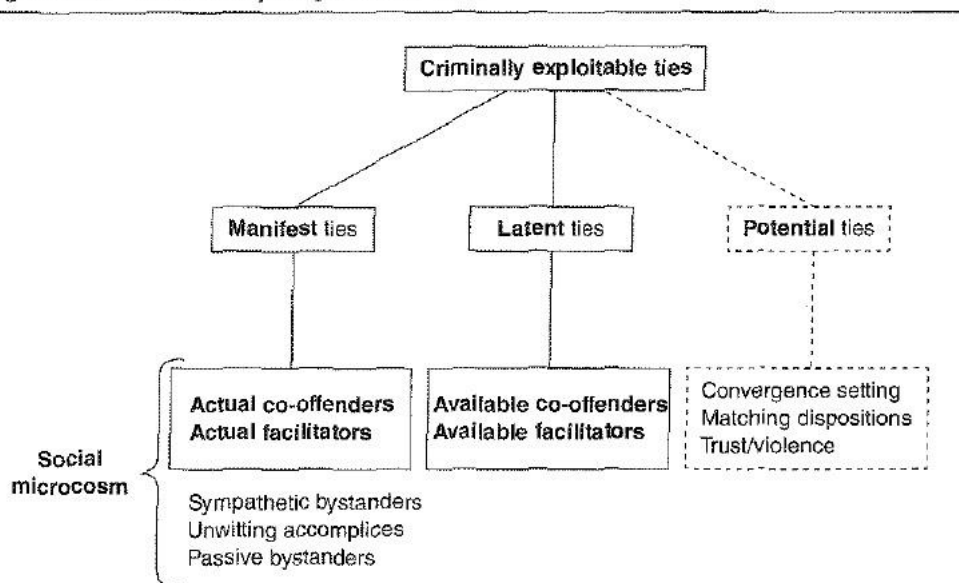
This graph depicts three basic types of relationships between criminals: market relations between independent actors; hierarchies, where criminals are integrated into a line of command; and networks where criminals cooperate as independent partners but where the continued existence of an underlying long-term relationship is at stake.

Zdroj: VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 105. ISBN 9781544359861.

Příloha č. 6

Vizualizace kriminálně využitelných vztahů

Figure 5.2 Criminally Exploitable Ties

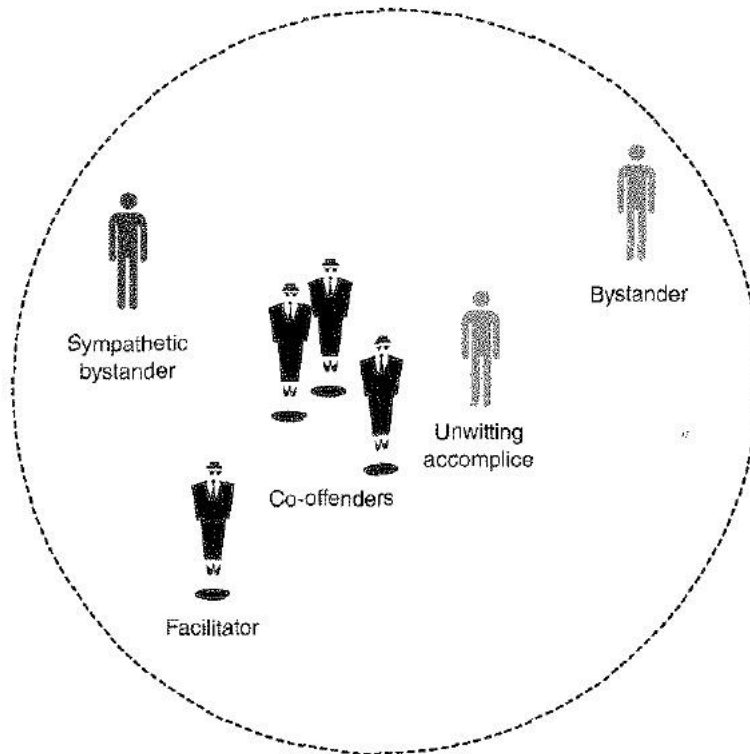
This graph depicts criminally exploitable ties as consisting of two components: manifest ties that are activated in a given criminal endeavor and latent ties that could be activated for criminal purposes when the need arises. In addition, the graph includes potential ties that reflect existing opportunities for the formation of new criminally exploitable ties. These opportunities are created by convergence settings where individuals with matching criminal dispositions can meet and manage to cope with the mutual risk of betrayal. Finally, the graph positions the concept of the “social microcosm of illegal entrepreneurs” in the overall conceptual framework, highlighting that in a given crime event there tend to be individuals who to varying degrees are in a position to influence the success or failure of the criminal endeavor.

Zdroj: VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 107. ISBN 9781544359861.

Příloha č. 7

Vizualizace společenského mikrokosmu protiprávních podnikatelů

Figure 5.3 The Social Microcosm of an Illegal Entrepreneur

The social microcosm of criminals encompasses all individuals who are in a position to influence, negatively or positively, the outcome of a criminal endeavor, from the circle of co-offenders who are directly involved in the commission of a given crime to passive bystanders who decide not to intervene.

Zdroj: VON LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2016, s. 109. ISBN 9781544359861.

Příloha č. 8

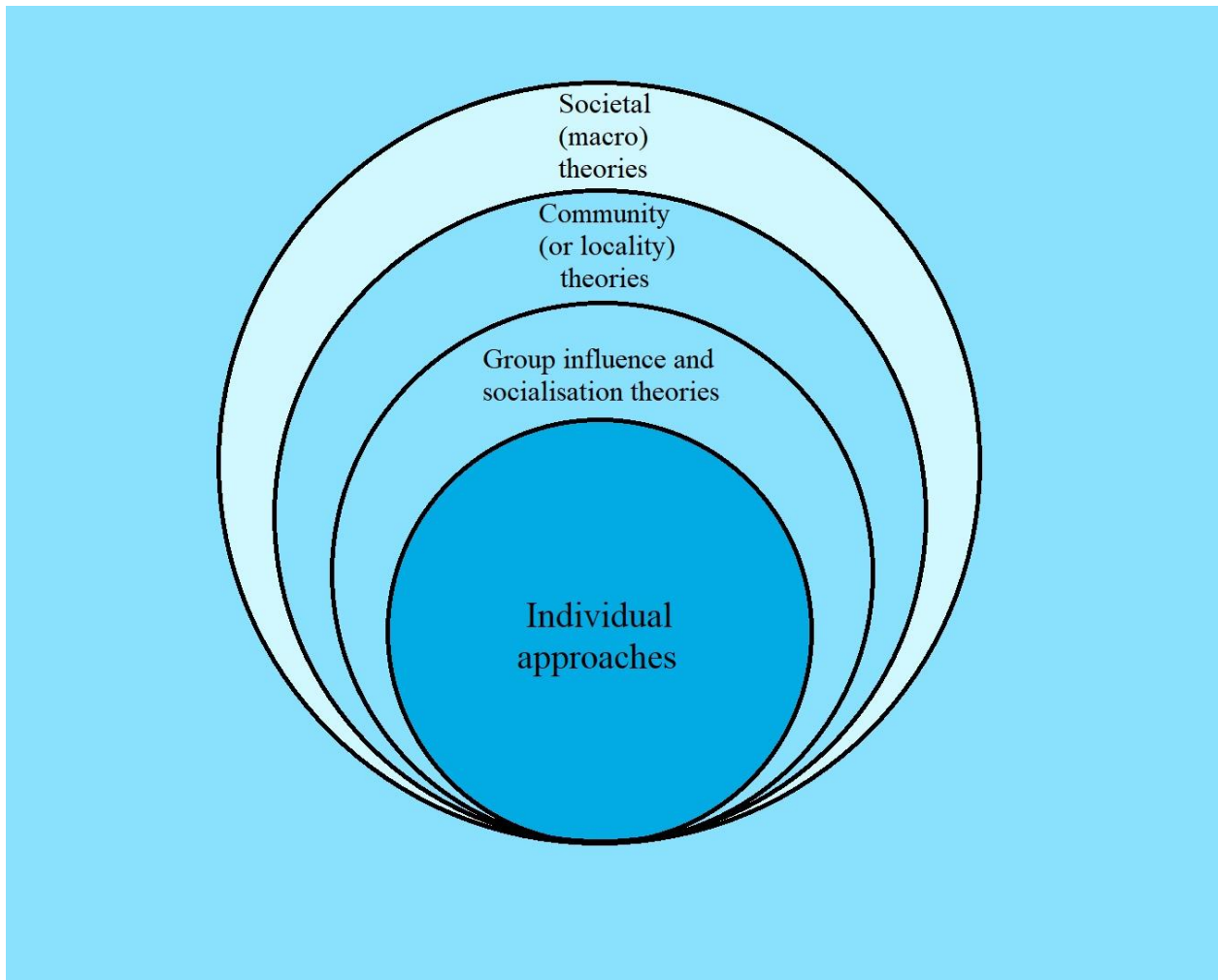
Přehled čínských kriminálních organizací

Chinese organised crime groups and networks					
Type of group or network	Where it is based	Key example	Size (number of members)	Ranks	Main activities
Triad	Hong Kong and Macau	14K, Sun Yee On, Wo Shing Wo	Thousands	Red Pole, 49, Blue Lantern	A variety of legal and illegal act.
Organized gang	Taiwan	Bamboo United, Four Seas, Celestial Alliance	Thousands	Top leader, subgroup leader, follower	A variety of legal and illegal act.
<i>Jiaotou</i>	Taiwan	Nyo Pu, Fang Ming Kwan	Dozens	Leader, follower	Gambling, prostitution, engage in politics
Mafia-style gang	China	Liu Yong Group, Chen Kai Group	Dozens	Leader, core member, peripheral member	Gambling, prostitution and legal business
Tong	United States, Southeast Asia, and Europe	On Leong, Hip Sing, Tung On	Thousands, but only core members are engaged in crime	President, vice president, secretary, treasurer, auditor, elders etc.	Gambling, extortion, community politics
Street gang	United States	Ghost Shadows, Flying Dragons, Tung On	Hundreds	Gang leader, street leader, follower	Extortion, gambling, violence
Heroin trafficking network	The Golden Triangle	The Wa, the Kokang, Chinese drug entrepreneurs	No formal membership	No formalized role	Producing, trafficking, distributing heroin
Human smuggling network	Fuzhou, China	The snakeheads	No formal membership	No formalized role	Smuggling Chinese
Human trafficking network	Shenzhen, China	The chickenheads	No formal membership	No formalized role	Prostitution

Zdroj: PAOLI, Letizia, ed. *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 221. ISBN 978-0-19-973044-5.

Příloha č. 9

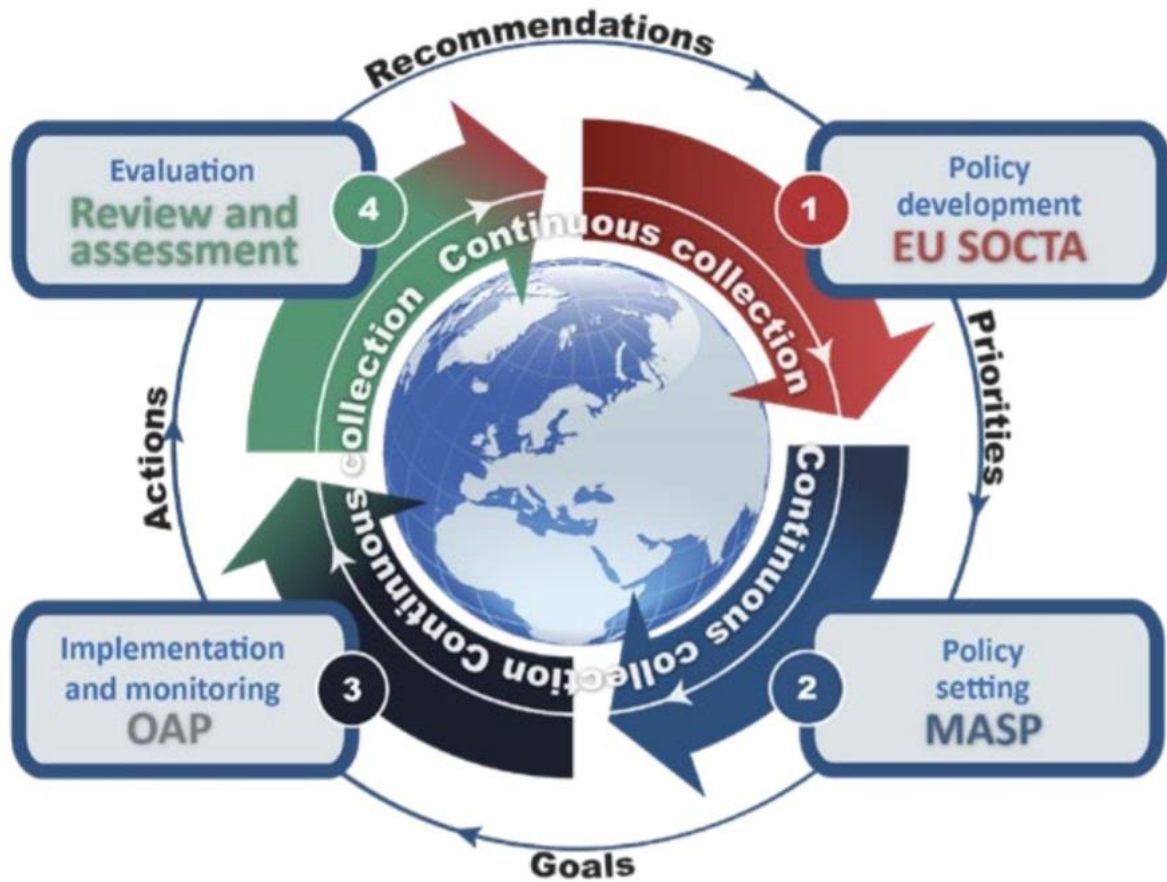
Přehled druhů teorií zločinnosti

Zdroj: HOWITT, Dennis. *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. Seventh Edition. Harlow: Pearson Education, 2002, s. 67. ISBN 978-1-292-29578-7.

Příloha č. 10

Vizualizace cyklu EMPACT

Zdroj: Rada Evropské unie, *EMPACT : politický cyklus EU určený k boji proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti*, Publications Office, 2018.

Kriminologické aspekty organizované kriminality

Abstrakt

Organizovaná kriminalita je vážným problémem ovlivňujícím globální společnost. Její vliv v různých státech destabilizuje pořádek a bezpečnost. V této diplomové práci poskytnu základní přehled k tématu organizované kriminality ve snaze podat ucelený vhled do hlavních aspektů tohoto jevu. Kriminologické aspekty jsou představeny v souvislosti s konceptualizací, typologizací a historií organizovaného zločinu. Právním aspektům je také věnována pozornost, spolu se snahou shrnout hlavní právní nástroje v boji proti organizovanému zločinu. Snažila jsem se rozvinout kritickou úvahu o současné legislativě a představit možné výzvy do budoucna.

První kapitola je zaměřena na představení fenoménu organizované kriminality. Různé definice jsou rozebrány a porovnány mezi sebou. Následuje analýza konkrétních znaků spojovaných s jevem. Poslední část kapitoly je věnována rozboru forem trestné činnosti organizovaných skupin.

Druhá kapitola se zaměřuje na typologie kriminálních organizací. Celkově jsou rozebrány čtyři typologie. Jako první v pořadí je shrnutí typologie původem české, od Scheinosta a Musila. Následuje představení typologie ze studie Organizace spojených národů. Třetí a čtvrtá typologie pochází z práce německého kriminologa von Lampeho. První z nich je původně z von Lampeho článku z roku 2008. Druhá byla vypracována syntézou jeho vlastní předchozí tvorby a tvorby jiných akademiků pro jeho publikaci z roku 2016.

Třetí kapitola je věnována historii a současné realitě organizovaného zločinu. První část kapitoly se zaměřuje na světovou historii organizované kriminality. Druhá část kapitoly je zaměřena na Českou republiku a její historii organizovaného zločinu. Poslední část kapitoly prozkoumává současné realie organizované kriminality v Česku. Na konci je zahrnut krátký souhrn druhů organizací pohybujících se na českém území.

Čtvrtá kapitola zkoumá téma etiologie a prevence organizované kriminality. První část kapitoly shrnuje typologii teorií o kriminalitě podle Dennise Howitta a každou kategorii dává do kontextu s tématem organizovaného zločinu. Tento úvod je následován výkladem o společenských kriminogenních faktorech organizované kriminality v České republice. Poslední část kapitoly je věnována tématu prevence organizovaného zločinu.

Pátá kapitola představuje různé mezinárodní organizace a opatření zapojené v boji proti organizovanému zločinu. Kapitola je rozdělena do čtyř částí. První tři části jsou zaměřené na opatření a organizace působící na mezinárodním úrovni, na úrovni Evropské unie a na úrovni

České republiky. Čtvrtá část je věnována mým úvahám nad možnými posuny v unijní a vnitrostátní legislativě.

Budoucnost boje s organizovaným zločinem je nejistá a není reálné, aby se podařilo organizovanou kriminalitu zcela vymýtit. Přesto má smysl se boji s tímto jevem věnovat. V posledních desetiletích vyvinulo široké spektrum států světa snahu se do boje zapojit. Jenom díky této ochotě spolupracovat je boj s organizovanou kriminalitou v dnešní době možný.

Klíčová slova: organizovaná kriminalita, kriminální struktury, opatření proti organizované kriminalitě

Criminological aspects of organised crime

Abstract

Organised crime is a serious issue affecting global society. Its influence globally destabilizes order and safety. In this thesis I provide a basic overview of the subject of organised crime and attempt to give a general insight into the main aspects of this phenomenon. Criminological aspects are introduced in the context of conceptualization, typologization and history of organised crime. Legal aspects are also given attention, with attempts to summarize most important legal tools in fighting organised crime. I have also attempted to provide a critique of current legislative measures with predictions about new challenges in controlling organised crime.

First chapter focuses on introducing the phenomenon of organised crime. Various definitions of organised crime are explored and compared against one another. Further analysis of individual traits associated with the phenomenon follows. Last part of the chapter is devoted to exploring various criminal activities of organised crime.

Second chapter focuses on typologies of criminal organisations. Four typologies are explored in total. First comes the summarization of a terminology by two Czech authors, Scheinost and Musil. Exploration of the typology provided by a United Nations survey follows. Third and fourth explored typologies are the work of German criminologist von Lampe. First of von Lampe's discussed typologies comes from his 2008 article about criminal networks. Second of von Lampe's discussed typologies is the one he created via synthesis of his own previous work and work of other criminologists for his 2016 publication.

Third chapter is dedicated to the history and contemporary reality of organised crime. First part of the chapter focuses on world history of organised crime. Second part of the chapter focuses on Czech republic and its organised crime history. Last part of the chapter explores contemporary circumstances of organised crime in Czech republic. Brief exploration of different kinds of criminal organisations operating in Czech context is included.

Fourth chapter explores the etiology and prevention of organised crime. The chapter begins with a brief introduction of theories of crime. Introduced theories of crime are split into four categories: individual approaches, group influence and socialisation theories, community (or locality) theories and lastly societal (macro) theories. The typology utilised here is based on work by Dennis Howitt. Second part of the chapter consists of an overview of criminogenic factors affecting organised crime in Czech republic both historically and currently. Last part of

the chapter is dedicated to prevention of organised crime. Prevention is discussed from the perspective of activities of international organisations, European Union and Czech institutions.

Fifth chapter introduces various measures against organised crime and organisations participating in the fight against organised crime. The chapter is split into four parts. First three are focused on measures and organisations in international law context, European union context and context of Czech republic respectively. Fourth part of this chapter is dedicated to exploring my ponderings on the possible improvement of legal countermeasures against organised crime, both in European Union and in Czech republic.

The future of the fight against organised crime is uncertain. It's impossible to think, that this phenomenon can be ever completely defeated. However, it is still necessary to do so. In recent years various countries all over the world have made steps to joint he fight. It is only this willingness to cooperate, that makes fighting against organised crime possible.

Klíčová slova: organised crime, criminal structures, measures against organised crime